

პრსენალი

პრსენალი
გაზეთი

0 (105). 14 - 27 მაისი, 2010 წ. საგზალო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

ევროკრიკავალი
უსული არმიის
ბაღური ხახა

1425
2010

ქართული არმიის
აგონაში უნდობანი -
გუდვილი რეფორმები
და სპაგეტო
სვდნილებები

რეალური
გზის
პრო
კრძალვა

რატომ ვუბნობ
სრულყოფილ
ქართული
დინამიკებს...

ინ რაპირა
ქრეული კორპორატი...

**ქართული
არმიის
ფენოქენი**

6

**რეორგანიზაციულ
რუსული არმიის
რეალური სხვა**

16

**შვეიცარიული განკეები –
ახალი გენოლოგიური
მიღგოგები**

30

**„ჰაერი-ჰაერი“ კლასის
გართვადი რაკეტები**

41

**ვინ რაჰირა
კორეული
კორეგები?**

52

**საბურგოს
სგალინის
შეჰენილი
ქართული
ლივიზიგის
ეუნიოლა**

22

სარჩევი

- 4** ახალი ამბები კალიგრაფია
- 6** ქართული არმიის ფერომენი პრობლემა
- 9** პოლიციის აღლუმი კალენი
- 10** საქართველოს საგარეო დახვეწვა – მითი და რეალობა საუბრა
- 12** სამოქალაქო თავდაცვის ღია მოსახლეობის უსაფრთხოებაზე იხილეთ... კონსულტი
- 14** ჯავახიური მოვლენების მიმოხილვა... კალიგრაფია
- 16** რეფორმირებული რუსული არმიის რეალური სახე პრობლემა
- 22** ხრუშჩოვის სტალინის შექმნილი ქართული დივიზიების უმინორა კალიგრაფია
- 24** მოდელირებული ომის შავი ხვრეტები კალიგრაფია
- 30** შევიდარიული ტანები – ახალი ტექნოლოგიური მიდგომები კალიგრაფია
- 36** დებიუტანტი რეაქტიული ლაინერები კალიგრაფია
- 41** „შერი-შერი“ კლასის მართვადი რაკეტები კალიგრაფია
- 46** ტანები კორეიდან ცხინვალის ომამდე კალიგრაფია
- 50** პიროვნებები, რომელთა სახელებიც ადგილობრივი ყველაზე ცნობილ ბრენდებს საშუალოდ დაუკავშირდა კალიგრაფია
- 52** ვინ ჩაძირა კორეული კორვეტი? კალიგრაფია
- 54** ახალი საუკუნის ჩეხური „სკოლიონი“ კალიგრაფია

კალიგრაფიის სვეტი

26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის დღეს, ხელისუფლება აღდგენის ნატარებას გვგვამს, რომელიც 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ აღარ გამართულა.

ომისთვის ერთი წელი თბილისის ცენტრში საბრტეცხო გამოვლეს გვამებს და აცხადებს, რომ ხელისუფლება აღდგენის ნატარების საშუალებას არ მისცემს. ეს კი ზრდის ომის აღზობას, რომ 30 მაისს დაგეგმილი აღდგენის ბრტეცხვებს გამართვადე რამდენიმე დღით აღრე საქართველოში, კრთივ კი თბილისში მსვადე პოლიტიკური დამირისპირება დაიწყო, რსაც შეიძლება ფიზიკური დამირისპირებაც მოხდეს.

შედეგების ასეთი არასურველი მართვადე განვითარების შესახებ შემართვადე მართვადე მართვადე შეთანხმების სრული პოლიტიკური ნეიტრალიტეტი, რადგან არმიის პოლიტიკურ ბრტეცხვებში ჩაბმა, ქვეყნისთვის დამრტეცხვი იქნება.

ირაკლი ალადავილი
მირკამი მირკამილიანი

ყარადლაბა!
გამონრეუთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ორ ვირამი ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხვად მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

გადამრტეცხვი დასაბეჭდად
10.05.2010

გახეთ „კვირის პალიტიკის“ დამრტეცხვი ©
რედაქციის მისამართია: თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარეკლამო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvispallitra.com
კვრნალი გამოდის ორ ვირამი ერთხელ პარასკევს

მალაიზია 250 თურქულ ჰავმანტრანსპორტიორს შეიძინებს

თურქეთმა წინასწარი შეთანხმება გააფორმა მალაიზიასთან 250 ჯეჰანტრანსპორტიორ **Pars**-ების მისოდებაზე. ჯეჰანტრანსპორტიორის წარმოება და მისწოდება დამატებითი კონტრაქტების შესრულების პარალელურად მოხდება. შეთანხმების დირექტულამ შესაძლოა 500 მლნ დოლარს გადააჭარბოს. კონტრაქტს უახლოეს მომავალში მოაწერენ ხელს და ეს

თურქეთისთვის უმსხველესი საექსპორტო გარიგება იქნება.

ჯეჰანტრანსპორტიორ **Pars**-ებს აწარმოებს კომპანია **FNSS**, რომლის აქციების დიდი ნაწილი თურქულ კომპანია **Nurol Holding**-ს ეკუთვნის (**Nurol**-ის გამოშვებულია **Ejder**-ის ტიპის ის ჯეჰანტრანსპორტიორებიც, რომლებიც ქართული არმიისა და პოლიციის შეარაღლებას). კომპანიის

კიდევ ერთი აქციონერია ბრიტანული კომპანია **BAE Bae systems**-ის ასრულებული ქვე განყოფილება. შეთანხმების თანახმად, მალაიზია ასევე მონაწილეობას მიიღებს **Pars**-ების წარმოებაში.

მალაიზიისთვის განკუთვნილ ჯეჰანტრანსპორტიორებს ბორბლის ფორმულა **8X8**-ით გამოუქვებენ.

Pars-ი აღჭურვილია 525-ცხენისძალიანი დიზელის ძრავით და ტრასაზე საათში დაახლოებით 100 კმ სიქარეს უკონტროლებს. წყალზე გადაადგილებისას კი — დაახლოებით 10 კმ-ს. მანქანის სიღრმე მარაგი 1000 კილომეტრს შეადგენს. **Pars**-ს შუქვლია გადაადგილოს 14 მტრძოლი ან გადაატანოს დაახლოებით 8 ტონაზე ტვირთი. ჯეჰანტრანსპორტიორი შეარაღებულია 25-მალმეტრული ტექნიკითა და 7,62მმ კალიბრის ტრეიპაფრეკციით

Pars-ის ძირითადი მომხმარებელია თურქეთი, რომლისთვისაც შეზღუდვა ეს მანქანა. 2009 წელს თურქეთის არმიამ 1000 ერთეული **Pars**-ი შეუკვთა, სამხედრო-სახლადი ძალებმა კი ამ მანქანის 50 ერთეული ამფიბიური მოდიფიკაცია.

NATO-ს ანტისარაკეტო „ფარი“ 200 მლნ ევროს დაუჯდება

„საერთო-ევროპული რაკეტსაწინააღმდეგო ფარი, რომელიც NATO-ს ქვეყნებში არსებულ რაკეტსაწინააღმდეგო

დეგო სისტემას გაერთიანებს, NATO-ს 200 მლნ ევროს დაუჯდება, ეს თანხა 10 წლის განმავლობაში გაიხარება“, —

განაცხადა NATO-ს გენერალურმა მდივანმა ანდრეს ფოგ რასმუსენმა.

„ეს არც ისე დიდი თანხაა რეალური საერთოხისაგან რეალურად თვალსაზრისით“, — აცხადებს რასმუსენი და დასძენს, რომ ერთიან რაკეტსაწინააღმდეგო თვალსაზრისში შეიძლება გაერთიანდეს როგორც გერმანიის ან დანიის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემები, ასევე აღმოსავლეთ ევროპის სისტემები რომელსაც აშშ ქმნის. რასმუსენის თქმით, რაკეტსაწინააღმდეგო თვალსაზრისით ერთიანი სისტემა რუსეთთან თანამშრომლობის შესაძლებლობასაც შექმნის.

რასმუსენის თქმით, რუსეთს NATO-სთვის ჯერჯერობით არ მიუცია პასუხი ერთობლივი რაკეტსაწინააღმდეგო თვალსაზრისით სისტემის შექმნაში მონაწილეობაზე. ერთიანი რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის შექმნის ინიციატივით რასმუსენი 2010 წლის აპრილის ბოლოს გამოვიდა. ანალოგიური წინადადებით კი რუსეთს ჯერ კიდევ 2009 წლის სექტემბერში მიმართეს. საზოგადო კი მოლაპარაკება ერთიანი რაკეტსაწინააღმდეგო თვალსაზრისით შექმნის შესახებ რუსეთთან 2000 წლიდან მიმდინარეობს.

ინდოეთი რუსულ საზენიტო სისტემებს იმორჩება

ინდოეთის არმიამ გამოაცხადა ტენდერი ახალი მცირე სიშორის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების მწოდებაზე. კომპლექსებმა უნდა შეეცვალოს საბჭოთა წარმოების მოძველებული 9K33 Osa და 2K12 Kyb-ები.

ტენდერის პირობების თანახმად, არმიას სურდება საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები, რომლებიც 500 მ/წმ სიჩქარის მქონე მისანს 20 კმ მანძილზე შეუტყენ და შეიარაღებული იქნებიან საფრენი აპარატების განადგურების პასორი და აქტიური ხისტიკებით ამასთან, ახალ კომპლექსებს უნდა შეეძლოს ერთ ადგილზე ნაბიჯადებული შეცვლაფრენების უპილოტო საფრენი აპარატების ჩამოგდება. ახალი კომპლექსების გადატანა შესაძლებელი უნდა იყოს როგორც რეკლემბრები, ასევე რკინიგზითაც.

2009 წლის ნოემბერში ინდოეთის თავდაცვის სამინისტრომ შეუდგა, რომ განზრახული აქვს სამაშობო წარმოების საზენიტო-სარაკეტო კომპლექს Akash-ების შეკვეთა, როგორც ვარაუ-

დობდნენ, Akash-ის Kyb-ები უნდა შეეცვალოს Akash-ის T-72 ტანკებზე დააყენებენ. ინდური წარმოების კომპლექსს

შეუძლია ერთდროულად, 18კმ სიმაღლეზე და 25 კმ სიშორეზე მფრენ 64 სამისხეს გაუხსნას ცეცხლი.

ახალი „ჰერმესები“ ისრაელის არმიისთვის

„ჰერმესების“ მოდერნიზაცია ისრაელმა ჩანს მის შემდეგ გადამწვობა, რაც აფხაზეთის თავზე ქართულ არმიის ხაზი ახეთი უპილოტო სადაზვერეო თვითმფრინავი ჩამოუდგებს

ისრაელურ კომპანია Elbit systems ქვეყნის თავდაცვის სამინისტრომ შეუკვეთა ახალი უპილოტო საფრენი აპარატები Hermes 900 და მისი წინა კრისა Hermes 450. ვარაუდების თანხამ 50 მლნ დოლარი შეადგინა. შეკვეთილი აპარატების რაოდენობას არ ამსაზრებენ, მხოლოდ ცნობილია, რომ აპარატების მწოდება უახლოესი ხაზი წლის განსვლილბაში გაგრძელდება.

ამ აპარატებს ისრაელი ანტიტერორისტულ და სადაზვერეო ოპერაციებში გამოიყენებს.

მანია Elbit systems შეუკვეთა მოქმედი უპილოტო საფრენი აპარატების მოდერნიზაცია, რაც მათი სადაზვერეო შესაძლებლობების გაუმჯობესებას ითვალისწინებს.

Hermes 900-მა პირველი გაფრენა 2009 წლის დეკემბერში შეასრულა, რის შემდეგაც საფრენი გამოცდა გაიარა. სამინისტროს შეკვეთა, ფექტობრივად, ამ აპარატის სერიული წარმოების დაწყებას ნიშნავს. წინამორბედისაგან განსხვავებით, Hermes 900 გამოიარწვევა პატრულირების გზრდილი ხანგრძლივობით რაც Hermes

450-თან შედარებით თითქმის ორჯერ მეტია და 40 სთ-ს შეადგენს.

Hermes 900-ს შეუძლია დაახლოებით 10 კმ სიმაღლეზე ფრენა და ბორტზე 300 კგ ტვირთის მიღება. მოდულირი ხისტიკების გამოყენების წვალბობით Hermes 900-ის ძირითადი კომპონენტებისა და სენსორების გამოცვლა სწრაფად არის შესაძლებელი. აპარატს მართავს თინამგზავი უნივერსალური სახმელეთო მართვის ცენტრთან, რომელიც „ჰერმესის“ სერვისს სხვა აპარატების მართვის საშუალებასაც უძღვრება.

ქვეყნის თავდაცვის სამინისტრომ კო-

ქართული არმიის ფენოზენი

NATO-ს „პარტნიორობა შვედობისათვის“ პროგრამაში, რაც მრავალჯეროვნად სამშვიდობო სწავლებებში მონაწილეობას და აღიანთონ ეტაპობრივ დახვლებას გულისხმობდა. NATO-სთან თანამშრომლობის გააქტიურებ. 1998 წლიდან დაიწყო.

საქართველო 1999 წლიდან ჩართო. საერთაშორისო სამშვიდობო მისიებში და პირველად ქვეყნის ფარგლებს გარეთ ქართული ოცეული ბალკანეთში – კოსოვოში გაგზავნა. შემდეგ წლებში იყო მისია ულანუბო, ვრაჟის რესპუბლიკასა და კვლე აფგანეთში.

2000-2002 წლებში საქართველომ დაიწყო და განხორციელდა „სერვისისა და აღჭურვის პროგრამა“ და ე.წ. „შვედო-მფრინების პროგრამა“, რომელიც 12 „ორი კვირის“ გადმოცემას ითვლისწინებდა.

1991 წლიდან დღემდე საქართველოში შეიკვლია 9 თვადიციის მინისტრი და გენერალის 13 უფროსი, რაც „რეორმის“ შემაჯავებელი ნაწილი გახდა. მინისტრების ცვლა ინტენსიურად 2004 წლიდან დაიწყო. ყველაზე თვალსაჩინო ცვლილება – სამხედრო თვადიციის მინისტრის ინსტიტუტის შემოღება გახდა.

2004 წლიდან საერთაშორისოდ გაიზარდა სამხედრო ბიუჯეტი, პეს კი 2008 წლის მაიდან და მილიარდ-ნახევარ ლარს გადააჭარბა. 2004 წლიდან დაიწყო დიდი საკადრო რეორგანიზაცია, მასობრივ დაიხორციელა და გათავისუფლებები. ზეღმძვანელობის ცვლილებასთან ერთად იცვლებოდა შემადგენლობაც. არმიამი ურსაობრივად განმტკნ სხიო კადრების რეზოლუცია სამხედრო საქმის არაფერ გაეკვლიდაო რაც უარყოფითად აისახა კიდევ ქვეყნის თვადიციურარაობაზე. ამდღის გაუქმდა კიდევო კორპუსი, ერთეული სამხედრო აკადემია.

2008 წელს, რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, რეორმამ ცვლილება განიცადა და „სექტორში“ მოკვენს სამხედრო-ხალდაო ძალები. ჯარების ეს სახეობა გაუქმდა. შვედო-მფრინების ფოთში შეკვლის შემდეგ პორტში მდგარი ყველა მცურავი სამუალება მტრმა ჩაიდა. ამტრამაც თვისთვად დადა დღის წესრიგში კითხვა: თუ არ არსებობს მატერიალურ-ტექნიკური მასა, რა საჭიროა ამ სტრუქტურის შენახვა? თქვეა ფოლტის აბსოლუტურად სხვა დანიშნულება და ფუნქცია აქვს, ედერე სანაბრო დაცვისა. ამ საქითხე მსჯელობას ადარ გაუგებრებლები და მხ-

...თითქოს არმიის იზოგონა ყოველი ახალი მიწისგონი დანიშნვის უპირადად თაქიდან იწყება...

საქართველოს შეარდალებული ძალები განსაკუთრებული ფუნქცია. 1991 წლიდან დღემდე ქართული არმია რეფორმირების პროცესშია. ამ პერიოდში საქართველო ჩაითრეხ რამდენიმე სამხედრო პროექტში, ეთნოკონფლიქტში, რაც 2008 წლის აგვისტოში რუსეთთან ობით დაგვირგუნდა.

რუსეთი ყველა კონფლიქტში პირდაპირ თუ ირბად იყო ჩართული, რაც რეკვიანით მისი დანტრეუსების ხარისხზე მოგვანიშნებს: 1991 – ცხინვალის რეგიონი, 1992-93 – აფხაზეთი, 1992 – ცხინვალის რეგიონი, 1998 – ვალი, 2004 – ცხინვალის რეგიონი, 2008 – რუსეთ-საქართველოს ობი. შუალედებში, 2001 წლიდან, საქართველოს მაღალმთიანი რაიონების პერიოდულად დაბომბვაც ამ ისტორიის ნაწილია.

ეს ნაშინათვლი ობის სალექტრაციოდ მოუფიანეთ, რომ საქართველოს შესასძლოა ყველა ინტრაქტუზე მეტრადეკ კი სტრატეგიულად შეარდალებული ძალების განვითარება, რადგან ველის ამ დამპრისპირებამი საქართველოს სამხედრო ძალები, ვრობდ კი შეარდალებული ძალები, იფუნჩ ჩართული.

ქართული არმიის სამოვლიბობა 1990 წლიდან ამ მოვლინების პარალელურად მიმდინარეობს, რაც რბილად რომ ვთქ-

ვათ, საკმაოდ რთული პროცესი იყო და არის.

ტერიტორიული მილიანობისთვის ბრძოლაში არმია ჩამოყალიბების პროცესში იყო და სწორედ მისი დაარსდა საქართველოს სამხედრო-საკადრო ძალების დღე, სამხედრო-სახლგაო ძალების დღე, ერთეული გეარდის დღე, არტილერიის დღე და ა.შ.

რეფორმები და ცვლილებები არმიამი გამ-წვევებისა და საფორტების მხედვით ხდება. საქართველოში ცვლილებები დაგეგმრებული იყო კონფლიქტის ორ წონისთან, რუსულ ბაზუზთან, პანკისის ზეობასთან, ჩრდილო კავკასიასთან, ბაზების გავანის შემდეგ რუსეთთან და შესაბამისად, ბიუჯეტთან.

2004 წლიდან საქართველოს შეარდალებული ძალების ბიუჯეტი დაახლოებით 35 ათას ამერიკულ დოლარს შეადგენდა. მიუხედავად ამისა, სახეობების რეფორმირება და განვითარება ეტაპობრივად ხდებოდა.

სამხედრო-სახლგაო ძალებში უცხოეთთან რამდენიმე ერთეული მცურავი საშუალება მიიღეს (ყველა მთიანი ძეგლი, მაგრამ გარემორტებული იყო). იყო საკმაოდ მძაფრანი შესვიდევებიც, მაგალითად, ჩეხური T-55 AEM2-ების პარტია და ა.შ.

1996 წლიდან საქართველო ჩართო

ოლიდ იმას ვიტყვით, რომ მან ზღვაზე წვიმ თუდაცვის მუხღვაურების ადგილი სხვა, გაცილებით მსხვილმა მუხღვაურებმა დაიკავეს. რას მოუტანს ეს ქვეყანას, ამ კითხვას არსებობის უფლება ნაკლებად აქვს.

ორთვე წელიწადში კი, 2010 წელს, კინონი „თუდაცვის შესახებ“ შევიდა ახალი ცვლილება, რომლის მიხედვითაც გაუქმდა ჯარების კიდევ ერთი სახეობა — სამხედრო-საპაირო ძალები.

ამ სახელს ნეგატიური გამოხმაურება მოჰყვა არასახელისუფლებო წრეებში. ამჯერად თუდაცვის სამინისტროს რეფორმის მიხედვით საპაირო კომპონენტი სახელისუფლო ძალებს უნდა დაეკაროს.

შემცირებები ჯარების სახეობების გაუქმების პარალელურად ხდება. არაოფიციალური ინფორმაციით, საპაირო ძალების გაუქმებამდე იქ შემცირებები ჩატარდა, თანამდებობიდან გათავისუფლდა რამდენიმე ასეული სამხედრო მოსამსახურე.

თუდაცვის სამინისტროს მაღალჩინონების განცხადებით, ბოლო დროს გათავისუფლდა 240-ზე მეტი მაღალი რანგის ოფიცერი — ვიცე-პოლკოვნიკები და პოლკოვნიკები, მათ მთავრებიც მიჰყვნენ. ოფიცერთა მასობრივ დათხოვნას წინ უსწრებდა საკვალიფიკაციო ტესტირებები. დათხოვნილია ნაწილი ვიცე-პოლკოვნიკები, თანამდებობაზე დარჩენილია ნაწილის ტესტირება არ გაუვლია და აქედან გამომდინარე, გაურკვეველია საკადრო პოლიტიკის არსი, განსაკუთრებით 2008 წლის ომის შემდეგ. თუმცა უნდა თქვას, რომ თუ ოფიცერი, რაიდად რომ ვთქვათ, „არასწორ“ ბრძინების არ ამბობს ტესტებს და ვეკლავებზე ხელის მომწერია, არ იცავს თავის ჯარისკაცებს და მათ არასწორად დაგვემძლი დეჟალბების შესასრულებლად უშუქებს, მისი ადგილი არამა არ არის.

არშიამო გატარებული საკადრო პოლიტიკა პირდაპირ კავშირშია თუდაცვის მინისტრთან. როგორც ზემოთ თქვა, ყოველი ახალი მინისტრი თავის საკადრო პოლიტიკას ატარებს, შედეგად, არმიას ხელმძღვანელობს იმ უწყების რეოლი, საიდანაც მინისტრი მოდის, ამჯერად — სასულიერო-სულიერო დეპარტამენტი. საინტერესოა, განაალებს მინისტრი რომ დაინიშნოს თუდაცვაში, როგორი საკადრო პოლიტიკა გატარდება.

აღადაფერს ვამბობთ სამხედროების გადაზადებასა და სამოქალაქო სამსახურებში ადაპტაციის აუცილებლობაზე.

ამ საფორთხეებიდან და გამოჩვეულებიდან გამოდინარე, რომლის წინაშეც

ახალგაზრდა ქართული სახელმწიფო დგას, არმიის ოპტიმიზაცია აუცილებელია, თუკაც რა გათულებს ფრინობა რეფორმები, ცოტა არ იყოს, გაუგებარია. საჯარო დისკუსიები ამ თემაზე, ფაქტობრივად, არ მიმდინარეობს. საზოგადოება კვლავ ინდიფერენტულია სამხედრო ხფეროს მიმართ, პოლიტიკური საქეტირი კი მხოლოდ საკუთარ მისხებზეა ორიენტირებული. ამის გამო კი ქართული ჯარში ბოლო წლებში გატარებული შეგნებულ თუ გაუთეთინობიერებული „რეფორმის“ შედეგად ქვეყანამ უდიდესი ზარალი განიცადა, რომ აღარაფერი ვთქვათ კვალიფიციურ საქარებზე, რომელია მოსაზადებლად კანკათეულის ჯარად პარტნიორმა ქვეყნებმა მილიონობით დოლარი დახარჯეს, მათეულება თუ არა ეს დანაკარგი, მსელი სათქმელია, ერთი რამ კი ცხადია, გასუ-

ლი წლების განაღობება აუცილებელია. თუ მოხედებით სხვა ქვეყნების სამხედრო უწყებებში, აუცილებლად თვალში მოგხვდება კვლევებზე ჩამოკიდებული სამხედროება და სამოქალაქო პირთა ჩარხშია ჩასმული ფორტოსუთობა, იმ პირების, რომლებიც სხვადასხვა დროს თუდაცვის მინისტრები თუ გაერო-თანებული შტაბების უფროსები იყვნენ. წვენიან კი ისე გამოდის, თითქოს არმიის ისტორია ყოველი ახალი მინისტრის დანიშნების შემდეგ თეიდან იწყება... სანამ წარსულს ადეკვატურად არ შევფასებთ, მომავლის გათვლა და დეაგეგმა შეუძლებელი იქნება. თვის დროზე სოქ ცხომ თქვა, „თუ არ იცნობ საკუთარ თავს და არ იცნობ მოწინააღმდეგეს, შეუბრძოლე, რამდენიც კინდა, დამარცხება გარდაუვლია“.

მიონონი ცხმითამა

B-1-ს მოიპოვებდ ბამოიყენებენ

ამს ბომბდამშენ B-1B Lancer-ს, რომელიც არ არის განკუთვნილი ბირთვული იარაღის გადატანისთვის, ავღანეთშია და ვრავში მალაღუფქვტიან მოიერიშედ გამოიყენებს. ეს განაპირობა ამ თვითმფრინავის შუაიარაღების მაღალი ნომენკლატურის გადატანის შესაძლებლობამ, ასევე სიჩქარის მახასიათებლებმა. გარდა ამისა, სამხედრო-

ბი თივალისწინებენ ფსიქოლოგიურ ფაქტორსაც — ამ თვითმფრინავის დაბალ სიმაღლეზე ფრენა მოწინააღმდეგეს დათვითობის. B-1B Lancer-ი საათში 1,33 ათას კმ სიჩქარეს ავითარებს და დანიშნულების ადგილას მაქსიმალურად სწრაფად მდის. გარდა ამისა, შეუძლია 35-ტონიანი ტვირთით დაახლოებით 6 კმ სიმა-

ღლეზე ტრიალი, ხანამ ხმელეთიდან ქვედანაყოფების სარდლობის ბრძანებას არ მიიღებს. შეიარაღების დიდი მასის გადატანის შესაძლებლობის წყალობით B-1B შეუძლებელია მასშტაბური საბრძოლო მოქმედებების დროს.

ამს-ს გადაწყვეტილი აქვს თვითმფრინავების მოდერნიზაცია. ევროდ, დაგეგმილია მათზე ლაზერული მიზნის მიჩვენებლებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სისტემების დადგმა, განიხილვენ საბრძოლო ლაზერის დაყენების შესაძლებლობასაც, რომლის პროტოტაპი, როგორც მოსალოდნელია, 2014 წლისთვის ეწყება მხად.

2010 წლის აპრილში ცნობილი შეიქნა, რომ კონკურსი „ბოინგი“ B-1B-ს მოდერნიზაციას ჩაუტარებს, ევროდ, დაუყენებს საბორტე მჩვენებლობას, რომელიც თვითმფრინავის უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს. გაუმჯობესებული თვითმფრინავის გამოცდა 2011 წელს დიწვევა. თუ შედეგი გაამართლებს, მოდერნიზაცია გაგრძელდება.

B-1B ბომბდამშენი 80-იან წლებში შეიმუშავეს. თვითმფრინავი საათში 1,33 კმ-ს ავითარებს და 12000 კმ მანძილზე შეუძლია გადაფრენა. აქვს 6 გარე საკი-დარი და 2 საბომბე ნაკვეთური, რომლებშიაც დაახლოებით 56 ტონა შეიარაღლება გადააქვს.

„ბოინგი“ „ფანტასტიკურ“ ბამანაღბურებელს შეხვლის

კონკურენმა „ბოინგმა“ დაიწყო ახალ გამანადგურებელზე მუშაობა, რომელიც 2025 წელს საგემბანო F/A-18E/F Super Hornet-ს შეცვლის. ევროპერობით კომპანიას პერსპექტიული გამანადგურებლის ორი კონკურენცია აქვს, საუარაუდოდ, დაფუძნებული ბომბდამშენ-უნისმან A-12 Avenger II-ზე, რომლის შექმნა 1991 წელს შეწყდა.

გამანადგურებელს ორი ძირე და ზეგერითი ფრენის კრიოსტრული რეჟიმი ექვება. ის შეიარაღმუშეულობის ტექნოლოგიით აივება და შეასრულებს როგორც უპილოტო, ასევე საპილოტო ფრენებს.

2008 წლის ივნისში ამს-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ახალი მოთხოვნები წაყენეს პერსპექტიულ საგემბანო გამანადგურებელ-ბომბდამშენ F/A-XX-ს, მოვლანებით პროგრამას ახალი სახელი NGAD – next Generation air dominance (საპაფრო უპირატესობის მომდევნო თაობა) ეწოდა და მას გავრთიანებული სამეთვალყურეო საბჭო განიხილავს.

კოლხეთის აღლუი

მოვიდეთ მიღებულია, რომ წელიწადის სხვადასხვა დროსა და დღეებში სხვადასხვა პროექტის აღმასრულებელი იყავით პროექტულ დღეს აღნიშნავთ. გამონაკლისს არც პოლიცია და შინაგან საქმეთა სამინისტრო წარმოადგენს. საბჭოთა პერიოდში პოლიციის დღე ვიცვალავდა 10 ნოემბერს აღნიშნებოდა. სწორედ ამ დღეს, 1917 წელს, საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის განკარგულებაში გამოვიდა ბრძანება ქვეყანაში სახალხო პოლიციის ჩამოყალიბების შესახებ. საბჭოთა კავშირი თითქმის 20 წელია, რაც წარსულს ჩაბარდა. მაგრამ წლების განმავლობაში ქართული პოლიცია, მუხღამო კი უკვე პოლიცია ბიუსი პროექტულ დღეს კვლავინდებურად 10 ნოემბერს აღნიშნავდა.

წლები კი გადმავდა, რომ საბჭოთა დემონსტრაციის ბოლო მოვლი და ქართული პოლიციის დღე სხვა დროს აღნიშნავდა და არაქრონი 6 მაისზე შექრება. ამან მოხელეობაში ახალი სხვადასხვა გამოიწვია, რადგან ბევრს გათვალისწინებს დღესასწაულზე პოლიციის ადგილობის ჩატარება მიუღებლად მანდას. მაგრამ მოაზრობამ გადწყვეტილება არ შეუძლია.

აღლუი კახეთის გზატკეცილებზე, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ახალი შენობის წინ ჩატარდა. მასში მონაწილეობა სამინისტროს სხვადასხვა დანაყოფის პირადმა შემადგენლობამ და სამხედრო ტექნიკა მოილო.

პოლიცეობა ნეიტრალური ადამიანისთვის 6 მაისს პოლიციის ადლუმს მართლაც დამახასიათებელია გახლავდა. სამინისტროს შენობის წინ დემონსტრაციულ იყო სპეციალური ტრიბუნა, რომლის წინაე ტექნიკა და პირადი შემადგენლობა ნაწილობრივად იყო ადამიანთა განლაგებულიყო. პირადი შემადგენლობის სახით ადლუმში საატრელო პოლიციის ქვეითი დანაყოფები, განსაკუთრებულ დიფერენციალურ დეპარტამენტს, ახალ ლურჯ ფორმებში გამოწვლილი უბნის ინსპექტორები, კონსტრუქციული უსაფრთხოებისა და სპეციალური ოპერატიული დეპარტამენტების თანამშრომლები, სასაზღვრო პოლიცია, პოლიციის აკადემიის კურსანტები, სამინისტროს სპეცდანიშნულების რაზმების წევრები, სანაპირო დაცვის მუხღამოები მონაწილეობდნენ, თითქმის ოთხი ათასი კაცი. პირადი შემადგენლობა ტექნიკასთან ერთად კახეთის

გზატკეცილებზე სამინისტროს შენობიდან მარცხენა და მარჯვენა მხარეს იყო განთავსებული და დათქმული დროს თანხრომის შექმნის მიმართულებით დაიწყო სვლა, მუხღამო სამინისტროს პირადი შენობისკენ უხვედნენ და წინასწარ განსაზღვრულ პოზიციებზე ქრობდნენ.

რაც შეეხება ტექნიკას, ადლუმის მასშტაბებით იგი ვიმთხვევით 6 მაისს კახეთის გზატკეცილებზე მისი ნაკლებობა ნამდვილად არ შეიძლება. ტექნიკის ანგარიში თურქული წარმოების ხუთი ერთეული Ecler-ის ტიპის ჯეიმსტრანსპორტიორი იდგა. ჯეიმსტრანსპორტიორების რაგმი პირველად იმართდნენ თავის პირადი წარმოების Wolf-ები („მგელი“). ცხრავე მანქანაზე წითელი ჯარი იყო გამოსახული. მანქანა მდლიანად დაჯეგუნულია და მუხღამოს და კეპაკის ეტრატორი იარაღის ტყეებისგან იცავს. მგელიან ერთად „მგელი“ 12 კაცი თელდება და საქმეობის შემთხვევაში საპასუხო ცეცხლის გახსნა ორვე პორტზე დატანილი ორ-ორი და უკანა კარზე არსებული ერთი სათაფურთან შეუძლია მისზე 6,4 ლიტრი მოცულობის მცლიანდრანი ტურბოდენდლის მრავა გამოყენებულ. სიმძლავრე 325 ცხენის ძალია და 100 კმ-ზე 25 ლ სანჯავს მოიხმარს. „მგელს“ ხელმძღვანელი ავტომობილი

გადაცვამთა კოლოფი აქვს და ახდელტორებულ გზაზე მკვიშალური 160 კმ-ის განვითარება შეუძლია. სრულად აღჭურვილი მანქანა 8500 ცვ-ს იწინის. „მგელი“ გვერდითა და საქვე მანქანზე დამონტაჟებულია მოსახსნელი ცხარეობი, რომელიც მათ ქვეების სროლის შემთხვევაში დამაინებისგან იცავს.

„მგლის“ უკან იდგნენ უკვე კარგად ნაცნობი თურქული წარმოების „კორას“ ტიპის საბრძოლო ჯეიმსტრანსპორტი, რომლებიც 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომშიც მონაწილეობდნენ. უნდა თქვათ, რომ ადლუმში მონაწილე იცენ „კორას“ საბრძოლო მოდულიან მოხსნელი მქონდა შეიარაღება, — ქართული „კორაზები“ 40 მმ-იანი ავტომატური ვუზმარსატორცინი ან 12,7 მმ-იანი ტყეამტყვეო ღებია.

ადლუმში მონაწილე ჯეიმსტრანსპორტი ვეღა ერთეულზე ლურჯ ზოლებზე დატანილი თეირი ასობით წარწერა POLICE იყო დატანილი.

ჯეიმსტრანსპორტის უკან აუოლკეაგუნის“ ტიპის საატრელო მანქანები და „პაოლკუნის“ ტიპის პეკაპები იდგნენ. პოლიციის დღესასწაულს მამდენილი პირველი ადლუმი 40 წელს გაერგვდა, მისი დასრულების შემდეგ კი მსურველებს ტექნიკის დათვალივება შეუძლია.

თეხვარ პულსაპევილი

პოლიციის თურქული „კორაზები“ წინ ებრთული „მგლები“ მოვლობდნენ

საქართველოს საგარეო დიპლომატიის მითი და ხედიობა

პოლემიკური საოპორტო სახეობის მიხედვით საქართველოს პირველი ემიგრაციის წინააღმდეგ

(გაგრძელება)

ქართული ემიგრაციის დაქაჩული და პარტიული და მოუხიდივი ემიგრანტების ფიზიკური ლიკვიდაცია საბჭოთა საგარეო დიპლომატიის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანა იყო. ემიგრაციის პოლიტიკური ლიდერების გადაადრება თუ არ ზრუნებოდა, მაშინ კომპრომისებრებსა და სახელის ვარჯის ცდილობდნენ. თუ ვიცი ვერ გამოიღებდა ნაყოფს, მაშინ მოტაცების ან ადგილზე ფიზიკური ლიკვიდაციის იპოვებოდა ფიქსიზობა.

ქართული ემიგრაციის ფიზიკური განადგურების ლეგალიზაცია ცნობილი სტრატეგია შეიძლება ჰქონოდა — ეთნიკურ-სოციალური ემიგრანტები პირად ანტიკომუნისტურად აღიქმებოდნენ (თქმული ვრცელდება და რამდენიმე მკვლელობის მოტივი ვიკისიწილით), ამცე შეიძლება ანადგურებდნენ უკრაინული ემიგრაციის მიმართაც. მაგალითად, 1926 წლის 25 მაისს სიმონ პეტლიურის მკვლელობა „გაგვიტყ“ ორგანიზაციის იურიდიულ ემიგრაციის მხარეზე დადის შერისხევაზე შეიძლება ნაციონალისტური პეტლიურის მიერ უკრაინაში ემიგრანტების განადგურების სასაქმოდ.

1921 წლიდან ქართული პოლიტიკური ემიგრაციამ რამდენიმე რეზონანსული მკვლელობა და თვითმკვლელობა მოხდა: 1926 წელს მოკლეს ჯოზეფ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამაარსებელი გრიგოლ ვერსელი; იმავე წლის მარტოკების ერთ-ერთი თვითმკვლელობის დანაშაულის დასაბუთება; 1930 წლის 7 დეკემბერს მოკლეს საქართველოს დამოუკიდებელი მთავრობის პირველი თვითმკვლელობა, შემდეგ უკველი მზიანა საჭეია მინისტრი ნიკო რამიშვილი.

შედეგებით ობიექტური ანალიზის საფუძველზე გვირგვინი შეიძლება იქნას და კიდევ ბევრი სხვა მოვლენა და ფაქტი ტრავმატული შემთხვევითობა თუ საბჭოთა საგარეო დიპლომატიის ფარული სტრატეგიის შედეგი იყო. წყნის ამოცანას ახორციელებს ის ვარაუბრი, რომ ჯერჯერობით ქართული პოლიტიკური ემიგრაციის მხოლოდ ცალკეული წარმომადგენლის არჩევა შესაძლებელი და ხელისშეწყობილი, ხოლო უმეტესი ნაწილი კი კვლავ უკმარის სხვადასხვა ქალაქში მდებარეობდა.

ამიტომ სხვადასხვა საარტიკული ლიკვიდაციის შესწავლისათვის ერთად ემიგრანტებისა და მათი ოჯახის წევრების მოცივნებისა და მუხარული ლიტერატურის ანალიზი უნდა მოგვეცეს ობიექტური სურათი.

საქართველოს ჯოზეფ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერის, სირიზონ კვიციანი მკვლელობის, სოფიო ჩივრუაძის სიკვლეობის ბოლოს ძალზე საინტერესო მოვლენებია, სათაურით „ნასმენ-ნახული“ დაგვიტოვა. მიუხედავად იმისა, რომ როგორც ვიცით მოგვების მასაც სპეციფიკურების ცალკეული სურათი (სხვათაშორის, აღზარდა არც შეიძლება), ეს წინა მართლაც რომ უფროსების განხილვა ქართული ემიგრაციის ისტორიის შესასწავლად.

„ხელა, რომ წარსულს ვაღიჯებდეთ, ამკარად სწავლა ემიგრაცია მოსკოვის ტანკებში იყო, რაც არ აადვილებდა ქართველების გაერთიანებას, პირიქით ვერაფერი იყო ხელის შეწყობა, რაც შეიძლება დაქაჩული იყო ემიგრაციის მიმართ. ამისთვის ვთქვით პარტიამ მის (ივლიანის) მოსკოვი — აა) თავისი კერა შეიქმნა, რომელიც შეიძლება შხამს აკრავდა... სოფიო ჩივრუაძის პირდაპირ მტრის სასიძულესი შემთხვევით მოსკოვის კარანთი“, — წერს მსოფიანი ქალაქში.

გრიგოლ ვერსელის მკვლელობა

გრიგოლ ვერსელი (ვერსელი) ცნობილი ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე და ლიტერატორი იყო. მისი ტრავმატული ხელი იმ დროის საქართველოს ემიგრაციის ტრავმატული გამოხატობა. 1917 წლის მარტში სამოვლად ჯოზეფ-დემოკრატიული პარტიის სარეზონანსული მომხრე სირიზონ კვიციანი, გიორგი ვერსელი, გრიგოლ ვერსელის, დიმიტრი კვიციანის, ვასილ სურგულაძის, მღვდელ ქარბუხიძის და სხვათა შემადგენლობით.

1921 წლიდან ვერსელი ემიგრაციაში იყო, სადაც აქტიურად მონაწილეობდა პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მალე მოხუცი ვერსელის ბრძოლის ერთიანი ფორმის დასაქმნადად სტამბოლში ჩამოყვანილად „სტრატეგიატული სახელმძღვანელოს ბიურო“ — მქმნიების (წარმომადგენელი კარლ ჩხეტიანი), სოციალისტ-ფუნქციონალისტების (წარმომადგენელი სიმონ მღვიმე), ესერების (წარმომადგენელი სოსო ვიბოჩი) და ჯოზეფ-დემოკრატიის (წარ-

მადგენელი ვერსელი ვერსელი, ხოლო შემდეგ სირიზონ კვიციანი) შემადგენლობით სტამბოლის ბიუროს პარტიის მხარეში იმართებოდა. საბჭოთა საგარეო დიპლომატიის ორჯი ქალაქში ქართველ ემიგრანტებს შორის ჰქონდა აგრესია, რომელიც რეგულარულად შეიქმნებოდა საიდუმლო ცნობებს მოსკოვიში.

გრიგოლ ვერსელმა დააარსა და 1924-1926 წლებში პარტიის გამოცემდა გაზეთი „ახალი საქართველოს“.

ვერსელის წესდებს საქართველოს იურიდიული მოსკოვი ამგვარ ცნობებს გაქვნიდა:

„გრიგოლ ვერსელი (ვერსელი) (1891-1926 წწ.) 1916 წელს დაამთავრა მოსკოვის ქვეყნის ფილოლოგიური ფაკულტეტი და შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში ის აქტიურად მონაწილეობდა ემიგრაციის დაფუძნებაში. იყო ამ პარტიის აქტიური წევრი. იყო საქართველოს დამოუკიდებელი კრიზისის საქართველოს პარლამენტის წევრი. 1920 წელს აქტიურად მონაწილეობდა „საქართველოს მოსკოვი“ ქალაქში ქართული პარტიის“ დაფუძნებაში. 1921 წლიდან იმყოფებოდა პარტიის ემიგრაციაში.

თვლიანობა აქტიურად მონაწილეობდა ანტისაბჭოთა საქმიანობაში, შემდეგ გრიგოლ სხვა ანტისაბჭოთა და ემიგრაციული ემიგრანტებს და განეხილა, რომ საბჭოთა პეტროპოლისში დაედა და საქართველოს დამოუკიდებელი მოსკოვი... 1924 წლის პარტიის გამოცემა გაზეთი „ახალი საქართველოს“ მოკლდა საბჭოთა ემიგრანტის“ (ქვე ტომი IV გვ. 389) ეს სტრატეგიატული პროექტი სიმონის ემიგრაციის და აქ ვერსელის მკვლელობის მოტივებსა და უშუალო შემსრულებლებს არაფერია ნათქვამი.

კომპლექსური პერიოდში საკუთარი სულის ხელშეწყობა და საქართველოს სულის მონაწილეობა დ. მწიბრის ავტორითა და საქართველოს სულის პოლიტიკის ქალაქში თანაგრძობითა 1970 წელს ქართულ ემიგრაციის მხარეში ლიკვიდაციური წინააღმდეგობის საიდუმლო საქმიანობა. როგორც წესი, სექციონალისტების თვალში მდებარეობს წინააღმდეგობის დაფუძნება, რომლის ავტორებაც უნდა იყოს ემიგრაციის მთავარბილი ოფიცრები პარტიის, აქტიურად მონაწილეობდა, არც მონაწილეობდა აქტიური თვლიანობა. იმეტი იყო ზემოაღნიშნული წინააღმდეგობის გამოცემის შემთხვევაში. ამ წინააღმდეგობის დაფუძნებითა

კარლო ჩხიცი

მქსს, მაშინ ვეშაპელის მოკლე ჩეჩენი დედალები უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ეს არ არის. რამდენიმე მისთვის ეს არ მიუხდება“.

შალვა მალაყვლისძის მოვრებებიდან ამ ერეკლე ციტატის გაციობის შემდეგ კვლავ გაურკვეველი რჩება — 1926 წლის ვეშაპელ პარტი ინციტატიც (გულუბრუნვადობით თუ იფერია რწმუნით, ამის გადამწყვეტი მნიშვნელობა არა აქვს), თუ ჩქვს დედალები მოწონებდა ვეშაპელის ბოლშევიკურ საქართველოში დაბრუნებისტქ.

იყო თუ არა გრიგოლ ვეშაპელი „ჩეკას“ აგენტი

სოფია ჩხევიძეც კვლავ, როდესაც შეუღლის თანამებრძოლის ოხსტებს, გრიგოლ ვეშაპელზე წერს: „ვეშაპელი... ბოლშევიკთა ლაგერში გადიოდა, მაგრამ აქ ვერ ერთი ადგილი ვერ დაიჭირა, რადგან ის აქ ექსტრადიციამო მოკლეს, ასე დაღღეს ეს მომქმენი, ნიჭიერი ადამიანი“.

საქართველოს მზავან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველოს სპეციალური საიტი აქვს ინტერვიუები, სადაც 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებისა და მოკვლელების კომიტეტის შესახებ განთავსებული ინფორმაციამო ამაგვარ ფრამას ეკითხვობამო.

ბენიკ ალაფაშვილი

ვეშაპელი გრიგოლ უსაფრთხოების საკითხებში, უმუშრობის გადამღვარი პოლკოვნიკი

(გაგრებულა შემდეგ ნომერში)

კანუხაშვილი, ადვოკატი, ჩეხ დროს ქუთაისის გუბერნიის კომისარი. მისი შესწავლია ზედი ახეთია, დაბრუნდა აქ და იყო მოკლა.

შე სასტიკი წინააღმდეგი წყველი ამ აქციისა ე.ა. უკან დაბრუნებისა, მაგრამ ზოგიერთი მანც დაბრუნდა...

ვასაც დაბრუნება სურს, ვინც იწეება, გადწყვეტეს, რომ შეკრებიან პარაზის და იქიდან წელენ საქართველოში... მოდის ვინაღუა, მენშევიკი იყო, მოდის თურქია, ბიძინა რამიშვილი, ვეშაპელის ჯგუფში არის ვინმე შერაბიშვილი, ვეშაპელის წინაით აღჭურვილი პირი“.

შეუღვდის დროს დარბაზში შეკრებიან ქართული ეშაპელის ორგანიზაცია „სოფია ვაიროვის“ წევრებს და ამტკვდარა დიდი ჩხუბი, რაც შეკრების წინაით დასრულებულია. ამ ინციტების გამო პარაზის სასამართლო პროცესი გამოიწვიდა და გრიგოლ ვეშაპელი ამ პროცესის დასრულების შემდეგ მოუკვდა. კვლავ შალვა მალაყვლისძის მოუხსნით „პროცესი დასრულდა იმით, რომ გახაროვს იქვე სომხეთა ბერძენი („სოფია ვაიროვის“ ერთ-ერთი წევრი. — ბ. ა.) გამოდის ვეშაპელი, ტაქსიში რომ ჩადეს, ის ვეშაპელის შერაბიშვილი, ტაქსიში რომ შევიდა იქნა, შერაბიშვილის ესროლა ზურგში რეკულვრე და მოკლა, მოკლა მასვე კაცმა... ამით ვინაგავისა იყო, რომ მშობლიული წიციული პროფიკატორად, საბჭოების მორღატორადვე კაცად ე.ა. შერაბიშვილი ვეშაპელთან შევიდა ვინაგვს. საბჭოთა მიუერთობისგან ჰქონდა დედალებზე ვეშაპელის მოკლა, მისი უკან დაბრუნება არ იყო სასურველი, იმებრ, რომ უკვლავით მუხარაჯევი იყო, გამოიყენეს ვორდამიას წინააღმდეგ, მაგრამ ასეთი კაცის ყოლა მათთვისაც არ იყო სასურველი, გამოიყენეს და მოკლეს... შერაბიშვილი ბუღაიამო ვინაგავის კითხვით მღადარი ბუღაიელი ქალი შეკრების, მაგრამ ჩვენ ვეწვიდით, რომ ეს მოსკოვის იფულია. მზეუ გადიოდა ჩილიში თვისიფული... ზოგიერთები მანც პატრიოტად იფილდინენ. შე ე კამბობი, რომ პროფიკატორა-თქო, მზეუ ამერიკაში გადიოდა, ვინაგვსა დიდი რესტორანი და ეს რესტორანია ბუღა ჩეჩენი ხუბანულისა და რამიშვილის... ორმოცდასული კაცს რომ ვინაგვს გაუხაროვს, საბჭოიდან სახლებს და, ჩივის რეს არ ავღადი და მოკლა კაცი, რომელიც უკან ბრუნდებოდა, საბჭოების, თან ვორდამიას და ექსტრადიციას ვინაგვს, როგორც რეკვიას, ქვლა ხომ დიდი ჩაიფულია... შერაბიშვილი... დიდ პატრიოტობას

ამდგომ აქ მოხილდ ვეშაპელის დაცემ-ბრუნედი ერთ ეპიზოდს მოუფენი წიგნის ვერებს ამტკვდრებს მარს, რომ ვეშაპელი ქართველი ეშაგარანტების ამ ფრამო მოკლა, რომელიც ბოლშევიკთა ბრძოლის ვინაგვს და ვეშაპელის სახეცელიაუბა მათთვის მოუღებელი იყო. ვერორთა თქმით ვეშაპელი „საგანგებო რამის“ ხელმძღვანელის, მზეუ კვლის ვაგს, მზეუდი კვლამ ეშაგარანტ ვინაგვდი შერაბიშვილის პარაზის მოკვლევისა, როცა ვეშაპელი თურქიდან გამოდიოდა.

გერნალ შალვა მალაყვლისძის (1894-1976 წწ) მოვრებები, რომლებიც ვაქტორ რეხილასე ჩაწერა და 1990 წელს გამოქვნიდა ვერნალ „ვახთავში“, ბეგრ საინტერვიო ინფორმაციას ვეწვდის გრიგოლ ვეშაპელზე.

მ. მალაყვლისძე გრიგოლ ვეშაპელს ასახავს როგორც უკიდურესად მუხარაჯევი პარლამენტის წევრს, რომელიც ვინაგვსა საბჭოების მზარეუ გადიოდა, მაგრამ 1924 წლის აჯანყების ვაქცესთან მის კაცისა არ ჰქონდაყო, მოუხსნით შალვა მალაყვლისძის „ჩეჩენი პარლამენტის“ იყო ერთ-ერთი. უკიდურესი მუხარაჯევი ფრაქცია იყო „კლდე“. ჰქონდათ ვინაგვს მათი და ამბო შევიდა გრიგოლ ვეშაპელს დამთავრებული ჰქონდა ოხტორა და ფაქტორა. ოხტორა კაცად იყო და, შეუიბო კაცი იყო, ვინა, რომ ბრუნული ვეშაპელი დიარეც იმისთვის, ვეშაპელის ბიძინაჩუა სიტყვა არ გამოიყვლიდა რესებს, თუ შეეშაპებოდა... ამტკვ დიარეც ვეშაპელ“.

ვ რეხილადის კითხვებზე: „ეს კაცი არ იყო მოკვლედი?“

შალვა მალაყვლისძე პასუხობს: „არა, პატრონი“.

ვეშაპელის მკვლელობებზე მ. მალაყვლისძე ძალზე საინტერესო ფაქტებს ოხსტებს:

ვეშაპელი მოკლეს ოცდაცხუ წელს. იყო იყო უკვლიამო, როგორც მუხარაჯევი პარტის წინააღმდეგელი. ოცდასამ წელს ბუღა მღვიანო მღვიანოს პრადის და ვინცს ხაჯის, რომლებიც დაბრუნებისგან საქართველოში, ე.ა. ვინც ვინაგვსა საბჭოთა ხელისუფლებას, ამ მოკვდა ლეგნ ლიბრების. მათ დედალებზე ჰქონდა, რომ მოკვნი იმითი დაბრუნება, რომლებიც ვეშაპელიო არიან ვორდამიასი, რომ ვეწვნი და რომელ პარტისა ვეწვიან, — არა აქვს მნიშვნელობა. ეს საქმე მოდის მანცეს ვეშაპელი. ვეშაპელი ხომ ოპოზიციამო იყო აქვც და იქაც, ვადაწყვეტიდა უკან დაბრუნება. ბუღა მღვიანოს მოუხერხებოდა საიდუმლო მოლაპარაკება მათთან და მისე ვინაგვს „საქართველოს“ (ვერია ხუხრუდი ახალი საქართველო“ — ბ.ა.) გამოცეის საშუალება ქართულად, ეს ვინაგვს უკან დაბრუნებული ქართველების ორგანი იყო. ჩათვლია ამ საქმეში მენშევიკი

სამოქალაქო თავდაცვის მოსახლეობის უსაფრთხოებაზე იზრუნებას...

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში საქართველოში განვითარებულმა სამხედრო მოქმედებებმა დაგვარწმუნა, რომ ქვეყანაში სამოქალაქო თავდაცვის არარსებობას სავალალო შედეგი მოჰყვა. რადგან გარე და შიდა საფრთხეები ქვეყანაში ყვერ კიდევ რეალურია, შეიარაღებული ძალებისა და კონფლიქტების ვეტერანთა ეკვიპირმა შეიმუშავეს „ვეტერანების მშვიდობისთვის“ სამოქალაქო თავდაცვის კონცეფცია, რომელიც, ორგანიზაციის თავმჯდომარე ზაალ სიხარულიძის თქმით, არსებული რეალობის გათვალისწინებითა და მსოფლიო ქვეყნების გამოცდილებით შეიქმნა.

— 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომმა ცხადყო, რომ სამოქალაქო თავდაცვის სახელმწიფოთა უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ასეთი სამხედრო სტრუქტურების არარსებობამ ამოუძღვრად იმოქმედა მოსახლეობის უსაფრთხოებაზე. სახრავადღებამა გამოწვეული ჰანკა ხშირად ხელს უწყობს თავდაცვის დაზარალების გადაადგილებას და მათ მიერ საბრძოლო დაჯგუფების სრულყოფილად შესრულებას. საბრძოლო მოქმედებების რაიონებში, არ არსებობდა მოსახლეობის ფრეკაციის გეგმა და არც ის პირები იყვნენ, ვინც ამ საფრთხეზე იქნებოდა პასუხისმგებელი, შედეგად დაიღუპა არაერთი მშვიდობიანი მოქალაქე. უამრავი ფაქტორად და მორალურად დაზიანდა...

დღევანდელი უსრუცლოფიფისა და მასზე დამოკიდებულები სტრუქტურების არაკომპლენტილ მოქმედებას, არასაბრძოლო ვითარებაში საბრძოლო ტექნიკისა და აღჭურვილობის დაკარგა მოჰყვა, რამაც სახელმწიფოს საკმაოდ დიდი ფინანსური, მატერიალური და მორალური ზარალი მიყენა. შემოქმედლის გათვალისწინებით დიფიციუტ ამ საკითხს შესწავლა და საქართველოს სამოფლობელო რა ოქმა უნდა, აზრო ეკითხეთ სპეციალისტებსაც.

2008 წლის საომარ მოქმედების შემდეგ წევრი ქვეყნისთვის გაუკავრითხე არ შეიქმნიებოდა, ამას ემატება კოორდინირი და ტექნოლოგიური კატასტროფების საშიშროება, სასიცოცხლო მნიშვნელობის ობიექტებისა და სტრანსპორტო-საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურაზე ტერორისტული აქტების გაზარდა რეკორდი საშიშრო კატასის რეგიონში, ასევე მთელ მსოფლიოში. ასე

რომ, სამოქალაქო თავდაცვის კონცეფცია სახელმწიფო დონეზე უნდა იქნეს შესრული. მის შემუშავებზე, აღჭურვილობის კომპლექტაციასა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის უზრუნველყოფასა და სამოქალაქო თავდაცვის ამოცანების შესრულებაზე თავდაცვის სამინისტრომ შეიარაღებული ძალების საბრძოლო, საჯარისო წესდებისა და შიდა განსწესის მიხედვით უნდა იზრუნოს.

— რას ვფუნება სამოქალაქო თავდაცვის კონცეფცია და რას ისახავს მისნად ოქვენი პროექტი?

— საქართველოს კონსტიტუციას, ერთეული უსაფრთხოების კონცეფციასა და ვცლა შესაბამის კანონს არსებული კანონდებლობით სამოქალაქო თავდაცვის ღევა (შემდგომში უცეე თავდაცვის ღევა) თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში მთელი შეიარაღებული ძალების შემადგენელი ნაწილია, ფორმირებლია როგორც გასამხედროებული ქვედაეწიფი და მისი ფუნქციიაა მოსახლეობის სამხედრო მომზადება. თავდაცვის ღევის ამოცანაა იმ მოსახლეობის ბრძოლისუნარიანობის აძლეება, რომლებიც თვითონ სურდებით გარეგნულიან იქნეს ორგანიზაციამა. მას სახელმწიფო სტრუქტურებიდან ვცელაზე მნიშვნელოანი ხარჯინაზიყო რესურების დანიშნულება ექნება. მის პროგრამაში შედის ხარამდ მოქმედებისა და მშვიდობიან პერიოდში ტრენინგის შემუშავება, ტექნიკა, ტრანსპორტირება, კვიპრამშენილება, სწოლის ორგანიზაცია, სახეილირი დამზარება, გასანდომ სამუშაოზე, ტოპოგრაფია, ადმინისტრაციული და სასარდლო სამუშაოები და სხე სწელებების წელსანდომ 4-ჯერ გაიმართება. შეიქმნება სველე-სასწელო ახალგაზრდული ბანაკები, სადაც 13-დან 17

წელად ახალგაზრდებს აღმზრდელი ინსტრუქტორები ტრენინგებს საცტარტებანაკში იქნება სახეილირი პერიორიული ინფრასტრუქტურისა და ლევისტიკის საშახური.

— ეს დაცვემდებარება თავდაცვის ღევა?

— ორგანიზაციის ხარდლობას, რომელიც თავის მხრე შეიარაღებული ძალების ხარდლობაზე იქნება დამოკიდებული. მასში გარეგნება ნებისმიერ სამოქალაქო პირს შეეძლება, გარუწრელოდისა, მოხდელი აქნის თუ არა საყადლებელი სახეილო საშახური... ეს ორგანიზაცია მუდმივ საბრძოლო მზადყოფანაში იქნება და მთელ საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედებელი. მისი მიზანია უსრუცლო მოქალაქეის მომზადება მშვიდობიან პერიოდში და სახელმწიფოს თავდაცვლიან მდგომარეობაში. იმ შემთხვევაში თავდაცვის ღევა მუდმივ მზადყოფანაში არსებულ ორგანიზაციულ სამოფლობელო და სახელმწიფო დასტორებას და მარბა ექსტრემული სიტუაციებში. მისიარის საბრძოლო მოქმედებისას, ხელახალი რამების ფორმირება და საქმეში ჩართვა საქმირი აღარ იქნება. თუ ორგანიზაცია მძალე ბრძოლისუნარიან ფორმირებულ სტრუქტურად ჩამოყვლის და, რომელიც ორგანიზებული და კარგე მომზადებული სახეილია ყოვლად დაქნება აუცილებელი ტექნიკა, იარაღი, ბრძანების მიღებისთანავე ვითარების გარტორალებას შესწავლა.

პროექტის მიზანია: სამოქალაქო თავდაცვის სპეციალური შენარების გაფრეული ჩამოფლობება, რაც ხელს შეუწყობს ქვეყნის თავდაცვის პოტენცილის გაზრდას, გარე საფრთხის შემცირებას და საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში ქვეყნისათვის ვალეფრეულებების მიღებასა და მათი ოპერაციული შესრულებას.

— ეს ვცელაფერი აღბათ ვტაპირი ვალ გაქვემდებარება...

— რა ოქმა უნდა, პირველ ვტაპირ სამოქალაქო თავდაცვის ცალეული, სპეციალური შენარითის ჩამოფლობებასათვის აუცილებელი მთადეიური, სტრუქტურული გეგმა უნდა შემუშავდეს და ცალეული საყადლებელი შენარის ბაზაზე შეიქმნას სამოქალაქო თავდაცვის სასწელო-მთადეიური ცენტრი. მნიშვნელოვანია ამ საქმეში საქართველოს

ტერიტორიული მოღიანობისთვის შე-
ბრძოლია (ვეტერანები) აქტუური ჩამბა და
მათი გამოცდილების გათვალისწინება.

— **ზნადად გვესმის, რომ ამ სეგმონში
კვალიფიკური კადრების დეფიციტია...**

— არა, ეს პრობლემს არ გვექმნება, ჩვენ
NATO-ს პროგრამით ემუშავებით და ამ
საქმეს ვსტრინელი სამხედრო სპეციალი-
სტები დაეკუთმებიან, მათი მონაწილე-
ობით ჩატარდება ადვოკატიური კადრბ-
ის სერტიფიკაცია. საქართველოს
მთლების შემდეგ დაბლომარებული სპე-
ციალისტები ყველა სფეროში გადამწე-
ვდებიან.

— **თქვენი კონცეფცია, ალბათ, განხ-
ველებს საბჭოთა სამოქალაქო თვდაცვის
გან...**

— საბჭოთა პერიოდში იყო ერთი
სისტემა, სადაც დომინანტობდა სახელმ-
წიფო, ჩვენ, ჩვენ კი საქმეს ვაკეთებ სტრუ-
ქტურაში. შესაძლოა, რომელიმე მათ-
განმა ითვის ტერიტორიაზე თუ შუამდგომ, მერამ
საკანონმდებლო ბაზის შექმნის შემდეგ
ვალდებული იქნება სამოქალაქო თვდაცვის
ორგანიზაციის შექმნა. საბჭო-
თა წლებში კი ბრძანება ზუსტად მოდიო-
და და მათი შესრულება ყველასთვის აუცი-
ლებელი იყო...

— **როცა კადრების მომზადებაზე
ლაპარაკი, ალბათ, საზოგადოების
ფსიქოლოგიური მომზადებაც იგულისხმ-
ება.**

— ბუნებრივია, ერთ შემთხვევას მოე-
ყვან: ჩვენი სამუშაო ვაკეთებ ერთ-ერთ
სკოლაში მივიდა, მოსწავლეებთან ვა-
საუბრებ და დევიწყობ თუ არა, მასწავლე-
ბლებმა ბატონო ჩვენთან, ისე რომისთვის
გვემადლებინო. ხალხის ცნობიერებაში
სამოქალაქო თვდაცვა აუცილებლად იმს-
გელის ხმობს. სინამდვილეში ეს
კვლევიერ კატასტროფებისგან თავი-
საღონების და ბუნებრივი მოვლენებისაგ-
საქართველო სეისმურად ისეთ ზონაშია,
რომ საფრთხე რეალურია. ნებისმიერი
შურბა 9-იალიანი მიწისძვრებზე გათი-
ვლილი, ადრე ყველას ხარდა იქონია,
რომელიც ავტომატურად გადააკეთებს,
თუკი საფრთხის შემთხვევაში იურქცია
ამოღებურად იფიქრებს. თანამდროვე
მშენებლობის ავტომატიზაცია, ვანობა და
კონკრეტული უფრო მეტი ბატონო იფიქრებს
მთების თითქმის სკოლაშიც, მაგრამ თუ
სამოქალაქო თვდაცვის საკითხები არა
აქვთ შესწავლილი მასწავლებლებსა და
მოსწავლეებს, შესაძლოა, ბავშვები კატასტ-
როფის წინაშე უსაფრთხოდ, თუ ყველა
ერთად მასწავლება კატასტროფის, ის
წინაშე ვალდებულია.

— **სამოქალაქო თვდაცვის სწორი და
მართებული სისტემის შესწავლა და მისი**

გამოყენება ისეთვე საქართველო და აუცილებ-
ებელია, როგორც უსაფრთხოების ქაშირი
ავტომანქანით შესაფრთხილებს.

— **თანამდროვე სამოქალაქო თვდაცვა
შეად ეხდა იფიქრებს, რომ წინააღმდეგობა
გაუწიოს ნებისმიერი სახის საფრთხესა და
სამომზადებას. მოსახლეობის დაცვის
სისტემა როგორც მშენებლობაში, ასევე
საომარი პრობლემისთვის ინტეგრირებული
და ერთიანი უნდა იფიქრებს.**

— **სამოქალაქო თვდაცვის ცალკეული
სპეციალური შენაერთების ძირითადი
ამოცანებია ხომარ და მათთან გათანაბრ-
ებულ პირობებში ასეთია: სპეციალურად
შენაერთობა საბრძოლო მოქმედებების ან
მათი შედეგად წარმოქმნილი საფრთხეების
შესაბამის მოსახლეობა რომ გააფრთხი-
ლონ, უნდა არსებობდეს ცენტრალიზირ-
ებული სისტემა. ამ ნაბიჯს უნდა მოჰყვას
მოსახლეობისა და სახელმწიფოებისთვის
მნიშვნელოვანი კულტურული ფასეუ-
ლობების უსაფრთხო რაიონებში ფიქრე-
ცია, შემდეგ ფიქრეცებული მოსახლეობის
დროებითი თვდაცვისთვის უსრუტეყოფა
და ა.შ. ნებისმიერი ქმედება წინასწარ
უნდა იფიქრებს შესწავლილი და საქართველოს
თვდაცვისა და მანაგინ სამინისტროთა-
ნი შეთანხმებული.**

— **ახეთ დროს მოსახლეობა რომ არ
დაიბნოს, ვის ველებს მათი მომზადება?**

— **სამოქალაქო თვდაცვის ცალკეული
სპეციალური შენაერთების, რომლებიც მო-
სახლეობას შეასწავლიან საომარი მო-
ქმედებისა და მათი შედეგად წარმოქმნი-
ლი საფრთხისგან თავის დაცვის, მშენებლობა-
ნი პერიოდში კი სათანადო უნარ-ჩვევების
გამოსამუშავებლად თვდაცვისა და მანა-
გინ საქმეს სამინისტროების ქვედაფე-
რეების ერთად ჩატარდება ერთობლივი
სწავლებების და ტრენინგების.**

— **სამოქალაქო თვდაცვის კონ-
ცეფცია ქვეყანაში არსებული სა-
ფრთხეების მიხედვით არის შემუშავე-
ბული თუ მისი მომზადებისას სხვა
ქვეყნების გამოცდილებაც გათვალ-
ისწინებ?**

— თუელი გადაყვებული სამოქალაქო
ზოგად ისტორიულ მასალას, პირველი და
მეორე მსოფლიო ომებში მიღებულ
გამოცდილებას (ინგლისი, სსრკ, გერმანია,
საფრანგეთი), „ცივი ომის“ პერიოდს (ის-
რაელი, აშშ და დასავლეთი ევროპის ყველა
ქვეყანა). საფუძვლიანად შევისწავლეული
ბოლო 20 წლის განმავლობაში საქარ-
თველობა განვითარებული საომარი მო-
ქმედებების შედეგები, თბილისის, სანაბ-
ლოს, აფხაზეთის, 2008 წლის აგვისტოს
ომები, როცა მოსახლეობა მოქმედებე-
ლი შეტევა საფრთხეების სიტუაციების. ამ-
სითვის, რომ ამ სისტემამ სრულყოფილად
იმუშაოს, საქართველო სახელმწიფოს წინააღ-
მდეგობის განვითარებაში მნიშვნელოვანი
პრეზიდენტის გადაწყვეტილება, მან სას-
წიფო დაწესებულებებში სამოქალაქო
თვდაცვის სწავლების ალდგენაზე
ისაუბრა.

— **ამ საქმის პოპულარიზაციისთვის ეს
სტატუსი საქართველო არ არის, მაგრამ მისი
სამოქალაქო მეთოდებს იმას მაინც
ფიქრეცობ, რომ სამოქალაქო თვდაცვა მხო-
ლოდ ომისთვის მზადყოფნას არ ნაჩვენებს.
ეს სისტემა ნაბიჯ-ნაბიჯ უნდა შეიქმნეს,
რისთვისაც საჭიროა სამოქალაქო თვ-
დაცვის მინისტრონები. აუცილებელია არ-
სებელი საფრთხეების შეფასება და შეს-
წავლა, რომ შეიქმნას ბაზა, რომლის
საფუძველზე სამოქალაქო თვდაცვის
სისტემს აქვია.**

ლალა კაპახიანი

კავკასიური მოვლენები

სნაიპერული შაშხანი Istiglal-1

აზერბაიჯანი

● 23 თებერვალს ქვეყნის პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა თავდაცვის სამინისტროში თათბირზე განაცხადა, რომ ბოლო 5-6 წლის განმავლობაში სამხედრო ხარჯი 10-ჯერ და მეტად გაიზარდა. შეყიდვულია დიდი რაოდენობით ტექნიკა, იარაღი და საბრძოლო მასალა და ეს პროცესი გრძელდება. მისევე თქმით, სომეხი ჯარისკაცები მასობრივად გადმოდიან აზერბაიჯანის მხარეს, ხოლო სომეხეთში შექმნილი დემოგრაფიული მდგომარეობის გამო არმაის შეზღუდვის ხაზის დაცვისათვის ცოცხალი ძალა არ ჰყოფინს.

● იმ ქვეყნებს შორის, რომლებსაც თურქეთი თავის უახლეს საბრძოლო შეუქმლურერ T-129-ებს მიჰყიდის, აზერბაიჯანიც შედის. ეს შეუქმლურერი რუსულ Ka-50-ზე უფრო ხარისხიანია და NATO-ს მოთხოვნებს სრულად შეესაბამება, შექმნილია იტალიელებთან ერთად და თურქეთის არმაის შეიარაღებაში 2013 წელს გადაეცემა.

● მოსკოვში 9 მაისს გამარჯვების აღდგომის აზერბაიჯანიდან 75-მა სამხედრო მოსამსახურემ მიიღო მონაწილეობა.

● 10-13 მაისს ამანში საქედანიშნულების ძალების საერთაშორისო გამოფენა და კონფერენცია SOFEX-2010 ჩატარდა. მასში 34 ქვეყნის 319 კომპანია მონაწილეობდა. აზერბაიჯანმა გამოფენაზე წარადგინა 12,7 მმ-იანი და 14,5 მმ-იანი სნაიპერული შაშხანები Istiglal-1, პისტოლეტები, ეზნები, ავიაბომბები, ჯავშანტექნიკა და ელექტრონული ტაბლეები, რომელთაც სამხრეთაფრიკულ კომპანია Paramount Group-თან ერთობლივად აწარმოებს.

● უახლესი მომავალში ბაქოს მახლობლად მდებარე გეოზნექის საფეი-

ციო ცენტრში სარემონტო სამუშაოები დაიწყება, — განაცხადა რეპუბლიკური სამხედრო-პატრიოტული ტექნიკურ-სპორტული საზოგადოების თემფდომარემ. გენერალ-ლეიტენანტმა ნოვრუზალი ორუჯევმა. მალე დაიწყება ტერიტორიის ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდიდან დარჩენილი ნაღმებისა და სხვა ფეთქებადნაღმების საგნებისაგან გასუფთავება. ცენტრის განკარგულებაში An-2, Yak-52 და Yak-55 ტიპის თვითმფრინვები იქნება.

სომხეთი

● ერევნის სამხედრო პოსიტაღში მიიყვანეს არმიების სამხედრო ნაწილის ერთ-ერთი ბატალიონის შთოაური, პოდპოლკოვნიკი ხოსრო შადიანი, რომელსაც მეცლის არეში დანით მიყენებული რამდენიმე ჭრილობა ჰქონდა. არაოფიციალური ინფორმაციით კონფლიქტი თავდაცვის მინისტრზე კრიტიკული გამონათქვამების გამო მოხდა. ამის შემდეგ შადიანმა თვითმკვლელობა სცადა და სისხლის სამართლის

საქმეე თვითმკვლელობის ფაქტზე აღიარდა.

● სომხეთის არმიის მთავრი შტაბის უფროსის, გენერალ-პოლკოვნიკ იურნახატუროვის წინადადებით არმაში გასწვევი ასაკო 27 წელდინ 32-35 წლამდე უნდა გაიზარდოს. მისი აზრით ასე შეეცირდება არმაში სამსახურის ამოღებულთა რაოდენობა. გენერალის განმარტებია კრიზისი 2010-16 წლებში დადგება, როცა წყვედლთა რაოდენობა შეეცირდება. გენერალმა ხახატუროვმა ასევე აღნიშნა სრეანტების საკონტრაქტო სამსახურზე გადავიყნით მიღებული უყვეტი და განაცხადა, რომ თვდაცვის სამინისტრო უმცროსი სამთავრო შემადგენლობის მილიანად საკონტრაქტო სამსახურზე გადავიყნით აძირებს.

ჩრდილო კავკასია

● რუსეთის ფედერაციის გენერალური პროკურორის იური ჩაიკას გინეზადებთ, ჩრდილო კავკასიის სამართალდამცველი ორგანოები ხშირად გაუხსნელ დანაშაულს მოკლულ ბოევიკებს მიჰყენენ. მისევე ინფორმაციით, ტერორისტული საფრთხე არ კლებულობს მიუხედავად იმისა, რომ 2009 წელს 400 ბოევიკი და მათ შორის 40 ლიდერთა ნეიტრალიზებულთა. ჩაიკამ ასევე აღნიშნა, რომ ჩრდილო კავკასიაში კორუფციამ აწარხულ ღონის მადღწა და მართლმსაჯულებებისა და სამართლო ორგანოების შეადღწა.

თურქული შეუქმლურერი T-129

პიონილვა...

ოპიონირეში რუსული საპატრულო კატარების რაოდენობის გაორმაგება იგეგმება

კონსტიტუციური რევიზია

აფხაზეთი

● საოკუპაციო ჯარების შემადგენლობაში შეიყვანა რუსეთის სასაზღვრო უწყების ინფორმაციით, 2009 წლის მაისიდან აფხაზეთის სასაქონლო სფეროში საქართველოს მხრიდან უპილოტო საფრენი აპარატებით სასაქონლო საზღვრების დარღვევის 40-ზე მეტი შემთხვევა არის რეგისტრირებული.

● 26 აპრილს სეპარატისტული რეჟიმის ე.წ. თავდაცვის სამინისტროში მნიშვნელოვანი საკადრო ცვლილებები განხორციელდა. გათავისუფლდა თავდაცვის სამინისტროს ხუთი მაღალი რანგის ოფიცერი: გენერალ-ლეიტენანტი პოლკოვნიკი ანატოლი ზაიცევი, მინისტრის პირველი მოადგილე, გენერალ-მაიორი ზაკანბე ნანბა, მინისტრის მოადგილეები: გენერალ-მაიორი გირი უკაბლა, გენერალ-მაიორი სლავა ანკუბა და გენერალ-მაიორი ალექსანდრ მენციკი. ასევე დათხოვნილია 6 პოლკოვნიკი.

● თავდაცვის მინისტრის მერაბ ჭიშკარიას განცხადებით, რუსეთთან ხელმოწერილი შეთანხმებების მიუხედავად, აფხაზეთის არმიის შექვეითი შექცევა არ იგეგმება.

● „ოპიონირეში დისლოცირებული რუსული სანაპირო დაცვის დევიზონი მალე გაორმაგდება“. — განაცხადა I რანგის კაპიტანმა ალექსანდრ ტუვაკ-

ოშმა. ამჟამად ოპიონირეშია ორ-ორი „სობოლია“ (№205-№206) და „მანგუსის“ (№608-№609) ტიპის კატარები. კატარების რაოდენობის გაზრდასთან ერთად რუსები საზღვრის დარღვევაზე რეაგირების დროს 15 წუთამდე შეშუპებას გვცავენ.

● 4 მაისს სეპარატისტული რეჟიმის თავდაცვის მინისტრა, გენერალ-პოლკოვნიკი მერაბ ჭიშკარიას ეურნალისტებს შეხვდა და სამინისტროში

ჩატარებულ საკადრო ცვლილებებზე ისაუბრა. გენერლის თქმით, აფხაზი ახალგაზრდების ჯგუფი რუსულ სამხედრო სასწავლებლებში სწავლობს, მაგრამ თუ იქნება გამოცდილ შეთაურებზე მოთხოვნა, მაშინ რუსეთთან სპეციალისტებს თანამუშევრებად და მრეწველებს მოიწვევენ. გამორიცხული არ არის გენერლების კონტრაქტით მონაწილე დაგეგმილი სამხედრო სამსახურის 1 წლამდე შექცევა და შემდეგ რეზერვში 3 წლამდე სამსახური. ჭიშკარიას თქმით, ამჟამად აფხაზეთის არმიის სამეთაურო თანამდებობების 25-30% რუს ოფიცრებს უკავიათ.

ცხინვალის რეგიონი

● აპრილის ბოლოს ცხინვალის რეგიონში რუსეთის საოკუპაციო ჯარებმა სატანკო სწავლებები ჩატარეს, სადაც ტექნიკის 80 ერთეულზე მეტი გამოიყენეს. დამუშავდა მოტოშარაზღვევისა და არტილერიისგან ურთიერთმოქმედების ამოცანები, ტაქტიკური მანქანები, რომლის შესრულება პირობითი მონადაღმდეგის შეტევის შემთხვევაში იქნება საჭირო. სწავლებას მე-4 სამხედრო ბაზის მეთაური, პოლკოვნიკი ალექსანდრ შუშუკინი აკვირდებოდა.

● ცხინვალში 9 მაისის აღლუმში ოსურ ფორმირებებთან ერთად მონაწილეობა საოკუპაციო ჯარების მე-4 სამხედრო ბაზის პირადმა შემადგენლობამ მიიღო. კოკითიმ 22 სააღლუმო დანაყოფისა და სამხედრო ტექნიკის 35 ერთეულის ჩველა ჩაატარა.

ცხინვალის
აღლუმის
რუსული
სამხედრო
ბაზის მეთაური
პოლკოვნიკი
ალექსანდრე
შუშუკინი
სარდლობდა

კომორშირეპული კონსული არჩიოს კაპლური სხე

დის სორგენინაციო-სამტატო საუკუ-
ელებზე გადასულმა შინაურებმა, ნა-
ციქლებმა და მხედრეებმა საცქილად
მალაღი დონის მოშადლება და ციფრა
აწვეწეს“.

თუ როგორ უნდა გააოცო და აღაფრ-
თოვანო არაპროფესიონალი სამო-
ქილაქო პირი, სამხედროებისთვის კარ-
გადა ნაცნობი — ეს „სასწავლო-საბრძო-
ლო“ ამოცანების შორის ყველაზე იოლია.
ამვე დროს, საქართველოს დღევანდელი
მგომოსართრე და საერთოებრივი
გამომხარბი, დაუმუქებელი ჯერონად
არ შეაფასო მონინააღმდეგე (ისევე,
როგორც გადაჭარბებით გადააფასო).
ამიტომაც უნდა განიხილოთ, რეალურად
რა ცვლლებები მოხდა რუსეთის
შეიარაღებულ ძალებში „სერვიტუტის
რეფორმის“ 2 წლის განმავლობაში და
რა ძალისთან შეიძლება გვეპირფეს და
პირისპირება.

შეიარაღებული ძალების რე-
ფორმირება რუსეთში, ისე როგორც ბევ-
რი სხვა რამ, პეტრე პირველის დროი-
დანვე დასავლეთის გამოცდილების
საფუძველზე მიმდინარეობს. მონინავე
ქვეყნების სამხედრო ძალებში მომხდარი
ცვლლებები, რომლებიც ვფიქრობთ XXI
საუკუნის სამხედრო ტექნოლოგიების
განვითარებას, შეიარაღებული ბრძოლის
ახალი ფორმების ჩამოყალიბებას ითხ-
ვებს. მაგალითად, აშშ-ში მიღებული კონ-
ცეფცია „საბრძოლო მოქმედების წარ-
მოება ერთად საინფორმაციო-მმართვე-
ლობით სფეროებში“ (Network-Centric
Warfare) ემყარება მაღალი სიზუსტის
იარაღის ფართო გამოყენებას. ის
გულისხმობს მონინააღმდეგის ოპერა-
ტიული წყობის მთელ სიღრმეზე ერთ-
დროულ საცეცხლე ზემოქმედებას, სა-
ბრძოლო ოპერაციების სწრაფ ჩატარე-
ბას, მოულოდნელობის ეფექტის გა-
ძლიერებას და მონინააღმდეგის მარტე-
რის „პოინზონტს გაღმა“ დაზიანებას.
ამერიკელებმა საბრძოლის ურუმში ბრ-
ივად გამოიყენეს საბატარეო და ფიზი-
კური ტექნიკური ჯგუფები, რადგან
მათი შუამდგენლობა და ტექნიკური აღ-
ჭურვილობა ამის საშუალებას იძლეო-
და. ამასთან, აშშ-ის სამხედრო ძალებ-
ში კვლავაც დღეისთვის რჩება ძირითადი
ოპერატიული-ტაქტიკურ შეინარეობა.

მისი შუამდგენლობიდან გამოყოფილ
ბრძოლაზე ზედმეტწინა მარჯალება და
დღეისთვის მხარდაჭერით მხარდა მის
სამინეკრო და საბრძოლო შესაძლე-
ბლობები. ის, რაც მას ბრძოლისთვის
სჭირდება: საწვავი, საბრძოლო კო-
მპლექტები, სურსათ-სანეგე, დღეისო-
ბისა და დაჯგუფების საწვობებიდან
მიწვედება. საბრძოლო მხარდაჭერასაც
დღეისა უწევს რაც შეეძლება ცალკეული
ბრძოლების სტრუქტურებს, ისინი ძირი-
თადად მიესადაგება „სტრატეგის“ ტი-
პის ბრძოლებს, თუმცა მათი ამოცანებს
სპეციფიკურა და გამოყენება ეფუძნება
მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხეში გადს-
როლის შესაძლებლობებს, როგორც სა-
პაერო, ასევე საზღვაო კომინაციების
გამოყენებით, ეფექტურ საცეცხლე
(პირველ რიგში საპაერო) მხარდაჭერა-
სა და ყოველმხრივ უზრუნველყოფას.
აშშ-ის სამხედრო ძალებში მოხდა
ურბანული უზრუნველყოფის წლების მნი-
ძობაზე დამუშავებული გადაზიდვების
უზარმაზარი სისტემა, სადაც შუდის
ასეულობით სამხედრო-სატრანსპორტო
თვითმფრინავი, ათასობით შეუქმდურ-
ნი, სამხედრო-სატრანსპორტო ხომი-
დების საგანგებო გაერთიანება და ა.შ.
ათათასობით სამხედრო მოსამსახრე-
და დატარებული სამოქალაქო პირი
(შეღარებისთვის: რუსეთში სამხედრო
გადაზიდვების სამსახურში მთელი რუსეთის
ურბანული უზრუნველყოფისთვის 2500 კაციდან
რეფორმების შემდეგ დარჩება მხოლოდ
400). ამის გათვალისწინებით სამხედრო
ექსპერტებს სეამდე ეთხოვს, შეუქმდონ
ურ არა რუსეთის მიწვე გამოყენება? პა-
სუხი მარტევი და ჩათვლია — რა თქმს
უნდა, არა!

რუსეთის შეიარაღებული ძალების
რეფორმის დაწყებიდან დღემდე ვერ გა-
ცხდა ბერო რამ, ცკობად, დღეისთვის ბა-
ნახე ჩამოყალიბებული მძიმე, საშუალო
და მსუბუქე ბრძოლების 60%-ზე მეტი
საბრძოლო მზადყოფნა კოლექციის დახ-
ზულად სხდამაზე არადასაქმოვოვ-
ზლად ძამინავე. ეს გამოცეცული იყო თან-
ამეფროვე ტექნიკისა და ბრძოლის
ურბანული უზრუნველყოფის სისტემების არასაკმარისი
რაოდენობა და ბრძოლების სამუ-
საურო შუამდგენლობის უუნარობი
გამოყენებისთანა თანამდროვე მართებს

როგორც იქნა, რუსეთში დაამ-
თავრა შეიარაღებული ძალების რე-
ფორმების პირველი ეტაპი, რომელიც
„ყველაზე მოპულარული სამხედროს“
ანატოლი ედარდის ძე სერდო-
უკოვის ხელმძღვანელობით ტარდება.
90-იანი წლებიდან რუსეთში პერიოდულად
იწვევებოდა და მოყრდენობდა შეი-
არაღებული ძალების რეფორმირებას,
რაც ძირითადად ჯარების რომელიმე
სახეობის ემბლემის ან ხადაღეშო
ფორმის შემოღება-გაუქმებით შემოი-
ფარგლებოდა, თუმცა აკვირსტო
საქართველოსთან ომში რუსეთის
სამხედრო-პოლიტიკური ხელმძღ-
ანელობა დააფინა რეალური და არა
„სანახაობითი“ რეფორმის აუცილებ-
ლობის ფაქტის წინაშე, რასაც მსოფ-
ლიო კონსონაკური კრიზისიც დაფირო.

2010 წლის 5 მარტს რუსეთის უმაღ-
ლესი მთავრობის ხელმძღვანელობით
ჩატარებულ თვდაცვის სამინისტროს
გაფართოებულ კოლექციებზე შეჯამდა
2009 წლის შედეგები და დაისახა ახალი
ამოცანები 2010 წლისთვის. კოლექციებზე
პრეზიდენტმა შედეგდება ბეგრისმინავე
რუსეთიც კი გააოცა, როდესაც გან-
ხილავდა, რომ თვდაცვის სამინისტროს
წინაშე დასმული ამოცანა — ახალი ტიპის
შეიარაღებულ ძალებზე გადასვლა,
ძირითადად, შესრულებულია. ამ მნიშ-
ვნელოვან დასკვნამდე პრეზიდენტი მეთ-
და სწავლებასზე „შემოდგომა-2009“
დასწრების შემდეგ, სადაც დარწმუნდა,
რომ „სწავლებასში მონაწილე ახალი გაი-

ეტიმოლოგიური სისტემები. ფედერალური მიზნობრივი პროგრამა, რომელიც თივალისწინებს შეიარაღებული ძალების სერვანტა და კონტრაქტორ რეაგირების დაკომპლექტებას, ფაქტობრივად, ჩაერია. ეს განაცხადს ქვეყნის ფედერაციის სამსახურის თვალდაცვა და უსაფრთხოების კომიტეტში: „ამ პროგრამის შესრულების სამუშაოების მივლითა, რომელიც გათვლილია 2009 წლიდან 2015 წლამდე, 86%-ით შექცირდა“, — განაცხადა კომიტეტის თავმჯდომარემ. კრძოდ, ამ მიზნით დაგეგმილი 26 მილიარდი რუბლიდან შექცირდა 22,4 მილიარდი რუბლი. არაა, საქართველოსთან თვის შემდეგ უკლებლივ პერიოდს საჯაროდ აცხადებდა, რომ „სერვანტ-კონტრაქტორების მხრებზე გადავა შეიარაღების ახალი სისტემების მოსახურება“. ამასთან, 2015 წლამდე იგეგმებოდა 64000 სერვანტისა და მატროსის საკონტრაქტო სამსახურზე გადაცემა, ხანდაზღვევა კი თანხა მხოლოდ 250 პროცენტით სერვანტის რაზმის უმაღლეს სადგანსტო სასწავლებელში მომზადებისთვის გამოიყო. ნიშანდობლივია გენერალის შტაბის უფროსის განცხადება, რომელიც მან ამ წლის თებერვალში გააკეთა. მისი თქმით, არაკრთი შეცდომისა და არასწორი გათვლის გამო უახლოეს მომავალში შეიარაღებულ ძალების ფორმირება განწყვის სამუშაოების გაგრძელება. სავალდებულო-სამხედრო მოსამსახურეთა წილი გაიზარდა, ხოლო საკონტრაქტო კომპონენტი — შემცირდა. 2010 წლის სამხედრო განცევა, ფაქტობრივად, სამხედროთა საკონტრაქტო სამსახურზე გადასვლის პროგრამის ჩაყარდნის სა-

ჯაროდ აღიარება. გენერალური შტაბის უფროსის მოადგილე ვასილ მობროვის განცხადებით, არაა უცხოაფილია საკონტრაქტო სამსახურის კანდიდატთა მოზადების დონით და გვემხვდეს ისევე კადან სამხედროთა სამსახურს დაუბრუნდეს. რუსეთის პრესის მონაცემები გაიყენებს ნებისმიერ სოციოლოგს, კრძოდ, წყვეამდელია 80%-ზე მეტი არ ენდობა მათელოგს, 60%-ზე არ მოსწონს ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა, 90% იმედგაცრუებულია რუსი საზოგადოების სოციოლოგი და კომინიკური უთანასწორობით და არ სურს მისი გულისთვის სოციოლოგი საერთოზე ჩაეფლოს. ბზრდება სამსახურისთვის თვის ამრიდებელთა რიცხვი, მათი რაოდენობა უკვე 198000-ს აღწევს, არუ პრაქტიკულად 15 სრულ დივიზიას(!). საკონტრაქტო სამსახურში სამხედრო მოსამსახურე მიიღებს 7-8.000 რუბლს თვეში, რაც რუსეთის დეპრესიული რაიონებისთვისაც საშუალო ხელფასზე დაბალია (მაგალითად, აფუ-ეს-მეს“ სასახლო ჯარებში საკონტრაქტო სამსახურისთვის გათვალისწინებულია 25-30.000 რუბლი).

მიუხედავად რიზანი განცხადებებისა, სამხედრო რეფორმები მიმართულ იქნა არა სოციოლოგი პირობების გაუმჯობესებისკენ, არამედ ჯარების შექცევისკენ. ამგვარ რუსეთის შეიარაღებულ ძალებში შედგება კრთი დივიზიისა და 85 ბრიგადისგან: 39 საერთო-საჯარისო, 21 სარაკტო ჯარებისა და არტილერიის, 7 საჯარისო პაერსაწინააღმდეგო თვალდაცვის, 12 კომუნიკაციების, 2 ელექტრონული ბრძოლის, 4 საერთაშორისადსანსტო (ფორმირების პროცესში).

მათი მართვისთვის ყოველ სამხედრო ოლქების ბაზაზე ჩამოყალიბდება ოპერატიული-სტრატეგიული სარდლობები: „დასავლეთი“ (შტაბი სანტ-პეტერბურგში), „აღმოსავლეთი“ (შტაბი ხანაროვსკში), „კრდილოეთი“ (შტაბი ეკატერინბურგში) და „სამხრეთი“ (შტაბი როსტოვში). ახალ საბრძოლო სისტემების დანერგვა ჯარებში გულისხმობს მათი ათვისებას, ახალი ტექნიკურ სტრუქტურის ჩართვას, პირადი შემადგენლობის მომზადებას. ნაცვლად იმისა, ჯერ რეგიონალ შემსრულებლობებში, გამოეყენებოდას, მთელი გათვლილი გადაწყვეტილება, შემდეგ კვლავ გადაეცემა მებრძოლ ექსპერტულ სწავლებზე, დეტალურად შეეჩვეული შედეგები, თვალდაპირველ შექმნის ბრიგადები და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩაატარებს სწავლება ციმბირში.

ბრიგადების მინიმუმ შესამადი ფორმირება იქნა „სოხრები“ შტატებით და ამ ტიპის ბრიგადების პირადი შემადგენლობა შეადგინებს 3500 სამხედრო მოსამსახურეს. ამვე დროს, არიან ბრიგადები, რომელიც შემადგენლობა 2200 კაციით შემოიფარგლება, თუმცა თვალდაპირველად გაცხადდა, რომ ვჯვლა ბრიგადა იქნებოდა ტრაიერი და დაკომპლექტებული 4600 სამხედრო მოსამსახურეთა შესაბამისი შეიარაღებისა და გეოგრაფიული თვისებებების გათვალისწინებამ აიძულა რეფორმატორები არსებული შტატები შეეცვალათ კონკრეტული რეგონებისა და სამაზო შეიარაღების შესაბამისად. შედეგად, არსებობს ბრიგადის არანაკლებ 6 (!) დამტკიცებული შტატი. სხვადასხვა შტატი „დამატებისა“ და „შესწორების“ გამო რუსეთის შეიარაღებულ ძალებში ურთულესი ამოცანა ორი ერთნაირი ბრიგადის მოქმენა. ვერაფრითარა „უნიფიცირება“ ვერ მოხერხდა, თუმცა, სწორედ ამ მიზნით თქვეა უარი დივიზიების სტრუქტურებზე. ამვე დროს, დაპირებული ახალი შეიარაღებით აღჭურვას უკვე არავინ ახსენებს. ახალ პირობებში, „ახალი“ მარტრედ ნიშნებს შუმა მდგომარეობაში მყოფს, რაც მიღწეულ იქნა ყველაზე ცილი მეთოდით — შინაზვის ბაზებიდან და საწყობებიდან მოხსნა შეიარაღებისა და ტექნიკის გამართული კომპლექტები და ბრიგადებში გადარქმულა. მიუხედავად დადებითი მომჭრისა, ამ გადარქმულების თანახმად დიდი კითხვის ნიშანი, კრძოდ, როცა მათი რუსურსებზე ამოიწერება, რთი შეიძლება მათი ჩანაცვლება? თუ თვალდაცვის სამინისტროს არ გაჩინა

თანხა პოლკების და დივიზიების ტექნიკის გასარემონტებლად, საიდან განედება ახლის სარემონტო უნალი? თუკი თანხა არსებობს, მაშინ არსებული შეუქცევიათ? ვარგებში მამდინარე პროექტის ნაწილებად ვერ გამოიკლება ხარისხობრივად ახალი ტექნიკითა და შეთარაღებით გადართობიდან, არამედ ეს ნაწილები სამობილიზაციო რეზერვების გამოყენებას, ამის გარეშე კი, ასე თუ ისე, მასშტაბურ თბში რუსეთის გამარჯვების შესაძლებლობა კატასტროფულად შეიკლება. მიუხედავად იმისა, რომ გენერალური შტაბის უფროსმა ნიკოლაი მაკაროვმა გაახსურა რუსეთის შტაბში ახალი თაობის ომებში სამხედრო მოქმედებისთვის, როდესაც თუკი „თანამედროვე პირობებში თვითრეტრიკების ამუშავებენ შეინ თაობის ომების კონცეფციებს, რომლებშიც გადამწყვეტი როლი ეკისრება არა ბირთვულ იარაღს, არამედ მაღალი დანერგვისა და ფიზიკურ პრინციპებზე დაფუძნებულ ახალ იარაღს“, როგორც სამხედრო ექსპერტი, ასევე, სამხედრო თემბიტით დაინტერესებული პირი, რომელიც ამ თუ იმ პერიოდულობით ეცნობა სამხედრო პრესის, ოთლად მიხვდება, რომ რუსული 10-15 წლით მარცხ ჩამორჩება NATO-ს არაკომპეტური თანამედროვე იარაღის სისტემების განვითარებაში.

რუსული ახალნაშობილებული ბრძავების სისუსტე იმაში მდგომარეობს, რომ „რეფორმისტების“ ძალისხმევით იხანი „დედ პოლკად“ იქცნენ, მაგრამ დივიზიების ხელშეწყობის ჯერაც ვერ მოუღწევიათ თანაც ძალზე შეცდარიდა მათი მართვის უწიშენელო-ენების ორგანიზების. შედეგად, ჩამოყალიბდნენ მწილად მართავად, მოუქმელ სტრუქტურებად, რომელთაც თან ხდვის მოპარაგებისა და უზრუნველყოფის უზომოდ დიდი „კული“. ასეთი ბრძავებმა ვერ იქნებიან საბჭოთა პოლკებზე ვერც უფრო მობილური და ვერც ბრძოლისუნარიანი.

სამხედრო რეფორმის სინტანურიობა და გაუთვლელეობა სამხედრო ექსპერტების ექვს არ იწვევს. მაგალითისთვის საკმარისია მოვიყვანოთ პრაპორშნიკებისა და შიმშილების ინსტიტუტების გაუქმება. თუდაცვის სამინისტრომ თუდაპირველად რიხინანდ განაცხადა, რომ ამ კატეგორიის 140000 სამხედრო მოსამსახურეს 2009 წლის 1-ელ დეკემბრამდე დაითხოვდნენ. შემდეგ შეუწყუხუნდნენ და გენერალური შტაბის უფროსმა ნიკოლაი მაკაროვმა შეა-

სწორა დასახელებული ვადა რამდენიმე წლამდე გაზარდა. მათი ფუნქციების უნდა გადამწილებულბა სტრატეგებს, რომელთა რაოდენობა 250000-ზე მეტი გახდებოდა. მათი მომზადება-გადამზადება 6 სასწავლო დაწესებულებაში იგეგმებოდა. ეს პროექტიც ჩავრდა, რაც, თუდაცვის სამინისტროს აღიარებით, გამოიწვია „პრეტენდენტთა დაბალი განათლების დონე და სუსტმა ჯანმრთელობამ“.

იმ სამუხარხო ვარგეობის გათვალისწინებით, რომ ქართველ სამხედრო ექსპერტებს შორისაც კი ძალიან ცოტად იმ თუ ივის, რთი განსხვავდება ბრძავად პოლკისგან, მოდი, შექმნათქო მათ ძირითად მახასიათებლებზე. კლასიკური შინაარსით ბრძავადა არის უქცირესი შენაერთი, რომელიც შედგება სხვადასხვა სახის ძალების ქვედანაყოფებისა და ცალკეული ნაწილებისგან და მართობებს საერთო-საჯარისხო საბრძოლო მოქმედებებს. ბრძავის შემდგომი სტრუქტურა დივიზია, ქვეშევრდომი – პოლკი ან ცალკეული ბატალიონი. ენახით რას წარმოადგენს პოლკი. დასავლური სამხედრო ლექსიკონების განმარტებით, პოლკი შედგება 2-4 ორგანიული (სახალი) ბატალიონისგან, რომლებიც, როგორც წესი, ერთი და იმავე საჯარობას განეკუთვნებიან. პოლკისთვის შემდგომი ინსტრანია ჯერ ბრძავადა, შემდეგ – დივიზია, ქვეშევრდომი ბატალიონი, ასევე. დასავლეთის შეთარაღებული ძალების უმეტესობაში პოლკს ძირითდად ამინისტრაციული ფუნქციები დარჩა, ხოლო ბრძავები ტაქტიკურად დამოუკიდებელი გახდნენ და დივიზიებს დაემკმდებარნენ. ამგვამდ პოლკები არსებობენ როგორც ისტორიული ან ტრადიციული სახელის მატარებელი

ერთელები და/ან მდებარეობენ ერთი საბრძოლო სპეციალიზების ბატალიონებისა და ასეულებისგან, მაგალითად, საინჟინრო ჯარებში, ლოვისტკაში, დანერგვაში და ა.შ. დასავლურ პრინციპული განსხვავება პოლკებს და ბრძავებს შორის გამწვეულია ისტორიული ტრადიციით პოლკი ჯარების ერთი სახეობის ნაწილია, ბრძავადა საერთო-საჯარისხო შენაერთი. სსრკ-ში, როგორც წესი, არად დაგვიდევდნენ „ბრძავბუნულ“ პირობითობებს და საბჭოთა პოლკი მრავალი კომპონენტით თითქმის სრულად შეესატყვისებოდა დასავლურ ბრძავას, მაგრამ კარინალურად განსხვავდებოდა ტაქტიკა.

სსრკ-ია და შემდგომ რუსეთში, პოლკი არა მარტო ძირითადი აღმშენებელი და სამუხარხო ერთეული, არამედ სამხედრო სტრუქტურის ნაწილი იყო და რომელსაც შეეძლო საერთო-საჯარისხო ბრძოლის მომზადება და წარმოება. მაშ, რა საჭირო იყო ბრძავების ჩამოყალიბება? საქმე ის არის, რომ ბრძავადა შედგება ცალკეული დამოუკიდებელი სტრუქტურული ერთეულისგან (ცალკეული ბატალიონები), რომელთაც დამოუკიდებლად შეუძლიათ საერთო-საჯარისხო ბრძოლის ორგანიზება და წარმოება. პრაქტიკულად, პოლკში მართვის ყველა მნიშვნელოვანი უნდა გამოიხილება დელეგირებულია ყველაზე უმაღლეს დონეზე მამან, როცა ბრძავადაში იხინი გადამწილებული აქვს ცალკეული ნაწილებს. ბრძავადი ორგანიზაცია მოითხოვს მართვის უფრო მატროლისა და ეტომატრიაციის ხარისხს. ბრძავადი საფუკველზე გადასვლის შემდეგ, რუსეთის შეთარაღებული ძალების შემადგენლობაში დივიზიების გაქცნის

ბა არა მარტო დააქვეითებს ბრიგადების გამოწვევის მოწილობას, არამედ დატოვებს მათ ზემდგომი დეიზიის მხარდაჭერის გარეშე. ოპერატიულ-სტრატეგიულ დაჯგუფებას გაიცვლით მტრის მსგავსი ცალკეული ბრიგადები ვლდება, ეიდრე დეიზიების მმარ-თვლობას, რაც უფრო გაარბლებს ურთიერთქმედების ისლდაც რთულ მქანისმს. პატარა ქვეყანას შუაბლი რამდენიმე ბრიგადის ყოლის უფლება მსცეს თუკ, რუსეთს კი ათეულობით ბრიგად ცხოვრებას გაუროულებს. ბრიგადულ საფუძველზე გადასვლისას, ერთი მხრე, მარტედება ცალკეული ბრიგადის მართვა, შორე მხრე კი გაც-ვლით მწვადება ზემდგომი მეთაურის საცეზლე საშუალებების მოზიდა და მასთან მწეობრი ურთიერთქმედების ორ-განისება. განვიხილოთ მარტეი მაგა-ლი: საბრძოლო მოქმედებების დაგეგ-მვის პროცესში სამხედრო მეცნიერება იფრებს დაპირისპირებულ მხარეების რაფინირირებ-ხანისზობრივი შეურადე-ბების მეთოდს, სადაც ტექტიკურ ერთე-ულზე გამოაყენება ბატალიონი. უმარ-ტევესი საბაზისი 1: 3 შეიარაღების პირობებში, ქართულ 5-6 ბრიგადისთან 15-18 ქვეითი, 5-6 სატანკო ბატალიონი) საბრძოლველად რუსეთს სჭირდება მინ-იმუმ 15-18 ბრიგადა (45-54 ბატალიონი-ული/მორტომსროლელი და 15-18 სატანკო ბატალიონი). დგება საკითხი, ვინ უნდა მართოს და უზღუმსტყანლოს ამ რაოდენ-ობის ნაწილებიხა და შენაერთების დროსა და სერვეში შეთანხმებულ მო-ქმედებას? სასუბი ნაილია — ოპერა-ტიულ-სტრატეგიული დაჯგუფების საზღვრმა, ხოლო ეფექტური იქნება თუ არა ეს, თითონ რუს სამხედროებსაც ესარებათ ეჭვი.

მუზედგად სამხედრო ტექნოლო-გიების განვითარებისა, საერთო-საჯარო ბრძოლაში ვერ კიდევ მნიშვნელო-ენი რილა ენიჭება არტეფიკიას. რუსეთის სურვილი, გააძლიეროს ცალკეული ბრიგადების არტეფიკიის გამოიო ძალა, დაურუნებული მისი კალიბრის 152 მმ-მდე გზრდასა და რეაქტიული კომპონენტის დატარებაზე. ამვე დროს გულისხმობს ერთი შენაერთის მრავალბატონი, სხვა-დასხვა კალიბრის საარტილერიო სისტე-მების არსებობასაც. ყველაფერ ამის კი მძიყურთა სხვადასხვა სახის შეარაღლებ-ის ნიმუშების გამოაღლებსაც, მათში შედის საარტილერიო, ტანკსაწინააღმ-დეგო, საინჟინრო, საინჟინრო და სხვ ეს თვისებები გაართლებს მათი ექსლენუ-ატკიის პროცესს, მართვის, გარემონ-ტებას, განსხვავებული საბრძოლო კო-

მსაღვრებით მომარაგებას, მაღალკალო-რიტური სპეციალისტების მოზიდვას, ანუ გამოიწვევს „ლოგისტიკურ კომ-მარს“. ამას თან ხვევს ცალკეული ბრი-გადების მტკიცების გაბერვა, გამოწვე-ლი მეთე ზომის არასაბრძოლო ქვედა-აყოფების დამატების აუცილებლობით. საინტერესოა რუსი სამხედრო მა-ღალჩინისების ახალი „პლანეტ“. ანა-ტოლი ხერდიუკოვის განცხადებით „ახლა აბსოლუტურად სხვა მიდგომა-ბია. ყველა ნაწილ მუდმივი მზადე-ოფისია. ყოველ ბრიგადაში ოფიცერა და რუთითა ახრული კომპლექტებისა, ბრიგადები 100%-ით არიან დაკო-მლექტებული ტექნიკით, სადაც წინასწარ ჩაწყობილია საბრძოლო კო-მპლექტები. ამდენად, ნებისმიერი შე-ნაერთის მზადეოფისს დონე 1 საათი შეიძლება ჩაითვალოს“, ანუ ითელება, რომ რუსეთის შეარაღლებული ძალების ფორმირებები მიყვანილია მუდმივი სა-ბრძოლო მზადეოფისს დონეზე და ბრ-ძანების მუდმივან 1 საათში მზად არი-ან ამოცანის შესასრულებლად. იმავე იმეორებს გენერალი მაკაროვიც, რომელიც აცხადებს, რომ „2009 წელს გატარებულმა დონისიებებმა საშუა-ლება მოგვცა შექმნილიყო საბრძოლო მზადეოფისის ახალი სისტემა, დაეურუნე-ული შენაერთებსა და სამხედრო ნაწი-ლების ბრძოლისთვის მზადეოფისმა მოყვანისთვის დროის 1 ხი-მდე შეტვირ-ებაში. ადრე ამას ერთი დედ-ღამე სჭირდებოდა. ამას მივადენით იმით, რომ საბრძოლო კომპლექტები და სა-ბრძოლო ტექნიკა საწყობებიდან სამხედრო ნაწილების პარკებში გადაე-იტანო““. მოფეხინიანის მსგავსის ვაგინებაზე თმა ეალეზე დაუდგება. საინტერესოა, ერთი საათის შემდეგ ეითან მოახრებებს ბრძოლას საბრძო-ლაში ან ფსკუმში მუდმივი დიხლოკაციის ადგილებში განლაგებული ბრიგადები?

მასთან რაც რუსეთ-ბელორუსის ერთობლივი სწავლებების რაიონამდე 500 კმ-ზე ნაკლები მანძილის გაგლა რუსულ ახალი ტიპის არასრული შუამდგენლობის სატანკო ბრიგადებს 5 დედ-ღამე დასტირდა. ნაწილის „განგაშე ადგო-მის“ ნორმატივს „საბრძოლო მზადეოფ-ნაში მოყვანის“ ნორმატივთან პროფე-სიონალი სამხედრო არ უნდა ურდეს. თუკ, რა თქმა უნდა, ეს განცხადება მხოლედ ეურნალობისა და ობიექტ-ულითვის არაა გათვალისწინებული. რატომღაც დაეიწვეს, რომ საბრძოლო მზადეოფნა ყოველთვის განხილდება ბრძოლისუნარიანობისთან შედგრო კე-ვიზში, რაც გულისხმობს ჯარების თან-ამდრევე ტექნიკითა და შეარაღების სისტემებით, მოზადებული პირადი შე-მადეოფლობით, მართვის ეფექტური სისტემებით, დახერვის, ნაეოციისა და კავშირგაბმულობის საშუალებებით 100%-იან დაკომლექტებას. სამხედრო ექსპერტებისა და პროფესიონალი სამხედროებისთვის ნაილენე ნაილია, რომ დელარაზებული მაღალი საბრძო-ლო მზადეოფნა სამხედრო დანაყოფებ-ში, რომლებიც ჩამოყალიბდნენ ფფრა-დირებული საბჭოთა პოლტენისა და დი-ვიზიების ბაზაზე და მხოლოდ 10%-ით არიან დაკომპლექტებული შეარაღლებ-ის შედარებით ახალი სისტემებით, ის წარმოადგენს პირის, ან რუსი ვადა-მხედლების მოტყუების მცდელობას. ამ კატეგორიის საჯაროსო ფორმირებების მუდმივი საბრძოლო მზადეოფნა ხანგრ-ძლივი დროით პრინციპულად შეუტლე-ბულია და რატომ, ნაილი ვახდება შემ-დეგი რეალობის გათვალისწინების შემ-დეგ:

1. ახალ და მოდერნიზებულ სისტე-მებზე გადასვლის ნული ტემპი არ იმლე-ვა უახლოეს 10-12 წლის განმავლობაში მათი 100%-ით გადაიარაღების საშუა-

ალება. ეს განსაკუთრებით ჭემა საავიაციო, პაერსაინააღმდეგო დაცვის ტექნიკასა და სამხედრო-სახლავო ძალებს;

2. საექსპლუატაციო პროცედურების შესაბამისად შეიარაღებული ტექნიკის ნიმუშები მოითხოვს რეგლამენტური სამუშაოებისა და ტრენინგის ჩატარებას, რომელიც სამი დღიდან ერთ წლამდე გრძელდება;

3. შევლინებების, გვერდითი დათხროვნების, ავადმყოფობების გამო პირადი შემადგენლობის კომპლექტი ხანგრძლივი ვადით 100%-იანი ვერ იქნება;

4. დისლოკაციის ადგილებში განაგობს დროს პირადი შემადგენლობის მისვლას საბრძოლო ტექნიკის შენახვის ადგილებამდე და პარკებში, სამხედრო ქალაქების მდებარეობიდან გამომდინარე, სჭარბება 10 წიდან 1 სთ-მდე დრო, ხოლო შეიარაღების მოზაფხებს 5 წი-იდან 3-6 სთ-მდე (სავიაციო ტექნიკა).

რუსეთის შეიარაღებული ძალების ტექნიკო-მატერიალური მდგომარეობა, საჰაერო შემადგენლობის მოზადების დონე, რეალურად არსებული ამოცანები (და არა მოთიდან გამომყოფი საფრთხეები, „ქართული საფრთხის“ მსგავსი) იძლევა იმ დასკვნის გაკეთების საშუალებას, რომ დღევანდების ბრძანებები ჩანაცვლება, ოთხობრივად მართვის სისტემიდან (პოლიდრობა-არბია-ოლქი) სამგოლიანზე (ბრუნავად-ჯარების დაჯგუფება-ოქრატორ-სტრატეგიული სარდლობა) გადასვლა არა მარტო ვერ გააუმჯობესებს ჯარების მართვას, არამედ მნიშვნელოვნად შეაძრვებს მათ საბრძოლო შესაძლებლობებს.

გასათვალისწინებელია ასევე ისტორიულ-ტრადიციული შემკიდრეობაც.

საბჭოთა პერიოდში რუსეთის ფედერაციული საბჭოთა რესპუბლიკა ითვლებოდა ვარძიის ხელშეკრულების ოპერატიულ-სტრატეგიული დაჯგუფების ღრმა ზურგად. პრაქტიკულად, მის ტერიტორიაზე დისლოცირებული საბჭოთა არმიის ნაწილებისა და შენაერთების უმრავლესობა კადრირებული იყო, ხოლო უცხოეს შემთხვევაში, ხარისხით მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა სსრკ-ის შეიარაღებული ძალების სოციალისტურ ქვეყნებში – ბალტიისპირეთის, ბულგარეთის, კარპატეთის, კიევის, ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქებში დისლოცირებულ გაერთიანებებს, გამონაკლისი იყო იმიერბაიკალიეთისა და შორეული აღმოსავლეთის სამხედრო ოლქი, სტრატეგიული დანიშნულების სარაკრო ჯარები, სახლავო ფლოტი, აგრეთვე ტამანისა და კანტემიროვის სასწრაფო გვარდიული დევიზიები. სსრკ-ის დამლის შემდეგ დასავლეთი სამხედრო ოლქები გახდნენ ბულგარეთისა და უკრაინის შეიარაღებული ძალების ნაწილი, ხოლო სხვა ოლქებიდან და ქვეყნებიდან ჯარები ისე იქნა გვეყინილი, რომ მათგან პროდისუნარიანი ბევრი არავფერი დარჩა. ეს ოქმის არა მარტო სახმელეთო ძალებზე, მაგალითად, თუ მდგომარეობა რადიკალურად არ შეიცვალა, შვიი ზეღის ფლოტის ზომადგების დაქვედრების გამო 2017 წლისთვის სახლავო ბაზები უკრაინაში რუსეთისთვის სამხედრო მნიშვნელობას დაკარგებს და ექნება მხოლოდ პოლიტიკური ბერძენის ფუნქცია. მწობრობა, ძირითადად, დარჩებიან მსუბუქი ზომადგების ძალები, რომელთათვისაც ინფორმაციული საკმარისი იქნება. რუსეთის პოლიტიკური და სამხედრო ინსტიტუტების ექსპერტის ალექსანდრე ხრამშინის აზრით, რუსეთის გვიმ-

შენებლობა საუკუნეზე-შემოქცევენ ძალზე წელი ტემპით შეცდების სანაპირო ზონის მცირე ზომის ზომადგების, დიხელის წყალტევმა ნაყებისა და მხოლოდ გამონაკლისის სახით – ატომური წყალტევმა ნაყების შენებლობას, ვინაიდან აღარ დარჩა კადრები, დაქვედრებული ტექნოლოგიები, ფული საკმარისი არაა ხოლო ფლოტი შეიარაღებული ძალების ყველაზე მცირე სახეობაა. მისევე რომ შენარაიო, თუკი რუსეთის შეიარაღებული ძალების სხვა სახეობებს აღირძივების თვორიული მასის მინც აქვო ფლოტისთვის ეს თვორიულ დონეზეც კ შეუძლებელია.

სამხედრო რესურსებით დღამ საქართველოსა და კავკასიურ ნაციონალიზმთან საბრძოლველად რუსეთის ახალი შეიარაღებული ძალები საკმარისე შეძლევა არ არის, ხოლო მოწინავე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი NATO-ს რესურსებით უფრო მდიდარ ჩინეთთან დაბრძოლისთვის კატასტროფულად არასაკმარისია, არადა, რუსი ექსპერტები გეოპოლიტიკური მდგომარეობის შეფასებას „ტრანსიფორმულად“ მიდიან დასკვნამდე, რომ რუსეთისთვის არსებობს ყველაზე რეალური ორი სამხედრო საფრთხე: ჩინეთის მსხვილმომსრბობიანი სამხედრო ავრესია და გამომარბებული მადალი სხუტუტის დარტყმა რუსეთის სტრატეგიულ ბირთულ ობიექტებზე აშშ-დან. ყველა სხვა საფრთხე მხოლოდ მამორეული და ვირტუალური (მაგ. ასკვანთილვის სამხედრო პოტენციალის ზრდა“) და ადგილად მოსავადრებულია, თუკი რუსეთი პირველი ორისთვის იქნება მზად.

ძალზე საინტერესო სურათი იხატება შორეული აღმოსავლეთის საომარი მოქმედების თვარტრში: სერდიაკურის რევიორების დაწყებამდე აქ განლაგებული იყო 23 დევიზია, თუქმა მათ ნახევარზე მეტი კადრირებული იყო და სახმელეთო ძალების საერთო დაჯგუფება შეადგენდა 100000 ჯარისკაცსა და ოფიცერს, რა უპირისპირდება მას: შინაინის და ჰეკინის სამხედრო ოლქებში, რომლებიც უშუალოდ ესაზღვრებიან რუსეთის შორეულ აღმოსავლეთში და იმიერბაიკალიეთში, თავმორილია 23 დევიზია (4 სატანკო, 6 მიწოქვეთია, 3 საჰაერო-სადესანტო, 3 საარტილერიო) და 38 ცალკეული ბრიგადა (6 სატანკო, 12 მიწოქვეთია, 1 ქვეთია, 7 საარტილერიო, 1 ტანქანი-ნაადმდელო, 11 პაერსაინააღმდეგო). რეზერვმა 7 ქვეთი დევიზია, 3 პაერსაინააღმდეგო დევიზია, სულ ნახევარმდლიონიანი არმია, 3000 ტანკი და

100 თეთიმერხანესა და შეუქმდომერხანეს შორის, კრიზისის შემთხვევაში შორეული აღმოსავლეთის და იმერბაიკაელიისპირეთის დაჯგუფების გასაძლიერებლად რუსეთის დამხმარე ძალებს გადასროლისთვის აქვს ერთი მსხვილი საოპერატიული ხაზი – ტრანსკავკასიური მაგისტრალი. ის გადაჭიმულია მოსკოვიდან ვლადიკავკასამდე და მანძილი 9288 კმ-ს შეადგენს. მისი 1500-კმ-იანი მონაკვეთი უშუალოდ მიუყვება რუსეთ-ჩინეთის საზღვარს. ამის გამო სსრკ-ის სამხედრო ზეღმძღვეანობაში რეგიონში მდგომარეობის გართულების შემთხვევაში მას არ განიხილვდა რეზერვების გადასროლის საოპერატიული ხაზად და აქცენტი კონფიდაცია რეგიონში უკვე არსებული ტერიტორიის, შეიარაღების, აღჭურვილობის გამოყენებისა და საცივი ბაზების გამოყენებით დაჯგუფების ავტონომიურ ქმედებაზე. მარაგები თბილისში ინახებოდა დაახლოებით მილიონიანი შემადგენლობის უზრუნველყოფას. მაშინაც საერთაშორისო შეთანხმება დაჯგუფება 30 დღე-ღამეში შეკავშირებოდა გაზრდილიყო 500 000-ით, ხოლო 45 დღე-ღამეში – 700 000 ჯარისკაცი და ოფიცერთა სსრკ-ის შეიარაღებული ძალების ტექნიკა და მარაგის სისტემების უპირატეობის პარიობებში, ჩინეთისთვის საიმართო მოქმედებების დაწყება თვითმკვლელობის ტოლფასი იყო.

ჩინეთთან შესაძლო ომი რუსეთისგან თხოვის საფუძვლიანად მომზადებულ დიპლომატიას, მაგრამ რუსული „აპტონისაიის“ შემდეგ შორეული აღმოსავლეთში თითქმის ლიკვიდირებულია სამხედრო დაჯგუფების საშობლივაციო კომპონენტი. ვეღლა კადრირებული პოლკი და დივიზია ან შექმნილია, ან დამოღობი. მაკარე-სერდოკოვის გვამის შესაბამისად, აქ ომის შემთხვევაში უნდა გამოაღოს მხოლოდ რამდენიმე ცალკეული ბრიგადა. ამ რეგიონში არსებული ე.წ. „კამაგრებული რაიონების“ დიდი უზრუნველესობა გაუქმდა და განადგურდა. ჩინეთთან პაიოთეტური ომის შემთხვევაში ჩინური ნახევარმილიონიან დაჯგუფებას წინ უნდა აღუდგეს რამდენიმე ათეული ბრიგადის ეფრო თვალკაციანი ზოლი, 100000 კაცზე ოდნავ მეტი შეზადგენლობით (თანაც ჩინეთის საზღვრის გაყოფით 1500 კმ-ზე გადაჭიმული), რეზერვებისა და გამოღობების გარეშე, ენაბიან ვერობული ნაწილიდან მხარდაჭერა ძალების გადასროლას არანაკლებ ერთი თვე დასჭირდება, ისიც იმ შემთხვევაში, თუკა ჩინელები ვერ შეძლებენ

ტრანსკავკასიური მაგისტრალის გადაჭრას, რაც მხოლოდ დასაჯერებელია.

რა შეიძლება თქვას დასკვნის სახით რუსეთის ფედერაციაში სამხედრო რევიზიონის შესახებ:

– უკვე ნათელია, რომ მასშტაბური შექმნების გარდა, საორგანიზაციო რეფორმის საფუძვლად სხვა რაფიერი ვლი. დაჯგუფებას ქონდათ შეიარაღებული ძალების იმ დონეზე შექმნა, რაც მას გამოყოფილი ბიუჯეტის ფარგლებში ფუნქციონირების საშობლებას მისცემდა;

– როგორც აღმოჩნდა, „აპტონის-ზებული“ ბრიგადები ბრძობისუნარიანობით ვერ უტოვებდნენ ძველი ტიპის პოლკებს. „უახლესად“ და „უნიკალურად“ წოდებული, სხვადასხვა შეიარაღების სისტემებით აღჭურვილი და რეკლამირებული ბრიგადები ყოველ სწავლებაზე ძალზე დაბალ შედეგს აჩვენებენ. რა არის ამის მიზეზი? ბრიგადებში, პოლკებთან შედარებით, მნიშვნელოვნად შექმნდა ოფიცერთა რაოდენობა. თუკა პოლკში 2000 ჯარისკაციზე 250 ოფიცირზე მეტი და 150 შემდეგი მოდიოდა, ახალ ბრიგადებში 4000 ჯარისკაცზე 327 ოფიცერი მოდის და ეს მაშინ, როცა პროფესიონალ სერჟანტთა კორპუსი ჯერ კიდევ არ არის შექმნილი, ხოლო ოფიცერთა მომზადების დონე ისედაც ძალიან დაბალია. დიდ დაღს ასევე ბრიგადების ბრძობისუნარიანობას მათი გაზრდილი „წონა“ და გრძელი „აღოცისტიკური კელიც“. აშშ-ის ბრიგადების წამხედრობით რუსეთს დაავიწყდა, რომ ამერიკული ბრიგადა ძალიან უზრუნველყოფას და საბრძოლო მზარდაჭერას დივიზიებიდან იღებს.

რუსული დივიზიის დამლის ქმედებები უზრუნველყოფა დაეკისრათ ბრიგადებს, რომლებმაც თითქმის დაკარგეს პოლკების მობილურობა და უნიტარობა, მაგრამ ვერ მიადწიეს დივიზიის ძლიერებას;

– ახალი ბრძობისუნარიანი და თანამედროვე მთლიანი სტანდარტების შესაბამისი შეიარაღებული ძალების შექმნა საკუთარ რუსეთს გამოუვიდა. იმით, რაც შეიძლება მიიღოს რევიზიონის შემდეგ, მხოლოდ საკუთარ ხალხსა და შეხედულები სამხედრო რესურსების ქმნე მოწინააღმდეგეების დაპირისპირებას თუ შეძლებს.

– სამტრიაო ფორმულარში გაქმნილი გვერები ძალზე შორს არის რეალიზაცია. რუსეთისა და მსოფლიოს მრავალი ანალიტიკოსი, ექსპერტი, პოლიტიკოსი ამტკიცებს, რომ სამხედრო რევიზიონი აუცილებელი იყო, მაგრამ დანიწყო უფროდ, მიმდინარეობს არასწორი მიმართულებით და როგორც კერძობა, არა იმ ხალხის მოწინააღმდეგეობა.

ყოველფე შეზიკმულის მიუხედავად, ჩვენ სიყვინლის მოღუენების უფლება არა გვაქვს. განსაკუთრებით იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ქვეყნის ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი ოკუპირებული აქვს მოწინააღმდეგეს, რომელსაც დანაკარგი დიდად არ ანაღულებს, ახლაც ზეითიდან ომში გამარჯვების გამო ეფორიამა და ზელი არ აუღია აგრესიის გაგრძელების გვემუხე.

შპს ტანტან ქაპანანძე
ბრიგადის გენერალი
ფერარალური შტაბის
ყოფილი უფროსი

სრუგროს სვალინის უაქანილი ქართული ღვიზიუიუს უიწოლა

**სიევისტოპოლიან ბალიკაივის შოსზე
ქართული 414-ე დივიზიის დიდუბული
მეგრძოლები პიტეხიციეში იბეღისკი**

8-9 მაის მრეულ ქვეყანაში გერმანულ ფაშისზე გამარჯვების დღე აღინიშნება. უზარმაზარი მსხვერპლის ფასად მიხერხდა ფაშისის დამარცხება და ამ ბრძოლაში სწელი საქართველომე შეტანა.

საბჭოთა კავშირში შეიკვლია საქართველომ საბჭოთა არმიის რეგენში ითიქის 700 ათასი მოქალაქე გაგზავნა, საიდანაც ნახევრზე მეტი დაიღუპა.

მტერიან ბრძოლას უფრო მეტი ჯოჯოხეთი ხსიათ რომ ჰქონიდა, 1941 წლის აგვისტოში თედაცვის სახელმწიფო კომიტეტის №383 გადაწყვეტილებით ითიფულ საბჭოთა რესპუბლიკას ჯოჯოხეთი ფორმირების ჩამოყალიბება დაეღუპა.

ქართული დივიზიების ფორმირება 1941 წლის დაიწყო და 1942 წლის დასაწყისში პირველი — 392-ე შრომული დივიზია მზად იყო.

მომეწერი 414-ე შრომული დივიზია დაღესტანში შეაქმნა და 1942 წლის მარტდანი სარბოლო მოქმედებებში წახტა.

დივიზია მონაწილეობდა ჩრდილო კავკასიისათვის ბრძოლებში, ნოვოროსიისკის გათავისუფლებაში, გადაღება ქრისის სოფელ და თეი ისახელა სესტროპოლის გათავისუფლების იბერკავშირში.

ქალაქ ანაბის გათავისუფლებისათვის 1943 წლის ოქტომბერში დივიზიის ანაბის სახელი მიეწოდა, ხოლო 1944 წლის გამარჯვებულ სესტროპოლისათვის მიმდინარე ბრძოლებში

ში გამიწიული მამუციობისათვის წიფელი დროის ორდენით დაჯილდოვდა.

იბის დასრულების შუგულ 414-ე დივიზიამ დილოკაციის ადგილი შეიკვლია და აჭარაში გადაიღუდა.

1949 წლის ქვეყნის უსდლექი მთავარსადლის, იოსებ სვალინის ბრძინებით საბჭოთა არმიაში ჯოჯოხეთი შერკირების ადგენა-ჩამოყალიბება დაიწყო.

იმ დროისათვის საქართველოს ტერიტორიაზე განთავსებული მე-9 ცალკეული არმია მე-10 გეარდოულ, 89-ე, 402-ე და 414-ე შრომული დივიზიის არქონებდა, დივიზიებში სხედანსხე საბჭოთა რესპუბლიკის ზეერი მოქალაქე მსახურობდა და უსდლექი

**1961 წლის 17 თებერვალი — 22-ე ქართული
სატანკო-თეიომთავალი პოლკის ტანკისტები**

მთავარსადლის ბრძინების შესაბამისად დივიზიის ქვედანაფეხები საქართველოში და დაღესტან-მეხორეში მოქალაქეებთან შეტევა

პოლკი წინა წიფლის შემსერიტე: — იბის დამარჯვების შუგულ არმიაში გამარჯვების და 414-ე მაბის დივიზიაში გამარჯვების. მე უსდლე დამარჯვებული მტერდა ჰქონიო ბრძოლისას სახელისის საფეიფო სწელი და წიქს ტანკიერი განთავლების გათავისუფლებისათვის დივიზიის 22-ე სატანკო-თეიომთავალი პოლკის გამარჯვების.

პოლკი მამნი ბათუმში იყო დილოკაცირებული და 4 სატანკო ასეღელსა და თეიომთავალი საარტილერიის დივიზიონისისაგან შედგებოდა.

პოლკში დაახლოებით 45 სახელმწიფოლი T-34-85 და 20-მულ შუგულე 76 მმ-ანი თეიომთავალი საარტილერიის დანადგარი Cy-76 ირიცხებოდა. ტექნიკა ნაობარი იყო, მტერიან კარგ მდგომარეობაში.

ჯოჯოხეთი დივიზიების შემწის შესახებ სვალინის ბრძინების შესაბამისად სატანკო ქვედანაფეხებისათვის სერანტისების მოსამზადებლად მთელი ამფეკავკასიიდან ასომოცდაათ-ასომოცდაათი ქართველი, მტერბაიჯინელი და სომეხი ჯარისკაცი შეტეკარეს და 1949 წლის ქალაქ ვლადიმერს სატანკო პოლკში გაეგზავნენ.

სწელი II თვეს გაგრძელდა და თერიულ ცოდნისათვის ჯოჯოხეთი კარგ პრეტეკულ გამორეღებულე შეიბინიო.

1950 წლის იმე ბათუმში, ანაბის სახელმწიფო დივიზიაში დაეებრუნდა და სატანკო პოლკის I ასეღლის I ოცეღელს ხეზდგედ დივიზიონე. დივიზიის მთეიური მამნი გერმალ-მართარი გათავი ვერამთელი იყო.

ძალიან მაღლე ტანკისტების სატანკო უსდლექი საბჭოთაური სასწეღებელში სასწეღებლად გაეგზავნენ.

1952 წლის ბოლის დივიზიის დეიტენტის წიფების დივიზიონე და სამსახური გაეგრძელე სატანკო პოლკში, რომელსაც პოლკიერი ბრეღევე მთეიარობდა, პირველი ქართველი ტანკისტი, რომელსაც იბის დროს სუფორობის ორდენი დამიბნურა.

მუდმივი წერანებით და გარეგნობით პოლკის

კურსანტი ჯუმბერ მაჭავარიანი — მორიგეობის დროს ხმალი აუცილებელი ატრიბუტი იყო

კ სწავლებზე ყველთვის მაღალ შეფასებას იმსახურებდა და დღემდე საუკეთესო იყო.

ხშირად გაუდიოდა გზისა პოლიგონზე, სადაც ტანკების სამშენალო და სხვა საშინაო სწავლებას ვაჟაყვიძლი დადიოდა.

სასული სამხნის დანიშნულებას ასრულებდა ფიცის ჩარჩოვს გადაჭიმული პრეტის კვადრატო, რომელიც ბარეჯი იყო დაზარალებული და კატარღის ბუქონზე სამსლო მაჭვდა.

გარკვეულ დროში დაახლოებით 1000 ტანკად სამ ჯეიმინგტონი ჰერის გასწავლა უნდა მოეცინა და როგორც წესი, წვენი ტანკები შეტყობდა მისხანში ურეკადეწ.

სტალინის გარდაცვალების შემდეგ ჯეროვლი ფორმირებისადმი დამოკიდებულება შეიცვალა. იგრძნობდა, რომ საბჭოთა კუმბრის ახალ ლიდერს, ნიკიტა ხრუშოვს თვლიდა არ მოედიოდა.

1954 წელს ქუთაისში გადაგიყვანეს და ხემდგომი სამსახურების შემოსების გაფორმება ტალღაში მოვეყვითა რომელიც ერთი მხმებით იყო გამწყვეტა, — გამყოფბნაი დღეისაი გაუქმების საბაბი, მაგრამ შემოსმებულია გულის გასახეობად წვენი ტანკისებზე ყველთვის მაღალ შეფასების იმსახურებდნენ.

წლებულ ცვლილებებს დღეისაი პირად შესაფერისბასაც დებუყო, — ქართველი სამხედროების აფეილის სხვა რესპუბლიკებთან ჩამოყვანილი ოფიცრები და წვენიძელებს აუფლებდნენ.

ქართლ დღეისაი სამსახურის არმიის სხვა შემთავრობისადაც დიდი პატივითრული სულისცეცხა, წვენი იყო და დისკალიბან გამარჯვდა. ეს კი მამს, აბაია მოღებულო იყო და ამხნებთა ოფიცრე.

1956 წლის მარტში სამსახურის არმიის რიგებში ქართველი კროტების გერჩლებს და უფროსი ოფიცრების დახმონა დანიყო.

მამს პოლკის ტექნიკა კონსტრუქციავი დიუგებო, ხოლო რამდენიმე დღის შესვლე

1968 წლის 9 მაისი — 1367-ე მსროლელთა პოლკის სამეთაურო შემადგენლობის შეხვედრა

დამი განგებით წამოყვანილს და ქუთაისის მახლობლად ტყეებში შემოს დამსადგმანე გავფურავდა.

ტექნიკა და პოლკის ტერატირია დღეისაი მოსამსახურე სხვა ცროუნების სამხედროების დაცვის ქვეშ დიუტრეუცი გასაქები გახდა, რომ ქართული დღეისაი უახლესი მომეგლმა დაამუკება და ეს მართლაც ძალიან მაღალ აღსრუდა.

ლექტანტი ჯუმბერ მაჭვარიანი: — თბილისის ფიცისანი სამსრულებელი 1953 წლის განახლებულ დიუტრეუცი. სამსრულებელი გამოცდილი ოფიცრე-პედაგოგებით იყო დაკომლექტებული და მისი უფროსი გერჩავ-მაიორი ელიადი ხუბულავი იყო.

წეს საერთო-სადრისი ოფიცრების დამქართული კრის გეიარით და დაახლოებით 220 ახალგაზრდა ლექტანტი სამსრუთ არმიის ცველა სამხედრო ოლქში განმეილდა, მაგრამ ურავლესობამ სამსახურის გერჩებულება მარე საქართველობაში აქეობინა.

1953 წლის მარტში სამსახური ქუთაისში ანაბის დღეისაი 1367-ე მსროლელი პოლკის III კადრებულ ბატალიონში ოციელების შეთავრის თბამდებობაზე დიუტრეუცი.

პოლკის მეთური — პოლკინიკი ვიორგეობანი, ხოლო ბატალიონის კი პედილე-ოქნიკი ბამლენიუელი იყო.

ბატალიონში საქართველობაში დაბადებულ-მცხოვრებს დაახლოებით 25 ოფიცრი მსახრობდა.

პოლკის პირადი შემადგენლობა მთლიანად აფგალიბრები რაიონების მეტოტრე-ბლებით იყო დაკომლექტებული და რუსების ბუერი ცუდად ის საროილ და ფულბდა, მაგრამ სამსახური სამსრუთ არმიის წველესაი შესაბამისად რუსულ რანგში მიბღმარეობდა.

პოლკის პირადი შემადგენლობის ტრანსპორტირების ერთდროითი სამუკლება რა3-51 მარკის სატვირთო ვერტმობილები და სწავლებების დროს კი შეიძლება ტანკი ყოფილიყო.

მისხნებდა ერთი შემოსევა: 1955 წლის

ზაფხულში დღეისაი ტყეების მახლობლად სწავლებებზე ოფიცრები.

მარმის დროს საბრთითან სატანკო ასეული შეტყვის ელქტრეტი ამსრუება და მოვლენდალ ერთი ტანკი T-34-85 ფერ-ღმბდან გაღმფრდა, პერენ ბრევი ვაგერე და ქვეითი გამეულ ვანზე მუხლუხებით დაცეა.

ტანკთა სვლა სროლით განავრობი, — თბილისი პრე არავცინი მოხდა. დიუტრეების შემსრულების შემდეგ ტანკიდან დაისხნდინებულ-დაცველი კასტანი გრამს ფულ-მეიული და ეკისების დინარწინე წვერები ვალ-მოფდნენ. ამტრეკისების სამხედრო ოლქის სარდალმა, არმიის გერჩავობა იყნ ფედი-უნსინსკიმ ტანკისებების თვღვდება დაეცა და სატანკო ასეულის შეთავრის, კასტანი გრამს ფულმულის მეთის საათი არქეა.

პოლკის ოფიცრები ყველთვის ვერასე-აქების გვერდით იფენ და შეტყვისდაე-გრად სამსახურის შემსრუტყვის ცვილდენ-ენი კი ეკიცილი აფელდმანს რა იყო.

არ დაფრწყვდა 1956 წელი, როცა თბი-ლისში მიბღმარე მოღვრების ურავლელით ეკიცილებულით და მუდმად წვენი თბამე-მამულეზე ვეტირბილით.

ქართლ დღეისაი შემსწავლი ასეი გმწყობა და ატმბსტერი მისკომუს ხელს არ აქლებული და ამბობდაც დიუტრეუცი.

ქართლ დღეისაი მთლიანი მთლიანი შესანიშნევი ავამიანი და გამოცდილი სამხედრო, გერჩავ-მაიორი პერე მინამე-ქე იყო.

1955 წლის 44-ე ანაბის მსროლელმა დიეიბიამ და მისში შემავალმა 1367-ე, 137-ე და 1375-ე მსროლელთა პოლკების ნორბები შეიცვალეს და ახალი ნუტრე-აციით — 74-ე მობომსროლელთა დღეისაი 212-ე, 216-ე და 220-ე მობომსროლელთა პოლკები გახდნენ.

1956-57 წლებში სამსრუთ არმამა მორე-ვი რეორგანიზაცია ჩატარდა და 74-ე დღეისაი მორეულ აღმოსავლეთში გადაის-როლეს, სადაც 1989 წელს დაიშალა.

თბილისი რაიონში

მოღლირებული ომი

შავი სპრეილი აერიკული გამოხდილა

ერთხელ ერთმა ამერიკელმა გენერალმა ჟურნალისტებს სასხაიაშობილო განუცხადა: „კომპიუტერები და სხვა ქილურტექნოლოგიური მოდელირების საშუალებები კარგია წრთობისას და სუსტ მონიააღმდეგეისთან ბრძოლაში. ისინი მეთურებს შვენიერ ფერად სურათებსა და კარგ ინფორმაციას აწვდიან, მაგრამ როცა სანგრებში გაიშის ბრძანება — „მახაზგერი ხამტება!“ — დგება მონიტორების გამოთრევისა და მამხანების მონიტორების გამა“.

2003 წლის 2 აბრილს ჟრაქში, მდინარე ევრატის ხიდისთვის გამართულ ბრძოლაში პრაქტიკულად დამტკიცდა გერმანის ნაიქების ქეშნარტება, — მხოლოდ სასწაულმა იხსნა ამერიკელი ბატალიონი სრულ განადგურებას.

თუიღ დროზე, ამ შუთხვეამ აშშ-ის პოლიტიკერ და სამხედრო წრეებში დიდი აღსაქოთი გამოიწვია, მიუხედავად იმისა, რომ ორი წლის განმავლობაში ინფორმაცია ამ ინციდენტის თაობაზე მხოლოდ ნაწილ-ნაწილ ვრცელდა პრესაში.

ამერიკის სპეციალისებულ გამოცემებში, რომლებზეც პირდაპირ სასამართლო პროცესი გაუმართა სამხედროებს, აღწერილია მთელი ოპერაცია და დასკვნაც არის გამოტანილი.

ობიექტი „Peach“

2003 წლის გაზაფხულზე, როცა ამერიკელმა ქვედათოფებმა ანტიტერორისტული კალაიციის მოკავშირეთა ჯარებთან ერთად იოლად გაარღვია ერთადერთი თვალაქოთი ზღუდები, სასრულელ მახანთან — ბაღდადიან მისახელელ გზაზე მათ მთავარი წინააღმდეგობა — მდინარე ევრატი გადელდობათა მთურე ნაპირზე გადასასვლელი გზა გადიოდა ხიდზე, რომელსაც ამერიკელებმა კედლი დასახლეს „პეჩი“ უწოდეს. ინფორმური „Peach“ ქართულად „აბაში“, ხელნებზე კი „ლამახანს“ ნიშნავს. რატომ შეარჩაეს და რას გულისხმობდნენ ამერიკელები ამით ვარუეველია, მაგრამ „აბაში“ მალე „აქტუალად“ იქცა და ეს შეტამბორეობა ვაშინგტონს ლამის მრავალი ჯარისკაცის სიცოცხლე და

აოუელობით დაკარგული ტექნიკის ფასად დაუგდა, როცა სამხედლო ჯარების 369-ე ბატალიონის ოპერატიული ჯგუფი 24 საათის განმავლობაში გაგურვებით ინარჩუნებდა ხიდსა და ხიდის მისადგომებს და იგერებდა ერთადერთ სამხედრო ბრიგადების შეტკეებს, რომელშიც ამერიკელი მონაცემები 8000 ჯარისკაცი და ოფიცერი, 70 ტანკი და ჯგუშნ-მანქანა მონაწილეობდნენ. ეს ბრძოლა მოკავშირეთა ჯარების დაჯგუფების სარდლობამ ერთად კამანის ყველაზე დიდ შეტკეით-თუდაცოთი ბრძოლად აღიარა, სარდლობას იმის აღიარებამაც მოუწია, რომ „ქილურტექნოლოგია“ სტრატეგიაში, ვრცეითარი საერებლობა ვერ მოუტანა მათ ყველაფერი ოფიცრებისა და ჯარისკაცების კარგმა მომხადებამ, საუკეთესო აღჭურვილობამ, ხომარ სამუალებათა მარაგმა და სროლის სიხუსტემ გადმეწეტა.

ბრძოლა მართლაც ცხარე და მოულოდნელი აღმოჩნდა მოკავშირეთათვის, რომლებიც მონიააღმდეგეისთან კრტაქტის გარეშე იოლ გამარჯვების იყვნენ მიჩვეული.

თუდაპირველად ჟრაქშიც ასე იყო: ამერიკელი არმიის სახმედლო ჯარების „აბაშიებისა“ და „პრედლიების“ (ქვეითთა საბრძოლო მანქანა) გერმელი კოლნები ორი კვირის განმავლობაში ჟრაქის ატობანებზე თითქმის წინააღ-

დგობის გარეშე მიიწუნდნენ ქაიხი მისილ ქვეჩის დედაქალაქისაკენ, და აი მათ „ტროუშფულერ“ სვლას წინ გადადგობა ევრატზე გადებული დიდი ხიდი, რომელიც ბაღდადიდან სამხრეთ-დასუდეოთი 55 კმ-ის მონაბრეოთი მდებარეობს. სარდლობამ ამერიკელი მონიააღმდეგეის ხიდის ხელში ჩაგდება და მოკავშირეთა მართიად ძალების მისეულად მისი შენარჩუნება დაუსახა მხანად.

საქმეში დაზვერვა ნაერთო. ოფიცრებმა მტკველ-მტკველ შეისწავლეს მხერავი თინამგზავრებისგან მიღებულ ფოტოსურათები და დაასკვნეს, რომ ხიდი დაცვის გარეშე იყო დატოვებული, მის მახლობლად მონიააღმდეგეის არც ერთი ჯარისკაცი არ ჭკანებდა, მაგრამ 3-69-ე ოპერატიული ჯგუფის მთავარ პოლკოვნიკი როკ მარკონე დააეჭვა ამ მონაცემებმა და გადამწეიტა, თუად დავხერხა იქარობა. „ოპერატიული სურათი, რომელიც სწენს მხერავებსა და ვახატეს, მშობის მომეკრული იყო, — ისუნებდა მარკონე, რომელიც მოგიანებით კანხასის შტაბის ქალაქ ფორტ-ირინის სამხედლო ჯარების სახელმწიფო სკოლის მასწავლებელი გახდა, — დავრწმუნდი, რომ ხიდის ახლოს ერთადეა ჯარისკაცები იყვნენ ჩახაზებულნი, მაგრამ არ ვიცი, როგორი სიმარტეში ჭკნდათ და რამდენი იყვნენ. ასე რომ, დავიწეით კლასიკური მიახლებლა მონ-

ბნადმდევრისა და სულ მალე უშუალოდ საცეცხლე კონტაქტის ზონაში შევიდით“.

მართლაც, ახლომდებარე დასახლების ქუჩები, პაღების კორომები, ხიდის ახლოს გამავალი სარწყავი არხები ყრაველი ჯარისკაცებით იყო სავსე. ისინი სახერხების განტოტული ქსელში ბუნკრებსა და საფრებში იყვნენ ჩამალულუბი, ხოლო ამერიკელების სუკურანიამდროვე თანამებავრებს ისინი შინაღების წყურებრთი კლასიკური ზურბით (კამურულაჟი და სხვ.) ემალებოდნენ; ან გამთოვლილი პჭონიან თანამებავრის გადამტრნის რეჟიმი და პორიზონტზე მისი გამომჩნისას იმალებოდნენ. სწორედ ისე, როგორც ცნობილ მოღლეუღერ ბლოკასტერ „სატრიაოტების ვართობებში“ ტერორისტები (მთავარ როლში პარისონ ფორდ).

დასკვნა, რომელიც პენტაგონში გამოიტანეს, მოკლედ ასეთი იყო: „საბატალიონი ოპერატორთა ჯგუფი ისე სწრაფად მიწნულა წინ, რომ სადამზერუო საშახურებს ვაასწრო! ამერიკის არმია ვრავებო ადუჭრული იყო დაზვერვის ყველბო თანამდროვე სისტემებითა და ელექტრონული მართვის უახლესი საშუალებებით მაგალიდად, სახმელეთო ჯარების ქვეანაოვლებოების და შერაოტების პჭონიან საბრძოლო მართვის სისტემებ „პლეუ ფორს თრეკერი“, რომლის დაზმარებითა ქვეანაოვლებების მთოურებს შეუძლით მდმთოვდ მიღელი ახლახალი ინფორმაცია საკუთარი და მჭინააღმდეგის ქვეანაოვლების ავღელსაყოფისა და გაადაავღილებების შესახებ.

კომპოტრების მონიტორებზე ამერიკელების შერაოტობი ცისფერი ოთხკუთხა ნიშნულებით აღნიშნულია, მჭინააღმდეგისა კი — წითლით მართვის ზედგავის რეღლებს მონაცემთა თანახმად. მათი ადვლეტმდებარობა ელექტრონულ რეკავზე მუდმივად იცვლებოდა. მონიშნაღმდეგის ჯარების სონიციის ქვიღილება (წითელი ფერის ოთხკუთხა ნიშნულება) და გაადაავღილება ელექტრონულ რეკავზე ხელით ჟნდა მონიშნაღ შტაბების, ბრიგადების, დოვიზების საღამფერო განყოფილებების ოფიერებს. თოვდ ისინი კი მონაცემებს სადამზერუო თანამებავრებისგან, უბღღერო საფერნი აპარატებისა და დაზვერვის სხვა საავიაციო საშუალებებისგან იღებდნენ; სწორედ ეს იყო ძირითადი მისხეი და არარეობი მარცხისა, ამერიკელმა საშხერობებმა რომ განიცადეს ვრავში შეჭრისას.

საქმე ისაა, რომ როცა ცისფერი ნიშ-

ნულები („სოკოქმრეები“) ყველა მთოურის საბრძოლო კომპიოტრის მონიტორზე ერთფეროვნად მიბზაობდა და ვრისა და იმვე ოპერატორულ სურათის აწყებდა, წითელი ნიშნულები („მჭინააღმდეგე“) სხუდასხუად ადღივს იყო გოფრტული, რამაც გარუკველობა გამოიწვია. სავარაუდოდ, ამას მთოურთავან ბერი ვერ ხედებოდა, ან ხედებოდა, მაგრამ ბრძოლისას ვურადღებას არ აქცედა. აღბაოთ ფჭობდნენ, რომ რაციონიზირად განღავებულ ცისფერ ნიშნულებს ხედვდნენ, წითლებიც (მჭინააღმდეგე) ყველა საშტაბო კომპოტრებზე ვრისა და იმვე ადვღიას იყო განღავებულ.

ამ ინციდენტის გამოძიების დახურულ მოხსენებაში, რომლის მხოლოდ მცირე ნაწილია ვაერნა პრესაში, ნათქვამია: იმ დროს, როცა ქვეყნისა განღავებულა კოლდციური ძალების შტაბს მიმდინარე ღღის სრული ოპერატორული სურათი ჰქონდა, მჭინავე ხაზზე მთოე მთოურებს იფიქ მონაცემები არ ჰქონდათ. ნიშნულების შეუთავსებლობის მიზნად ეს დასხულდა ავტომატისებულ საბრძოლო მართვის სისტემის არქიტექტურის საპროგრამო და სხვა ხარვეებო.

ვერრატის ზიდან ბრძოლის წინაც სწორედ ასეთი რამ მოხდა. როგორც ექსპერტების უმრავლესობა ამტკიცებს, საღღაობას ჰქონდა ინფორმაცია, რომ „Peach“-ის რაიონში მჭინააღმდეგე დიდი ძალები მყოფა განღავებული, მაგრამ საყელე მთოურები საშტაბო კომპოტრების მონიტორებზე ხიდის სახაღღივს ვერც ერთ წითელ ნიშნულს ვერ ხედვდნენ, რადიოკომპირის მუქოობით კი სადამზერუო მონაცემები არავის ვაღა-

რუია და არც ტექტიკურ მდგომარეობაში შეუტანია ცვლილებები.

მუ-3 ქვეითი დღიზიის დაზვერვის ოფიერებს, ციცი-პოლკოვნიკს მონ უღდამა მოვიანებოთ დადასტურა ექსპერტების ვარაული და ერთი ამერიკელი განხუთის კოჩესონდენტს ინტერვიუში ვანუცხადა, რომ ინფორმაციის ზეზღან ქვეითი მყოფრებელი მძირითა ნეტეტიურად მოქმედება საყელე მთოურების გადმეყვერებლების ოპერატორობისზე: „ამისათვის, რომ ახალი სადამზერუო მონაცემები მაგველო, იძლეული კოფით შეგვეყურებინა წინსულა და თვი ჩაკვერუო მონაცემთა პაზაში“. მთოურისთვის სწორი ინფორმაციის ვასავრბად ვრადიოთა საშუალება საშხერო კოლიზის შერერება, უპარავი ანტენის ვაშლა და საარბო კეპშირის მობილური სისტემის MSE-ის ტრანსმილიან დაკვეშირბა იყო. თუმცა სიტყვა „მობილური“ ამ შემთხვევაში მართლაც ზედმეტბა, რადგან საფერი ბაზის მონაცემბთან კეპშირის, სულ ცოტა, ორი საათი მანვტ სჭარდებოდა. ამისთან, სადამზერუო მახალის გადმოცემის სინქრო იმღრად დაბალი იყო, რომ მთოურები შეჭრების დროსაც ვერ ასწრებდნენ მჭინააღმდეგის ძალების განღავების შესახებ ინფორმაციის მიღებას, რის გამოც თითქმის ბრზად უწყველი ბრძოლაში ჩაზმა.

არის კონტაქტი...

როდესაც პოლკოვნიკ მარკონეს ბატალიონის მჭერაგები ადვღომდებარეობის რეკოვორციონებას ახდენდნენ, რათა ზიდავლ მისახლებული ურუკლვის მანძილი ვანესახლერათ, შემთხვევით გადაწყდნენ ხიდის მახლობლად ჩახა-

ძღვობა, ქვეითა მტერსაღმდეგ მისასხე და ტექნიკის გადაადგილება ამერიკელთა დაზვერვისთვის შეუქმნველი დარწმუნებითა?

ერთი სიტყვით, იმ დროს, როცა ამერიკელების დაზვერვის ურავილია რუსებზე, ამერიკელი გენერლის რამდენიმე ბრძანება დაეკარგა, ურავილია სადღესობაში სწორად დაგეგმვა, რომ ვფერატის ხიდი იქნებოდა მონინააღმდეგის მთავარი შერტვის ობიექტი და რომ იგი მათი თავდაცვის ერთ-ერთი სუსტი რგოლი იყო. ამიტომ გადაწყვიტეს ხიდის დასაცავად გადაესწრაფათ ველა ის ძალა, რაც მის ახლოს იმყოფებოდა.

შეძლებდა უნებურად დაეთინხნო გადასვლა ამერიკელი გენერლის ობიექტ სტრატეგის აზრს, რომელმაც თქვა: „ქველურცენტრული ომის იდეა, რაც გულისხმობს იმას, რომ „ომის ბურუსი“ შეიძლება გაფრთხილდეს სადაც ცნობილია იდეაში სტრატეგიული მნიშვნელობის ფილისმიხილვებმა გეგმარტურმა ტექნოლოგიურმა თვალმა, პრაქტიკაში ჩაყვრიდა. ეს პროექტი კი ამერიკელ გადასახადების გადამხდელის ახიბი-მილანად დოლარი დაუკვდა“.

ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ ამერიკელი დაზვერვის გამოიყარა ურავილია ბრძანების მოძრაობა, არის ძალიან მოხილვებისა და ოპერატიული მოქმედების მქონე საგადაცემი დაზვერვის ბარალური უმკარისობა.

ერთადერთი უსიხლო საფრენი აპარატი იმ დღეს სამხედრო-სასაერო ფლოტის ქონდა დარეზერვებული და საბაზო გენერლების ბრძანებისამებრ მოქმედება არ შეეძლო, ხოლო სახმელეთო ჯარების დაგეგმვის სარდლობის მხოლოდ ერთი სადამხვერვი „სანტერის“ ტაის უსიხლო საფრენი აპარატი ქონდა, რომელსაც ვენეტურად გამოიყენების შემთხვევაში რამდენიმე საათი კვადრატული კალამტრი უნდა მოეკვა.

ურბელ ურავილია ქვეით ბატალიონის შერბოლებს. შევერავებმა მამინეე გამოიბახეს შეველმორენები საცეცხლე მზარდასატრად და როცა იხიბი მოფრინდნენ, ატედა სახეინტო ქვეტეების, ნაღმსატორენებისა და ტრეააფრენების ცეცხლის გრავალი. პირველივე წუთებში დაზინადა სამი შეველმორენი. ბედად, შეველმორენებს ოპერატიული ურავის ძირითადმა ძალებმა მოუსწრო. „აბრამსების“ მიწინავე ურავმა ამათუ ადვილად გაარღვია სადამის ჯარისკაცების ცეცხლის ხაზი და რუხინის ნაყვით მდინარის გადაღაბების შემდეგ ამერიკელმა ქვეითებმა ხიდი ხელში ჩაიგდეს. გამაღმდეგებმა სწრაფად მოხსნეს ხიდის ასაფეთქებელი მნიჭობილობები, რის შემდეგაც ამერიკელთა ძირითადმა საბატალიონი ძალებმა გადაიარეს ხიდი და პოეციებმა ვერატის მთორე ნაპირზე დაიკავეს. სწორედ ამ დროს დაიწყო ურავილია კონტრშეტევა. შენიღბული ბუნტრებიდან და საფრეებიდან კალისი გუნდით დაიძრა მონინააღმდეგის ქვეითი ჯარი. ცეცხლი გახსნეს მანამდე შეუქმნველმა ტანტებმა და ქვეითთა საბრძოლო მანქანებმა... და ამ დროსდა ვდირსნენ საველე მეთაურები დაზვერვის პირველ ურავსაღებ ინფორმაციას, შტრის რადიოკომუნიკაციის მონაცემს — ურავის რუსულბოეკური გვარდიის საგანგებო ძალების ბრძანების სარდლობა იერაშეე გადასვლას უბრძანებდა ხიდის მისაღვიმების გამაგრებული მონინააღმდეგის პოეციებიდან ამოსავლებად. მოგვიანებით გაირკვა, რომ იმ მომენტში მარკონეს საბატალიონი ურავითან საბრძოლველად დაიძრა რუსულბოეკური გვარდიის ორი რჩეული

ბრძოლა. „შეშო“ კი ეს არავინ იცოდა, რადგან დარწმუნებული იყვნენ, რომ ხიდის მამდებარე ტერიტორიაზე ურავილია მსხველი ძალები არ იყვნენ.

ბრძოლა

3-60-ე ურავში მყოფი სამხედრო კორესონდენტი გრეე გრანტი მოგვიანებით ასე აღწერდა იმ დღეს: „ურავილი კომანდოსებმა ამერიკელებს ჩრდილოეთიდან ურეედნენ, სამხრეთიდან კი ორი ბრძანება მოსწევდა. გააფრთხილები ბრძოლა შეუსვენებლად, მიუღი დამე გაგრძელდა. საბრძოლო მასალა ილეოდა, ორგელე დაჭრილები და მოკლულეები ვყარნენ. დილისთვის დაბაბულობა შეჩელდა და მის პირველ სხივებთან ერთად ამერიკელების თვალწინ სამხველი სურათი გადაიშალა. ბრძოლის ველი ურავილია ოფიცრებისა და ჯარისკაცების ცხედრებით, ათეულიობით დამწვარი ტანკითა და ურავმანქანებით იყო მოფენილი. პოლკონიე მარკონეს მხოლოდ ერთმა ფიქრმა გაუვლდა: „როგორ შეი-

ამ მიზეზს ამერიკელი დამოუკიდებელი ექსპერტების უმრავლესობა სამხედრო სარდლობას თავის მართლებად უთვლის, აქირდა ვეჯდანიური სადამსჯერო საშუალებების ნაკლებობის ბრალად და მის გამოხასიასწორებლად საკმაო რაოდენობის უპილოტო საფრენი საშუალებების შექმნა, შესასწავლად კი დამატებითი სახსრების გამოყოფა საჭიროა.

სინამდვილეში საქმე არც ისე ადვილიადაა, ამ დღეს ხომ ერავის ცაში მრავალი საავიაციო საშუალება დაფრინავდა და, პრაქტიკულად, ვეჯდა სახის დაკვირვება და დასწრების ჩატრება შეუძლია მათ შორის იყო JSTAR-ის სისტემის თვითმფრინავები და ათეულობით საგანგებო მისწვდილობებით აღჭურვილი A-10 „ტანდერბოლტი“ და F-16 „ფაითონი ფალკონი“ (ძირითადად, ფოტო და რადიოაღჭურვილობის განკუთვნილი ჩამოსაჯდ კონტინენტების). მამ, სად იყვნენ ისინი? პასუხი მარტყა: ვეჯდა მთავანი ერავის დასაუღვლის ცას სრავდა, ეძებდნენ „სკადებს“, რომლებიც შესაძლებელი იყო, ისრავლს დამატებოდნენ.

ამერიკის სამხედრო-პოლიტიკურ ხელმძღვანელობას ძლიან უნებია მეოღვანების ასეთი განეთარებისა, რადგან, თუ ისრავლეს დასუღტებული ერავის წინააღმდეგ ომის ჩაუბნებოდა, შესაძლებელი იყო მთელი არაბული სამართო დასახმარებლად ბაღდადის გურეთი დამღვარიყო. სოფი მუსლიმანური ქვეყანა ამკარადაც ჩაეროდა კონფლიქტში. პოღვანების ამგვარად განეთარების შეუძლის წინასწარ შეუახებას ვერ უნებო სამხედრო ექსპერტებ ვერ შეუღებდა. ტელ-ერვის აგრესიისგან დაცვა, რა თქმა უნდა, კარგია, მაგრამ საკუთრო ვარიისკაცების ბღის ანაბარა, მხოლოდ საკუთო თავის თღმებ მტრებს რადა?

თუმცა ისეთ უნდა თქვას, რომ ამერიკელია მამხმდელ სისტემებს წარმატების მამის საკლებად მქრადნა, რადგან როგორც ვარკვა, მრავლორთხოვანი სრინორთ, პრაქტიკულად, უსარებლბა, როღვსაც მრწინააღმდეგე მარტყე სამხედრო უმსაკობას მამართებს. ვრბობ, ერავლებსა დასეთოების ვაღასააღვლებლად გამოითქნეს არა სამხედრო, არამედ სამოქალაქო ტრანსპორტი და მტრბობლბასაც სამოქალაქო ტანსაცმელი ვეცაო

ხსნა „სტრაიკერშია“

ერთ-ერთი მაღალჩინოსანი, რომელმაც ვაღმწვეტა დაწერლებობი გამოკვეთა ობიექტ „Peach“-თან მომხდარი „გუგუბრობის“ მახეზი ბრავღლის ვერ-

ერალი დევიდ ფასტაბქნელი იყო, რომელიც იმ წლებში ამერიკელი სარდლობის, საწვრთხელ-საომარა მომზადების, დოქტრინული მგდომარობისა და პერსპექტიული პროგნოზების ცენტრის დირექტორის მოადგილის მოვალეობას ასრულებდა.

მას შემდეგ, რაც ვერვარტის ხედვის ოპერაციაში დამუშავებული შეცდომები ვაიანდაღისგ, მან ანალიზური სიტუაციის მოღვლერება ვაკეთა, ოღონდ იმ სამხედრო ტექნიკის გამოუენებობი, რომელიც აშშ-ის არმიისთვის „პერსპექტიული სამხედრო სისტემების“ პროგრამის ჩარჩოშია შეტანილი. ლაბარაკია ისეთი ახალი ტიპის საჯარისო ფორმირებებზე, როგარიცაა ახალი საბრძოლო ვეჯდნის მანქანა „სტრაიკერები“ აღჭურვილი ბრავადა. ვარდა ამისა, ახალი საბრძოლო ქვედათყოფემა აღჭურვილი არიან სამხედრო-საბრძოლო ტექნიკის ხხვა, „საი-ტექ“ სისტემების შესატყვების კლასის მაღალტექნოლოგიური ნიშნებობი გენერლის თქმით, ისეთი ექსტრარეინინარული მგდომარობა, რომელშიც პოღვანებ მარკონეს მომობობი მოქვენენ, ეს ახალი შენარათობი, „სამხედრო თამამის“ ხანგრძლივი პროცესის მუხედვად, არც ერთხელ არ აღმოჩნდნან. მაგრამ „სტრაიკერი“ მხოლოდ მსოღვლი, კარგად შერწყული დამტყმელი ძალაა. თავისი ფუნქციის კარგად შესასრულებლად მას მახელი თვალის და ვერი სქრავება. ამერიკლების აზრით, ასეთია რადიოკავშირის მრავალსახობრივი ტაქტიკური სისტემა JTRS (Joint Tactical Radio System) და საინფორმაციო ტაქტიკური ქსელი WIN-თი (Warfighters Information Net-

work _ Tactical). მათ უნდა მაინოღონ ოპერაციულად სხვადახხვა რეოლის მეთარებებს მონაცემები, უსწრაფესად დააკვიმონრო ერთმანეთს ვეჯდა შტაბი და შეტქნან ერთი საბრძოლო-საინფორმაციო ქსელი, რაც ვერ მოხერხდა ერავის კამპანის დროს. ეს ორი პროგრამა, რომელთა საერთო ღირებულება 35 მილიარდი დოლარია, პენსაკონსო რეალიზაციისათვის ახალი საკუენის დასაწყნში წარადგინა, მაგრამ სოფიერთო ექსპერტის აზრით, ორთვე პროგრამა უკვე გამოვიდა დროისა და ღირებულების ჩარჩოდან. საერადღვლობა, რომ ვერ კიდევ 2002 წელს ცნობილი კორპორაცია Rand-ის გამოკვლევაში ნათქვამია: „ამსოღურებად შესაძლებელია, მომავალში მონინააღმდეგე (კონკრეტულად დასახელებული არ არის) შეიღებდა შეტქნას ისეთი ტექნიკა ან დაამუშაოს მთოლიკა, რომელიც აქტორ და ვუღვტურ წინააღმდეგობის გაუნწებს ამერიკულ მაღალტექნოლოგიურ სადამსჯერო სისტემებს, რაც მის სამხედრო ძალებს საშუალებას მისცემს ითოქმდონ უფრო და-ფარებულად და ამასთან აწარმოან წარმატებულად რადიოელექტრონიკის ომი“. თუ მოცემულ ისფორმაციას სრულ ტუმარბტებად დავუტყვამო, შეიღებდა დავასკენათ, რომ შეუღვრცენტრული სისტემისგან მიღებული ვეჯდტი ხინამდვილეში შესაძლებელია უფრო უარყოფითი აღმოჩნდეს, ვიდრე დავებობია. ამას შეიღებდა მომკვეთს სამხედრობის შორის ცონდის დონისა და კომპეტენციის დაქვეითება, ბრძოლის ვეღზე კი შეთაურთა დეზორიენტაცია.

შვეიცარიული

მანქანები

ტანკების შექმნის იდეა ინგლისში პირველი მსოფლიო ომის დროს, 1915 წლის ზაფხულში დაიბადა, როცა გერმანელთა კარგად დაცული პოზიციების გარღვევა ცოცხალი ძალის უზარმაზარ დანაკარგს იწვევდა. ამიტომაც მსხვერპლის შესამცირებლად სამხედროები მეტანიკური, მუხლუხებიანი, დაფარული საშუალებების შექმნის საჭიროებამდე მივიდნენ.

იდეის ხორცშესხმამ ერთ წელზე ცოტა მეტი მოითხოვა და 1916 წლის 15 სექტემბერს მდინარე სომის მახლობლად, სოფელ ფლურთან ბრძოლაში ბრიტანელთა ტანკებმა მონაწილედგის პოზიციებს პირველად შეუტყეს.

ახალი ტექნიკა სხვა ქვეყნების სამხედროებსაც მოეჩინათ და მალე საკუთარი კონსტრუქციის ტანკების წარმოების ორგანიზება გერმანიამ და საფრანგეთმა შეძლეს, ხოლო ომის შემდგომ წლებში ამ ქვეყნებს შეუერთდნენ იაპონია, იტალია, პოლონეთი, საბჭოთა კავშირი, ჩეხოსლოვაკია შედეგით და სხვ.

XIX საუკუნის დასაწყისში ვეროისის მრავალი ქვეყნის საავტომობილო ფირმა არმისათვის სხვადასხვა სახის

„არსნალში“ მოსული წერილებისა და კითხვების პასუხად ქრნალი აქვეყნებს პუბლიკაციების ციკლს, რომელიც ეძღვნება ტანკების განვითარებას, ტენდენციებსა თუ პერსპექტივებს, შუარჩალებსა და დაცვის ელემენტების თავისებურებებს, სხვადასხვა ქვეყნის ტანკების კონსტრუქციულ სიახლეებს, ტანკმშენებლობის დღევანდელ მდგომარეობასა და ა.შ.

ჩვენ უკვე განვიხილეთ ისრაელის, იტალიის, საფრანგეთის, შვედეთის, ჩეხოსლოვაკიისა და ავსტრიის ტანკმშენებლობის ისტორია. ამ ნომერში შვეიცარიის გამოცდილებაზე გიამბობთ...

„პირანა“ წყალშიც კარგად დაცურავს

შვეიცარიული სატრანსპორტო საშუალებებს აღწევდა.

შვეიცარიაში სამხედრო დანიშნულების სატვირთო ავტომობილებსა და ავტოგამწებს Berna, Saurer-ი და სხვა ფირმები აწარმოებდნენ. ავტომშენებლობის კარგი სწავლობა ბაზის მუხედგად, იმ წლებში ჯერმანტექნიკის წარმოებამ სათანადო განვითარება ვერ პოვა.

დაინტერესება პირველი მსოფლიო

ომის დასრულების შემდეგ გაჩნდა და სამხედრო უწყებამ „არნოსგან“ ორი მსუბუქი FT-17 გაეცნობა-გამოცდის მიზნით შეიძინა.

ორივე ტანკი სამხედროებს 1927 წელს გადაეცა. 17 წლის შემდეგ შვეიცარიამ იმავე ტიპის კიდევ 3 ტანკი იყიდა, თუმც იმ დროისათვის FT-17 ტექნიკურად და მორალურად უკვე საკმაოდ მოქუდებული იყო.

ტანკები Carden-Loyd M 1934

თვითმავალი 75 მმ-იანი ტანკსანიონალმდგომი დანადგარი Nahkampkanone II

ახალი გენერაციის მიზანმიმართული

წინააღმდეგობის მიზანმიმართული...

მომდევრო ექსპერიმენტისთვის ბრიტანული Vickers Carden-Loyd M 1934 მოდელის ტანკები შეარჩევს.

მიღებული 6 „ეიკერსი“ სამთო პირობებში გამოიყენება და ბევრი ნაკლები აღმოჩნდა. ამის გამო ტანკები სამხედრო განდარბა ბატალიონს გადასცეს.

არმაის მსუბუქი და კარგი გამალობის ტანკები სჭირდებოდა და არცაინი წიხოსლოვაკური წარმოების ერთ-ერთი საუკეთესო LTH ტანკის მსუბუქ ტანკებზე შექერდა.

1937 წლის 16 დეკემბერს პრალის ფრმა CDK-სთან გაიფორმა კონტრაქტი იმ 24 ტანკის შესახებ, რომლებიც შვეიცარიული წარმოების დიზელის ძრავებითა და ფრმა Oerlikon-ის 24 მმ-იანი M.38 ტანკის ქვეტანკით უნდა აღჭურვილიყო.

1938 წლის 1-ელ მარტს შვეიცარიულმა ტანკის პირველი პროტოტიპი შეიქმნა და ავტოსტოდან სერულ წარმოებაზე გადავიდა.

ტანკის ნომერი Pz.39 მიენიჭა და შეიარაღებაში 1-ელი, მე-2 და მე-3 მსუბუქი ბრიგადების სატანკო ასეულებს გადაეცა.

1815 წლის ვენის კონგრესზე შვეიცარიამ ნეიტრალიტეტის გარანტია მიიღო და მას შემდეგ ამ პოლიტიკის ერთ-ერთი რწმუნეა, მაგრამ შერეული მსოფლიო ომის დაწყებამ ქვეყანა გერმანიის აგრესიის საფრთხის წინაშე დააყენა.

1939 წლის 2 სექტემბერს ქვეყანაში ფრული მოთხოვნით გამოცხადდა და ორ დღეში 430 ათასი კაცი საბრძოლველად მზად იყო. გერმანიასთან სახლურების ახლოს პოზიციები შეიკრიბებოდა.

ინგლისური „ცენტურიონ“ შეიქმნის არმიის სამსახურში

მა სატანკო ქვედანაყოფებმა (3 FT-17, 4 Vickers Carden Loyd M 1934 და 24 Pz.39) დაიკვეს.

1940 წლის ივნისში საფრანგეთის კაპიტულაციამ ქვეყანას „სახუქრად“ ქვეითა თინანხლები 12 მსუბუქი ტანკი R35 დაუტოვა, — ფრანგების 45-ე საარმიო კორპუსმა გერმანელების ტველობას შვეიცარიის ტერიტორიაზე ინტერნირება აძვლობინა.

აგრესიის დიდი საფრთხის გამო სამხედროებმა ჯავშანტექნიკის შექმნაზე დაიწყეს ფუქი და 1941 წელს ფრმა Berna A.G. Olten-მა LTH-ის შახზე თვითმავალი საარტილერიო დანადგარები — 75 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო Nahkampfkannonen I w/75 და I05 მმ-იანი პაუბეცა Nahkampfkannonen I w/105 დაამონტაჟა, მაგრამ სერიულად არც ერთი არ უწარმოებია.

1942 წელს გამოჩნდა 75 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო თვითმავალი დანადგარი Nahkampfkannonen II Gustav-I, რომელ-

იც სპეციალურად მუშა ტანკებთან საბრძოლველად შეიქმნა. ეს უკანასკნელი მხოლოდ 4 ცალი გამოემუქ.

ჯავშანტექნიკისთან ერთად სამხედრო დანიშნულების სატვირთო ავტომობილის რამდენიმე საინტერესო მოდელიც შეიქმნა.

„ზაურერმა“ ძრავზე კაბინის დაცვებით იმ დროისათვის მონივე უკანონო სქემის უნიფიცირებული სატვირთო ავტომობილები და ავტოგამწვები დაამზადა.

1943-45 წლებში „ზაურერმა“ მცირე მსოფლიო ომის ველზე ორიჯინალური კონსტრუქციის ოთხხდიანი არმიული სატვირთო ავტომობილი (ბორბლების ფორმულა 8X8) შექმნა.

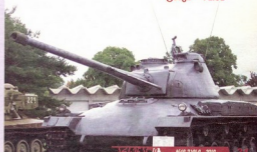
ომის შემდეგომ შვეიცარიის არმია ჯერ ფრანგული მსუბუქი ტანკებზე შექმნა კი ბრიტანული Centurion-ებით შეიცვალა.

1955 წლის მარტში 100 „centurion MkIV“ (Pz.55), 1957 წელს კი ამდენვე

თვითმავალი 106 მმ-იანი პაუბეცა Nahkampfkannonen I w/105

ტანკი Pz.61

სამოლიციო
ჯავშანგეომობილი
MR-08

დადგეს. ახლმა, გამწვანებულ მინდორში უკლები კომპლექსი უფრო სრულყოფილი ფორმა მიიღო.

სერიული წარმოებისთვის მომდევნო — Pz.61 მოდელის ტანკი მოზადდა და გამოცდის შემდეგ 1965-66 წლებში 150 ცალი აიწყო. ტანკის შიშვე რამდენიმე ხედავამდე და სარტორტო-საევაკუაციო მანქანად გამოიუშვეს.

Pz.61: მასა — 38 ტონა, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯავშანის — 60-120 მმ, დიზელის ძრავა — 630-ცხ. ძალიანი, ხისჭარე —

„centurion MkVIIs“ (Pz.57) შემოვიდა, მაგრამ შიგნით ინგლისურ 52-ტონიან ტანკებს ხელა გაუშენდებოდა.

1951 წელს გერმანული შტაბის ტექნიკურმა სამმართველომ მომავალი ტანკის საბრძოლო-საექსპლუატაციო მოთხოვნები ჩამოაყალიბა, სამხედროებს ტანკმშენებლობაში დანერგებული ქვეყნების ტანკებზე არჩაიკვლია მახასიათებლებს მიქონე ტექნიკა სურდათ.

1953 წლიდან პროექტზე შეიქცარული ფირმა Ordnance Enterprise Corporation-ი მუშაობდა, 1957 წელს მან 10 საცდელი Pz.58-ის აგება შეუკვეთეს.

ტანკები აიწყო ქაღალქ ტუნეში, RUAG Land Systems-ის ქარხანაში, რომელსაც ჯავშანტექნიკის დამზადებაში დიდი გამოცდილება ჰქონდა.

Pz.58: წონა — 35 ტონა, ეკიპაჟი — 4 კაცი, დიზელის ძრავა — 600-ცხ. ძალიანი, ხისჭარე — 50 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 180 კილომეტრი, შეიარაღება — 90 მმ-იანი კუთხილიანი ქვემუხი და 7,5 მმ-იანი ტრევიამფრქვევი Oerlikon MG.51;

„პირანის“ შასიზე დამზადებული სამოლიციო ჯავშანტრანსპორტიორი

ტანკებს კარგი ძვრადობა ჰქონდა, მაგრამ შეიარაღება — არასაკმარისი.

1959 წელს ტანკებს მოდერნიზაცია ჩატარდა: შეიცვალა შეიარაღება და კომპარა, საცდელზე ძალა პრაქტიკულმა 83,8 მმ-იანმა ქვემუხმა შეწყვილეს. 20 მმ-იანი ავტომატურ ქვემუხთან ერთად გაცილებით აიმაღლა. კომპარაზე სახეხიტო 7,5 მმ-იანი ტრევიამფრქვევი

55 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 300 კმ. შეიარაღება — 105 მმ-იანი ქვემუხი Pz Kan 61, 20 მმ-იანი ავტომატური ქვემუხი „ერლიკონი“ STGK და 7,5 მმ-იანი ტრევიამფრქვევი MG-51;

1976-77 წლებში ტანკებსა მოდერნიზაცია გაიარა, შეიცვალა რადიოსადგური და სხვა მოწყობილობები, ზოლი

90 მმ-იანი ქვემუხით აღჭურვილი „პირანა“ III C

საკომანდო „პირანა“ III C

30 მმ-იანი ქვეშეობითი შეიარაღებული „პირანა“ IV

20 მმ-იანი „ერლიკონის“ ადგილი 7,5 მმ-იანმა MG51-მა დაიკავა.

1966 წელს შეიქმარდა ტანკ-შტურბლებმა მომდევნო ტანკი Pz.68 შექმნეს. წინა მოდელისაგან განსხვავებით 105 მმ-იანი ქვეშეობითი ორ სისტემის იყო სტაბილიზებული. ხოლო ცეცხლის მართვის სისტემას ელექტრონული ბალისტიკური გამომთვლელი დაემატა, დაიდგა ღამის ინფრარითული ხაზისზე და სხვ.

Pz.68: მასა — 39,7 ტონა, ვეიბაგი — 4 კაცი, ჯავშანი — 60-120 მმ, დიზელის ძრავა — 660-ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 55 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 430 კმ, შეიარაღება: 105 მმ-იანი ქვეშეობითი Pz Kan 61 და ორი 7,5 მმ-იანი MG-51;

1971-74 წლებში I სერიის საბაზო მოდელის 170 ტანკი დამზადდა.

1977 წელს II სერიის (Pz.68AA2) 60 ტანკი აიწყო, რომლებსაც ნახშირორბენის არის შონისქელი გაუმჯობესებული საჰაერო ფილტრი და ქვეშეობითი თბოსაბოლოაციო გარსიცაქმნა.

1978-79 წლებში დამზადებულ III სერიის (Pz.68AA3) 110 ტანკზე

სანიტარიული „პირანა“ I

გამრდილი მოცულობის ახალი კოშკურა დაიდგა და ავტომატური ცეცხლქრობი სისტემაც დაემატა.

1983-84 წლებში გამოშვებული IV სერიის (Pz.68AA4) 60 ტანკში წინა სერიებში შეტანილი ყველა საახლე იყო თავმოყრილი.

1992-94 წლებში ტანკებს მოდერნიზაცია ჩაუტარდა და ნიშნული Pz.68/88 მიენიჭა. მოდერნიზებული ტანკები კომპიუტერიაზებული ცეცხლის მართვის სისტემით, გაუმჯობესებული ავტომატური ცეცხლქრობი სისტემითა და ახ-

ალი კონსტრუქციის დაზღვევის სისტემით აღიჭურვა.

ხანგრძლივი მუშაობის შემდეგ ფორმა Contraves-მა 80-იანი წლების დასაწყისში ერთ-ერთი საინტერესო და ორიგინალური დიზაინის ტანკის NKPZ-ის პროექტი წარმოადგინა.

მთავრობამ ფინანსების კურობის მიზნით პროექტზე უარი თქვა, რადგან სერიულ წარმოებაში ჩამსვლელი გერმანული Leopard-2 15-30%-ით ნაკლები ჯდება.

ისრაელის Merkava-ს მსგავსი კო-

შპონირების მქონე NKPZ-ს ძრავატრანსმისისა კორპუსის წინა, ხოლო ჭურჭები კ უკანა ნაწილში ჰქონდა განთავსებული.

დაბალმოციფიანი კოშკურაში დაფენებულ 120 მმ-იან გლუვკულისა ქვეშეს დამტანი ავტომატურ ჭურჭებს ნებისმიერ მდგომარეობაში აქვლიდა.

ტანკში კონსტრუქტორებმა გერმანული წარმოების უკვე აპრობირებული ბუერი ავრეფტი და კანისი გამოიყენეს და მის მშენებლობაში მანქანის საინჟინო-ბა გაზარდეს.

ტანკს ქონდა თვითკონტროლი და თვითრეგულირების ფუნქციებით აღჭურვილი სისტემა, კლარენის რეგულირებადი პიდროანემპატური დაკიდება და ა.შ.

სპეციალისტთა აზრით, მაშინ ტანკის ამ მანერებლებმა სათანადო ყურადღება არ დაიმსახურა.

NKPZ: მასა — 50 ტონა, დიზელის ძრავა — 1400-ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 60-70 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 500 კმ, შეიარაღება — 120 მმ-იანი გლუვკულიანი ქვეშეობითი და ორი 7,5 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი, ჭურჭების მარაგი — 44;

XXI საუკუნის მიჯნაზე შეიქმარებული ტანკები შეიარაღებითა და ჯავშან-

„პირანა“ III C 10X10

დაცვით თანამედროვე მოთხოვნებს აღარ პასუხობდა და 2005 წლისათვის გველა Pz.68/88-მ სამხედრო სამსახური დაასრულა. ტანკების დიდი ნაწილი ჩამოიწვრა, ხოლო ზოგიერთმა სამუხრუ-მო კუსპოზიციებში გადაინაცვლა.

შვეიცარიის არმიამაში ძირითადი ტანკის ადგილი დაიკავა გერმანულმა Leopard-2A5-მა, რომლის პირველი პარტია 1987 წელს შეიძვინა და ნიშნული Pz.87 Leo მიიღო.

ტანკების წარმოება შეწყდა, სამაგიეროდ ძალზე განვითარდა მსუბუქად დაჯავშნული ტექნიკა და მისმა მწარმოებელმა ფირმა Mowag-მა მსოფლიოში წამყვანი პოზიცია დაიკავა.

„მოვაგი“ 1950 წელს ვალდერ რუფმა დააარსა. სამხედრო დანიშნულების პირველი პროდუქცია ტრინიანი სატვირთო ავტომობილი GW 3500 (4X4) იყო.

ამ სატვირთო ავტომობილის დამოკლებულ მასიზე 1954 წელს „მოვაგმა“ 4 ადგილიანი სასწრაფო ჯავშანტრანსპორტიანი გამოშვება და ამათ საფუძ-

ველი ჩაუყარა მსუბუქი ჯავშანტექნიკის სხვადასხვა სახეობის წარმოებას.

1959 წელს „მოვაგმა“ თვლებიანი ჯავშანტრანსპორტიანი MR8-01 (4X4) წარმოადგინა. ჯავშანტრანსპორტიანი სხვადასხვა შეიარაღებას ატარებდა: 20 მმ-ან ქვეშის (MR 8-09), 90 მმ-ან ქვეშისა და 7,62 მმ-იანი ტყვიამურქვეს (MR 8-23), 120 მმ-ან ნაღმსატყორცს (MR 8-32), უმართავ რაკეტების კონტეინერს და სხვ.

1960-63 წლებში გერმანიის ფედერალური პოლიციისათვის გერმანულმა ფირმებმა Henschel-Werke-m-მა და Bussing-მა დანიშნული MR 8-ს ბაზაზე 600-მდე დაჯავშნული ავტომობილი SW 1 (ვიარაბი) და SW 2 (კომერა 20 მმ-იანი ქვეშითი) გამოშვებს.

იმ წლებში „მოვაგს“ პროდუქციის საპოლიციო ბორბლებიანმა ჯავშანავტომობილებმა დიდი ადგილი დაიკავა.

1964 წელს ასეთი ტექნიკის პირველი წარმომადგენელი — Roland-ი (4X4) გამოშინდა. მას შეიარაღებაში 7,62 მმ-იანი ან 12,7 მმ-იანი ტყვიამურქვეთი, ბარიკადების ან სხვა დაბრკობებათა

დასაბრკველი დანები, ხმაშაღალი ვადაცუბებისათვის საჭირო დინამიტები, ჩამწერი კამერები, სირენა და მოცემოდებ საპოლიციო ნაოურა პქონდა. კორპუსის გარეთ ვაგლდაკეობა აპარატურა ლითონის ბადეებით იყო დაცული.

„როლანდის“ შემდგომი განვითარება იყო 1969 წელს შექმნილი Grenadier-ი (4X4), რომელიც უფრო ძლიერ შეიარაღებას — 20 მმ-იანი ქვეშის ან ორ 80 მმ-იან ვუმპარსატყორცს ატარებდა.

60-იანი წლების ბოლოს „მოვაგი“ მცურავი, მრავალმხრივი დანიშნულების Piranha-ს სერისის საბრძოლო მანქანების შექმნას შეუდგა. პირველი ჯავშანავტომობილი „პირანა“ I (4X4) სერიალი წარმოებისათვის ქარხანას 1973 წელს გადაეცა.

მას შემდეგ „პირანას“ სერისის მრავალფეროვანმა და მრავალფეროვანმა დაჯავშნულმა ტექნიკამ „მოვაგს“ უღელსა წარმატება მოუტანა. რუსეთისთვის შესანიშნავად ფინანს ბაზარზე უჭირავლად ახალი ჯავშანტექნიკა გამოაქვს.

2004 წლიდან წარმოებაშია 25-ტონიანი „პირანა“ IV (8X8), რომელიც 12,7 მმ-იანი ტყვიამურქვეთით ან წყრულკალიბრის 25 მმ-იანი ან 30 მმ-იანი ქვეშითი ან 105 ქვეშითი აღჭრვილი შხადდება.

პროექტირების პროცესშია პერსექტული „პირანა“ V სერისის დაჯავშნული ავტომობილები.

23 ქვეყნის არმია და ხაზღვარი ქვეყნის „პირანებში“ არიან შეიარაღებული, ხოლო რამდენიმე ქვეყანა შვეიცარიულ ჯავშანტექნიკას ლიცენზიით ამზადებს.

„პირანებში“ გამოყენებულა ორიგინალური კომპონენტები: კორპუსის წინა ნაწილი და მარჯვნივ — ძრავა, ხოლო მარცხნივ მართვის ორგანოებია განთავსებული. ტრანსმისიის კორპუსის

შვეიცარიის სამშვიდობო ძალების „პირანა“

„პირანა“ - ბაზახე
და მზადებული ქვეითი
საბრძოლო მანქანა LAV-25

ცხურების დაცვით
გაძლიერებული „პირანა“

Piranha III (10X10): სრული მასა — 20 ტონა, შეიარაღების მასა — 7,5 ტონა, დიზელის ძრავები — 400-დან 445 ცხ. ძალაზე, სიჩქარე — 100 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 500-800 კმ; 105 მმ-იანი ტყეშქვის ვარიანტში 26 გასროლა კორპუსში, ხოლო 12 კოკურსში მოთავსებული;

„პირანა“ III მზახე აწყობილი
საკომუნკაციო და
ინფორმაციო ცენტრ

ცენტრალური ნაწილი, ხოლო სადესანტო განყოფილება კი კორპუსის შუა და უკანა ნაწილებში უკავია.

კონსტრუქცია გამოირჩევა სასარგებლო დიდი შიდა მოცულობითა და გაუმჯობესებული ჯავშანდაცვით (შუბლი — 30 მმ-იანი ქვეკალიბრის პურეებს და ბორცვები — 14,5 მმ-იანი ჯავშანმზერტ ტყვიებს უძლებს). აქვს გაზრდილი ძვრადობა და მუხლუხა ტექნიკის შესაბამისი გამაქვლობა, რასაც სრულიყოფილი საჯალი ნაწილი და გაზრდილი იმპლავრის ძრავები უზრუნველყოფს.

„პირანა“ III (8X8) საექსპლუატაციო მახასიათებლებით გერმანული, ფრანგული და ბრიტანული წარმოების 6X6 ფორმულის ჯავშანტრანსპორტიორებს შეესაბამება. ბრძოლის დროს საჯალი ნაწილის დახმარების შეუზღუდავად მრავალდერეფიანი ტექნიკას გადარჩენის უფრო მეტი შანსი აქვს.

კორპუსი შედარებული ჯავშანფორცილებსაგან არის დამზადებული და წყალში ორი სანამბეი ხრახნის დახმარებით დაცურავს.

შემკვეთის სურვილის მიხედვით „პირანა“ ჯავშანტრანსპორტიორების ერთად „პირანას“ მზახე შეიარაღებულ (ტანკსაწინააღმდეგო მართიადი რაკეტები, საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები, პუბლიკები, ნაღმსატორცილები, 105 მმ-იანი სატანკო ტყეშქვა) სანფრთხი (აწევი, ბუდღოზრები), სამეთაურო-სამტაბო, სანიტარიული, სატრანსპორტო თუ სხვა დანიშნულების დაჯგუშულ მანქანებს აშვადებს.

„პირანა II“-ის სერიიდან ორდღობიანი ავტომობილების გამოშვება შეწყდა და მუშაობა მილიანად მრავალდერეფიანი (ბორცვების ფორმულა 6X6, 8X8 და 10X10) ტექნიკის შექმნისკენ არის მიმართული.

შვეიცარიული ფირმა Hispano-Suiza მონაწილეობდა ბუნდესვერისათვის პირველი თაობის ქვეითთა საბრძოლო მანქანებით აღჭურვაში.

1957 წელს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის თავდაცვის სამინისტრომ თავისი მოთხოვნები წამოაყენა ახალ ჯავშანტრანსპორტიორზე, რომელიც სატრანსპორტო ფუნქციებთან ერთად ქვეითებს საცეხლე მხარდაჭერას გაუწევდა.

იმ დროს ამერიკელი და დასავლეთის სხვა ქვეყნების სამხედრო ჯავშანტრანსპორტიორში მხოლოდ ქვეითთა ტრანსპორტიორების საშუალებას ზედდნენ.

გერმანიის თავდაცვის უწყებამ კონტრაქტი გააფორმა „ჰისპანო-სუიზალთან“, რომელსაც ახალი ტექნიკის შექმნის გამოვლენა არ ჰქონდა.

შვეიცარიული ფირმა 1958 წლის თებერვლიდან ხერხული წარმოების დაწყების პირობას იძლეოდა, ხოლო ბუნდესვერი ახალი კონსტრუქციის 10680 ჯავშანტრანსპორტიორის შექმნას გვმავდა.

„ჰისპანო-სუიზამ“ ქვეითების გადასავნი უნივერსალური მუხლუხა მასი HS-30 წარმოადგინა, რომელიც ჯავშანტრანსპორტიორთან ერთად სხვადასხვა საცეხლე საშუალებით აღიჭურვა და ბუნდესვერის შეიარაღებაში 1963 წლამდე დარჩა.

შვეიცარია მუხუტე ჯავშანტექნიკის წარმოების მხრივ მსოფლიოში ქვეყნებურად მწინავე პოზიციას ინარჩუნებს.

შალვა შოშიბიძე

დეიუბანი რეაქტიული ლაინერები

1958 წლის 17 ოქტომბერი. თვითმფრინავი Tu-104, რომელიც რეისს ჰკეანის-მოსკოვი ასრულებს, ჩიხვიდან ბრუნდება. უეცრად 10000 მ სიმაღლეზე თვითმფრინავი ქვევით მღვრივ დარტყმას იღებს და სიმაღლის მკვეთრად აღებას იწყებს. მუხლზე ის გვერდდება, ზურგზე ტრიალდება და მაიკრობანში გადადის. ძლიერი დარტყმებისგან ევაპეის კაბინაში თითქმის ვერც მოწყობილობა შეუიბრძინა გაიშდის და ევაპეის სივრცეში ორეჩეტკას კარგუს მკვეთრი დამუხების გამო საღონში უწონობის ფეფქტი წარმოქმნება. ევაპეის შეთაური პაროლდ კუნძუცივი ცილობს თვითმფრინავის კი პირებიდან გამოეყენა. ამბობენ, ასეთ დროს ადამიანის თვალნი მთელი მისი ცხურება გაიბრუნეს...

შეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ მსოფლიოში პოლიტიკური ვითარება მკვეთრად შეიცვალა — აშშ და საბჭოთა კავშირი ერთმანეთს დაუბრისბისრდნენ, რაც ისტორიაში „ცივი ომის“ სახელით შევიდა. ქვეყნებს შორის შეარაღებლბამ შექმნიდა დასეყო. 1949 წელს საბჭოეთმა აშშ-ის შემდეგ ბირთვული ბომბი გამოცადა; აშშ ამუქნებს პირველ ატომურ წყალქვეშ ნავს, საბჭოეთი —

პირველ ატომურ ვინულმკრედ „ლენინს“.

პაქეობა მხოლოდ სამხედრო სფეროში როდი კენდაო — აშშ-ისგან განსხვავებით საბჭოთა კავშირმა პირველმა შექმნა რეაქტიული საბჭოური ლაინერი Tu-104. „პირველი მსოფლიოში“ — სწორედ ასე ჩაიწერება ვეცლა საბჭოთა წიგნსა და ცნობარში, მათ შორის საბჭოეთი ქციკლომედამიც, მაგრამ ეს საბჭოური პროპაგანდის ნაწილი იყო. სინამდვილეში პირველი საბჭოური რეაქტიული ლაინერი ინგლისელებმა შექმნეს.

ჯერ კიდევ შეორე მსოფლიო ომის დროს დიდ ბრიტანეთში შექმნა სპეციალური კომიტეტი, რომელიც ამ პერიოდში სრულად არაკეთეულები საკითხი იყო დაკეცილი: საბჭოელთი თვითმფრინავების პერსპექტივის განსაზღვრითი და მათთვის წყეციებული მოთხოვნების კონკრეტინაციით ამ კომიტეტის მიერ შექმნილ თვითმფრინავებს სხვადასხვა ხეცერი ვერო, ნაწილი ქალაღლესე დარბა, ნაწილი მხოლოდ საცელი პროტოტიპების სახით აიყო. თქმცა ფრბს De Havilland-ის თვითმფრინავმა Comet-მა არა მარტო დიდი ბრიტანეთის, არამედ მსოფლიო ავიაციბში უღაფოდ დიდი ცვლი დარტყო.

თვადპირველად ახალი თვითმფრინავი, რომელსაც „ტობი 4“ ქიოდა, აშშ-ში ფოსტის ვადასტანად იყო განკეოთინილი. პირვეტული კაბინის მკრე თვითმფრინავს 6 მგზური და 454 კგ ფოსტა ვადაქმნდა. მის „გობლინის“ ტობის სამი რეაქტიული ძრავა ქმნდა და ფრების მანძილი 1120 კმ-ს შეადგენდა. პროექტის განხორციელების პარალელურად, ქვეყნის საავიაციო-სატრანსპორტო კომისიებში მას მომხრეობი გამოქმნდა და მთავარი აქტივტი უკვე საბოქალაქო ვადაზიღვრეზე გაღვიდა. შესაბბისად, 1945 წელს შემოთავაზებული პარანტის მიხედვით მგზურების რაოდენობა 6-დან 24-36-მდე ვაიხარდა (სალიონის კლასიდან გამომდინარე) და 1 წლის მტრე გმნდა პროექტი D.H.106. თვითმფრინავი ვლასიკური აეროდინამიკური სექსის მიხედვით იყო შესრულებული. მას ისრისებრი ფრბა და მას ძირეულ ნაწილში ვადაღვრეული ოთხი რეაქტიული ძრავა ქმნდა, ორი-ორი ფეხვლავის თითო მხრბდან. ასეთი სექსის უბარატეობა ის არის, რომ მსყნადინან რომბისმე ძრავა გამოივლის შემბხეცბაში, თვითმფრინავის სიმტრბობის ღერბსდინ მტეერ დამტრბების გამო, მამრეუტებო მომტრბის საბჭეით პარბრება შედარებით იღლია. ამხედროულად რაულდება და მბმბმებს ფრის ძირეული ნაწილის კონსტრუქცია, ძრავების ექსლერატაცია და მთბი შეცვლა. თვითმფრინავის პირველი საცელი პროტოტიპის მქმნებლობა 1949 წლის აბრებში დასრულდა, ოთი წლით ადრე კ მას Comet-ი — „კომეტა“ ქიოდა. 1949 წლის 27 ფლისს მათიფილის აეროდრომბდინ თვითმფრინავი პირველად აფრბნდა პერბში და მსოფლიო საბოქალაქო ავიაციბში ახალი ხანა დაიწყო. ამ პერიოდში ეს ძალზე დიდი მიღწევა იყო, რეაქტიული ძალური დინავარების მკრე საბოქალაქო ლაინერის შექმნაზე მამბნ არაფრთ ფეჭობდა, მტეც, ამ საკითხს სწრიობულადეც კი

ბრიტანული Comet-ი — მსოფლიოში პირველი რეაქტიული საბგზავრო თვითმფრინავი

„კომეტების“ კატასტროფების მიზეზების დადგენისა და მათ გამოსწორებას ოთხი წელი დასჭირდა

არ უფლებდნენ. მალე თვითმფრინავის ინტენსიური გამოცდა დაიწყო. ტექნიკურად აღჭურვილობით ბორბლებზე, თვითმფრინავი სხვადასხვა ქალაქს დაფრინავდა. ლინდინიან ტრაპაზიში ჩაფრენასა და უკან დაბრუნებას მან 6 სი და 36 წი მანძილზე და ღვეუმიანი DC-4-ის მძვინვარეობა 2,5-ჯერ გააუმჯობესა.

1952 წელს თვითმფრინავი ექსპლუატაციაში მიიღეს და მან რეგულარული რეისების შესრულება დაიწყო. ერთი წლის შემდეგ ბრიტანეთის სამხედრო საჰაერო ძალების Comet 1A-მ ორი თვითმფრინავი დაღვლით პირველი ტრანსატლანტიკური ფრენა შესრულა, საბოლოო ვარაუდისგან ეს თვითმფრინავი 44 მგზავრზე გათვლილი სალონი და 280 კიბო ვარჯილი ფრენის მანძილით გამოიწვია. თანდათან სწორედ წარმოებაში უფრო სრულყოფილი „კომეტა 2“ ჩაუშვეს, რომელსაც უკვე ფირმა Rolls-Royce-ის ძრავები დაეყვანა.

„კომეტა 2“ მოდიფიკაციის სივრცე 29,28 მ-ს, ფრთის გაბიჯი კი 35,08 მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავი 52210 კგ-ს იწონიდა, მისი მაქსიმალური ასაფრენის მასა კი 57879 კგ-ს აღწევდა. ფრენის კრედიტული სიჩქარე 680 კმ/ს-ს, მაქსიმალური კი 788 კმ/ს-ს, ფრენის მანძილი კი 4060 კმ-ს შეადგენდა. ეკიპაჟი 5 კაცს ითვლიდა.

უფრო სრულყოფილი იყო მოდიფიკაცია „კომეტა 3“, რომელიც ფრთის ქვეშ განლაგებული დამატებითი სიჩქარის აფრებით იყო აღჭურვილი. ფრთხელაქის სიგრძე 5,6 მ-ით გაზრდას წყობილი მას უკვე 78 მგზავრის წყევანა შეუძლო.

თვითმფრინავის ექსპლუატაცია ექვეყნების გარეშე მიმდინარეობდა. პირველი ავარია თვითმფრინავის 1952 წელს შეემთხვა. აეროშიონის მფრინავმა შტურმული თვისებებ ნადრეოდ მისწია, თვითმფრინავმა აერენა ვერ შეძლო და ბოლიკის ფარელებს დაეხვია. საბედნიეროდ, არაფერ დაღუპულა, მაგრამ თვითმფრინავი ჩამოსაჩენი ვახდა. ორი წლის შემდეგ კი ბუგას თვითმფრინავს ზურგი საბოლოოდ აქცია. 1954 წლის 10 იანვარს, რომდინ აერენის შემდეგ, თვითმფრინავი

გაურკვევლი მძებნი ხელდასაშუა ზღვაში ჩაყარდა. დაიღუპნენ 26 მგზავრი და ეკიპაჟის 6 წევრი. საფრთხიანი კომისიამ თვითმფრინავის კონსტრუქციას 60-ზე მეტი ცვლილება შეუტანა და 23 მარტდინ თვითმფრინავის ექსპლუატაცია განახლდა, მაგრამ 8 აპრილს, კვლევა რომდინ აერენის შემდეგ, ხელდასაშუა ზღვაში მეორე „კომეტა“ ჩაყარდა, დაიღუპა 28 კაცი. მეორე დღეს უინსტონ ჩერჩილის განკარგულებით აიკრძალა თვითმფრინავის ექსპლუატაცია და აერენის მძებნის დასადგენად პირველი „კომეტის“ ფრაგმენტების მოძებნა გადამწყდა.

ზღვიდან ფრაგმენტების ამოღების შემდეგ დაიწყო ძიის შესწავლა. ვარკეა, რომ ორეუ კატასტროფის მიზეზი ფრთხელაქის შემონაგრის დაღლა იყო. მართალია, შეტალი რომ იღებდა, მანამდე იფრდნენ, მაგრამ ამის დიდ ეფრადლებას არაფერ აქცევდა. ნამოყარდილ „კომეტაზე“ დაღლით გამოიწვეული მზარები ოთხკუბა ფრთის ილუსინატორებთან მდებარე სამოქლონე ნაგრებში გაჩნდა. თვითმფრინავების ექსპლუატაციისას ძალზე მეორე ზომის გამო ეს მზარები არავის შენიშნავს. კრატეკულ ზღვრამდე მღწევის შემდეგ კი შემონაგრი იმღებდა და ჰერმეტიკაციის დარღვევასა და წყვიათა სხვაობის გამო თვითმფრინავი სერვისზე სკლებოდა.

ამ დღეუქტების გამო მოდიფიკაცია „კომეტა 3“ სწორედ წარმოებაში აღარ ჩაუშეიათ და პროგრამა მხოლოდ 1955 წელს, ოთხწლიანი შესწავრების შემდეგ განახლდა, რადეისე „კომეტა 4“ გამოიშვეს. ბრიტანელების მარცხის შემდეგ, საბჭოთა კავშირს რეაქტორული ავიაციის სუ-

ერენი დასაღვლით გასწავრების შანის მიეცა. 1952 წელს ტუპოლევი სტალინს რეაქტორული სამგზავრო დაინერგის შექმნის იფეას სთავაზობს, მაგრამ ზღვიან უარით უპასუხა. ტუპოლევი არ ნებებდა და სტალინის გარდაცვალების შემდეგ ქვეყნის ხელისუფლებას კვლევა სთავაზობს რეაქტორული სამგზავრო თვითმფრინავის შექმნას და 1953 წელს მას „სწინე შექმ“ უთხერს.

თანხებისა და, რაც მთავარია, ღრთის დაზოგვის მანძილ ახალი თვითმფრინავის შექმნა უკვე არსებული საშუალო მოქმედების ბომბდამსწრე Tu-16-ის ბაზაზე ზღვიდა. ამ უკანასკნელის საერთო აეროდინამიკული და კონსტრუქციული სიქვის შენარჩუნებისას, ფრთამ სამგზავრო ლაინერზე დაბლა დაიწია და თვითმფრინავი დაბლაღანი გახდა. სამგზავრო სალონის კომფორტულობის გაზრდის მანძილ ფრთხელაქი დაამეტრბა L5 მ-ით გაიზარდა (2,9 მ-დან 3,5 მ-მდე). ბომბდამსწრედაღე უცვლელად იფრდს მასი, კვლის ფრთასხეულობა და ძალური დანაღვარი, რომელიც AM-3-ის ტრბის ტურბორეაქტივორის სიქინე ორი ტურბორეაქტიული ძრავაზე შედგებოდა. ამითან თითოეულს წვე შემობრის ნომინალურ რეჟიმზე 7000 კვტლას, მაქსიმალური კი 8750 კვტლას შეადგენდა. სამგზავრო თვითმფრინავის სპეციფიკაციან გამომდინარე, ნულიდან უნდა შექმნილიყო სამგზავრო სალონის გათბობის, კონდინირებისა და განათობის სისტემები. დასაპროექტებელი იყო თავად სალონიც.

სამუშაო კავშირში არც Tu-104-მე და არც მას შემდეგ სამოქლონე ავიაციისთვის განკუთვნილი თვითმფრინავის აფ-

ამ იმეით ფოტოზე 1956 წლის ერთდროულად სამივე Tu-104-ია

25 მარტს „ოთროუს“ აეროპორტში დაიმჯდარი, ასახული

„კომეტისა“ (მარცხენა ფოტო) და Ty-104-ის (მარჯვენა ფოტო)

გვიმოფების კაბინები

ბა ასეთი სწრაფი ტემპით არ მომხდარა. თვითმფრინავის ერთდროულად პირველი სამი საცდელი ნიმუშის მწებლობა პრაქტიკულად იმ საამქროს პარალელურად მიმდინარეობდა, სადაც მათ აწვებდნენ. პირველი სამი თვითმფრინავის მწებლობისას დიდი ყურადღება დაეთმო პლანერის რესურსს. ბრიტანული Comet-ების კატასტროფების გამომწვევი მიზეზის გათვალისწინებით ფუხელაქუმს იღუმინატორებისა და სხვადასხვა დიდი კომპონენტების ადგილებში შუშისა და ფრის გამოყენება გაიზარდა.

თვითმფრინავის პირველი პროტოტიპი პარკში 1955 წლის 17 თვის აფრინდა. დაიწყო თვითმფრინავის საცდელი პროგრამა. თვითმფრინავის საბაზო ვარიანტის სიგრძე — 38,85 მ-ს, ფრის გაქანი — 34,54 მ-ს, სიმაღლე კი 11,9 მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავი 42800 კგ-ს იწონიდა, მისი მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 75500 კგ-ს. აქედან 26500 კგ წაწვეტილ მოდიოდა. თვითმფრინავის ფრის რეისონერული სიხშირე 750-800 კმ/სთ-ს ფრენის მანძილი კი 2750 კმ-ს შეადგენდა. თვითმფრინავის ეკიპაჟი 5 კაცს თვლიდა და 50 მგზავრის წყევნა შეეძლო.

საბჭოთა კავშირში ძალიან წყარობდნენ — ქვეყნის დასავლეთით პაქობაში ახალი კომპანი ზღარდებოდა და მისი

როლი ტუპოლევის რეაქტორულ სამგზავრო ლანტის უნდა ვიამბო. აბიკროსე იყო, რომ თვითმფრინავის სწრაფი წარმოებაში ჩაშვების გადაწყვეტილება მისი გამოსცემის ცილის დასრულებამდე მიიღეს და 1955 წელს ხარკოვის საავიაციო ქარხანამ პირველი სწრაფი Ty-104-ების გამოშვება დაიწყო. ერთი წლის შემდეგ მას იოსკოს საავიაციო ქარხანა შეუერთდა. იმავე წლის 15 სექტემბერს თვითმფრინავმა მოსკოვი-ოშპკი-ირკუტსკის მიმართულებით პირველი ავიარების შეასრულა, რის შემდეგვე საბჭოთა კავშირის ერთდროშია უფა კომპანია „აეროფლოტსმა“ თვითმფრინავის ექსპლუატაცია დაიწყო. სულ რაღაც ერთი თვის შემდეგ კი ამას მოჰყვა თვითმფრინავის ექსპლუატაცია საერთაშორისო ტრასაზე მოსკოვი-პრავა. მალე თვითმფრინავმა რეგულარული რეისების შესრულება დაიწყო რომში, ბერლინში, პარისსა და ამსტერდამში. ხრუშჩოვი ძალიან ამბობდა ამ თვითმფრინავით და 1956 წლის გაზაფხულზე ლონდონში დაგვეძილა ვიზიტზე გამგზავრება სწრაფი Ty-104-ით გადამწყვეტა, მაგრამ უსაფრთხოებიდან გამომდინარე, საცდელი თვითმფრინავით ქვეყნის პირველი პირის გამგზავრება დაუწყებელი იყო და საბჭოთა დელეგაცია მოსკოვში კრისერ „ორგანიკითი“ გაგზავრება. სანაცვ-

ლოდ ხრუშჩოვს ტუპოლევს ლონდონში რეაქტორულ ლანტის სამეცნიერო ცენტრში ზემოქმადის ჩაერჩის ორგანიზება დაეწავა. 1956 წლის 22 მარტს, ლონდონის „აიორუს“ აერაპორტზე პირველი Ty-104 დაეშვა. ამ ფაქტს წარმოუდგენელი ვეფქტი მქონდა. თვითმფრინავის სანახავად აერაპორტში ასობით კაცი შეკრება. მაღლი თვითმფრინავი უკან, მოსკოვში გაერთინდა და მას სანაცვლოდ ლონდონში სხვა სარეგისტრაციო ნომრის მქონე რეაქტორულ ლანტერი ჩაერთინდა. ბრიტანელები ამას შეუძლებლად მიხედვდნენ — დასვლელის არ სჯეროდა, რომ საბჭოთა კავშირში ასე მცირე დროში რეაქტორული სამგზავრო თვითმფრინავის რამდენიმე ნიმუში ავიო და მჭორ დღეს გაზრდის Times-მა გამოაქვეყნა სტატია, სადაც ნათქვამი იყო, საბჭოელები Ty-104-ის ერთდროი საცდელ ცენტრალის სარეგისტრაციო ნომრებს უეცლიან და ამით დასვლელის მოტყუებას ცდილობენ. ამ პუბლიკაცამ ლონდონში მჭორე საბჭოთა დელეგაციის გაღმამინება გამოიწვია და 1956 წლის 25 მარტს „აიორუს“ ბაქანზე ერთდროულად სამი Ty-104 დაეშინდა. ინგლისელების განცეფერებას სხვებრი არ ქონდა.

ორი წლის შემდეგ, 1958 წლის გაზაფხულზე, საბჭოთა ლანტერი ბრიუსელში საერთაშორისო გამოყენებზე წაიყენეს, სადაც მან ფურერი მოახდინა. თვითმფრინავის ეკიპაჟს პაროლდ კუნსეციო შეიაროზდა, დამთავალაგებლები თვითმფრინავის სალონიში მოსახვედრად რაგმი დეუბოდნენ, მაგრამ მათგან არავინ იცოდა, რომ ამ დროს თვითმფრინავი „უიღბლის ზოლში“ მოხედა.

1958 წლის 16 მაისს 12000 მ სიმაღლეზე მერტი ტუპოლევ კურთა თვითმფრინავი მაღალი ტექნოლოგობის არემი მოხედა. ვარდნა დაიწყო და მხოლოდ 4000 მ სიმაღლეზე მოხერხდა მისი კორინტრალერ რეკომენდაციანა და გათმული ორეუბრძავედ ერთის ამუშავება. თვითმფრინავი აეროულ რეკომენდაციანა პრავდასთან მღებარე სახელოდ აეროდრომზე დაედა. ერთ-

თვითმფრინავზე რეკერსის ორარსებობის გამო, დაეგომოსას მანძილის შესამცირებლად Ty-104-ზე სამუხრუტე პარიმუტები გამოყენებოდა

თვის შემდეგ, 22 თვის, რუსში ირკეტს-ო-ხაბაროსკი, Ty-104A მადლამდე ნაკლები მოხვედრის გამო 13500 მ სიმაღლეზე ფიდა, რის შემდეგაც ვარდნა დაიწყო. მისი გამოსწორება 10000 მ სიმაღლეზე მოხერხდა. საბედნიეროდ ორივე შემთხვევა უსხვერპლოდ დასრულდა, მაგრამ მძლე ბელმა პირველ საჰაერო რეაქტიულ სამგზავრო თვითმფრინავს ზურგი შეატყა.

1958 წლის 15 აგვისტოს ხაბაროსკიდან აფრინდლა თვითმფრინავმა (სარეგისტრაციო ნომერი 15442) გვიმ ირკეტსკისკენ აიღო. 10000 მ სიმაღლეზე ასეღის შემდეგ, უკრად თვითმფრინავი ქვედად ძლიერ დარტყმას იღებს და რამდენიმე წამში 12000 მ სიმაღლეზე აღის. დისკეტურებმა არაფერი იცინა, ეკიპაჟისგან მათ შეტყობინება არ მიუღიათ განგაში მხოლოდ მაშინ ატყდა, როდესაც თვითმფრინავი რადარების კვანძებთან გაჭრა. Ty-104 ბირაბიანის ახლოს ჩამოვარდა. ამ კატასტროფის 64 კაცის სიცოცხლე შექნრა. კატასტროფის მიზეზის დადგენა ვერ მოხერხდა და თვითმფრინავის ვერსიად თვითმფრინავის პილოტაობაში ეკიპაჟის შეცდომა დასახელდა.

სანამ სპეციალისტები კაპიობდნენ და სხვადასხვა ვერსიებზე შემოიძინენ, ვერძღვებოდა Ty-104-ის არასამტკობო სიტუაციებში მოხვედრა. მართლაც, ვეულაფერი უტრაგედოდა მთავრებოდა, მაგრამ რა ემართებოდა თვითმფრინავი, არაფერი იცოდა. ამ მოვლენას შემდგომ ატყება უწოდეს. აეროდინამიკური ატყება თვითმფრინავის შეტყვის კუთხის თვითმფრინავი ზრდაა, რაც საფრინავი აპარატის ბალანსირების დანამკურ დარღვევისაანა დაკემობრებული იმ გარემოს მძარბო, რომელშიც ის გადაადგილდება.

**ბიტიანული რეაქტიული
ლიანერის ძვლაზე სრულყოფილი
მოდიფიკაცია „კომბატა 4“**

ატყებას რამდენიმე მიზეზი აქვს. ვეულაზე სამიში ამწევი ძალის მოღების წერტილის შეცვლა. ისრებზეა ფრთის შემთხვევაში შეტყვის კუთხის მერინდ განზღისისანვეც კი ფრთის ძირთადაი ნწილი მდორე გარშემოღინების არეშია, მაშინ როდესაც მის ბოლოებზე პავრის მიწვევტა იწვევა. ამის გამო აეროდინამიკური ფოკუსი წინ იწვევს და ზღვის კაბრირების მომწრტს. შესაბამისად, რაც უფრო იზრდება შეტყვის კუთხე, მით შეტყვა ფრთის ბოლოდან პავრის მიწვევტა და უფრო იზრდება მაკაბრირებელი მომწრტოც, თვითმფრინავი შეტყობორში ვარდება ან უბნალოდ ფრთაზე სრიალდება.

ეს ვეულაფერი მამან უწინობი იყო და მისთვის დასაღვტად Ty-104-ზე გამოღდის ცაღის ხელმოორდ ნატარება გადაწვდა, მაგრამ თვითმფრინავის კვსალუკატაცია არ უნდა შექერხებულიყო. ფრინის შექერება ბვერ კოთხებას დაბადებდა როგორც

ქვეანაში, ასევე მის ფარგლებს გარეოც კი ყოულად დაუშვტელი იყო.

ატყების მოღუნების შესწვლაზე არაერთი ინსტიტუტი მუშაობდა. გვერტებას ვერც მერინავ-გამოსიდეღეუბი მაღლდეს. მათ შორის იყო პაროლდ კუნხეცოვი, რომელიც გამოცდაში როგორც „აეროფლოტის“ მერინავი მონაწილეობდა. მისი თქმით, თვითმფრინავის პიკირებდან გამოსავანად შესაცვლელი იყო სტაბილიზატორის დაღვტების კუთხე და გასაზრდელი სიმაღლის საჭის ფრთობა, მაგრამ ახალგაზრდა მერინავი კურა არაფერი ათხვავა.

უსაერთობების მახინით Ty-104-ის პილოტორებაზე შეზღუდვები დაწესეს. მიუხედავდ ამისა, ქვეანაში თვითმფრინავის მოაულორობა დღითი დღე იზრდებოდა. ხალხი რავში იდგა, რომ ამ თვითმფრინავზე ბილიყო ფიდა, მაშინ როდესაც In-12 და In-14-ზე ბილითები თვისყოფლად იფიდეღოდა. რეაქტიული ლანერნი „კეროფლოტის“ ფლაგმანი გახდა.

1958 წლის ოქტომბერში დასრულდა თვითმფრინავის 2-თვიანი გამოცდა. მიღებულ შედეგებზე დაერწინობით, თვითმფრინავის კონსტრუქციამში ცვლილებები შეტრტანეს, მაგრამ ატყების მიზეზის შესაღად დაღვტა ვერ მოხერხდა. ამის დღევანდის მოგვანაფით კუნხეცოვი შეტლებს.

1987 წლის 17 ოქტომბერი, რეისი პეკინი-მოსკოვი. გვემას მიხედვით თვითმფრინავი ენკოფოში უნდა დაღვტეს, მაგრამ უამინდობის გამო მას სვერდლოვსკში გაფრინას უბრძანებენ, მობრინების დროს კი ატყება ხდება. რამდენიმე წამში თვითმფრინავის ფრინის სიმაღლე 10-დან 13 კმ-მდე გაიზარდა, რის შემდეგაც თვითმფრინავი პიკირებაში გადავიდა. ვარდნა 2 წითის განმჯელიობაში გრმელდებოდა. ადგალობორივი დღობით 21:30-ზე მიწაზე უკანასკნელი

თმის გაღანარბვის კლინიკა

თალიზი

გვ. 2266848 გ. 27 გვ. 25 27 28
www.talizi.ge

ბრიტანული ავიაციის კომპანია Dan-Air-ი უკანასკნელი იყო, რომელიც Comet-ებს იყენებდა

საერთაშორისო
ავიატრანსპორტი

შეტვირთვაში მიიღეს — ეკიპაჟი ახლობლებს უმშვიდობებდა.

კატასტროფიდან რამდენიმე საათში ენუკოუს აეროპორტში გაიშალა აეროილოტისა და საკონსტრუქტორო ბიუროს თანამშრომლების შეხვედრა, რომელსაც ტუპოლევიც ესწრებოდა. განხილვის თემა Ty-104-ის ატაკებაა. დარბაზიდან კუნძულის კატასტროფის მსხვერპლებს დასმულ კითხვას ტუპოლევიც აიცილოდა და დარბაზი დატოვა. ტუპოლევიც აზრს მხოლოდ ეკიპაჟს და დასტურებს შორის საუბრის ჩანაწერის მოსმენის შემდეგ შეიკვლია. კარგის 2 წლის განმავლობაში კუნძულის ბორტზე არსებულ ვითარებას დეტალურ კომენტარს უკეთებდა, მისი ინფორმაცია ფსადუდებელი იყო და ატაკების ხუცები მიხეციდა დადგინდა. ამის შემდეგ Ty-104-ზე სიმაღლის საჭის გადაზნის დიაპაზონი 3-ით, სტაბილიზატორის დაყენების კუთხე კი 2-დან 1 გრადუსამდე შეამცირეს. ამის შემდეგ თვითმფრინავზე ატაკების ფაქტები აღარ ყოფილა.

სერულო წარმოების დროს საბჭოთა რეაქტიული ლაინერი მუდმივად იცვლებოდა. მოდიფიკაცია Ty-104A-ს 70 მგზავრის, 1958 წელს აფრინდ Ty-104B-ს კი

უკვე 100 მგზავრის გადაცენა შეეძლო. ეს გაუმჯობესება ფიუტელაჟის დაგრძელებით გახდა შესაძლებელი. მართალია, ბრიტანული Comet-ების ექსპლუატაციის დროებით შეწყვეტის გამო საბჭოთა თვითმფრინავი ერთხანს მხოლოდ იმით ერთადერთი რეაქტიული სამგზავრო ლაინერი იყო, მაგრამ ის დიდი საშიშროებით არ გამოირჩეოდა. ამის გამო მისი სერულო წარმოება, რომელიც სამ საფაიციო ქარხანაში მიმდინარეობდა, დაწყებულ 5 წლის მერე შეწყდა. ერთადერთი ქვეყანა, სადაც თვითმფრინავი საექსპორტად იგზავნებოდა, ჩეხოსლოვაკია იყო. ჩეხურმა ავიაკომპანიამ 6 Ty-104 შეიძინა, მაგრამ აქედან ნახევარი კატასტროფა განიცადა.

„აეროფლოტის“ შემადგენლობაში თვითმფრინავი 1979 წლამდე დაფრინებდა. ამდე წლის 17 მარტს, დაშვებისას, თვითმფრინავი მძალიე გადაცემის სადარტეს წამოვიდა და ჩამოვარდა. დაიღუპა 86 კაცი. ამის შემდეგ საბჭოთა კავშირში შეწყდა ამ თვითმფრინავის სამოქალაქო ტრანსპორტად გამოყენება და მის მხოლოდ ქვეყნის თვითმფრინავის სამხისტრო იყენებდა. 1981 წელს, კატასტროფის შემდეგ, რომელსაც წინარი იტალიის ელვრის მთელი სარდალობა შეეწინა, თვითმფრინავი

ნავის ექსპლუატაცია შეწყდა. სულ გამოიყენეს 201 Ty-104.

რაც შეეხება მის ბრიტანულ კოლეგას, დევეტების გამოსწრებისა და „კომეტა 4“-ის გამოშვების შემდეგ თვითმფრინავის ექსპლუატაცია განაგრძობდა. 1955 წელს კვლავ გაიხსნა საერთაშორისო რესების ფართი ქსელი. ახალი მოდიფიკაციის ექსპლუატაციის მხოლოდ პირველი 43,44 მილიონი კილომეტრი გაიფრინეს და 327 ათასი მგზავრი გადაიყვანეს.

თვითმფრინავის სერულო წარმოება 1962 წელს დასრულდა. სულ გამოიყენეს 112 თვითმფრინავი, რაც გაცილებით ნაკლებია საბჭოთა Ty-104-თან შედარებით. 1952 წლის კრისით ერთი ბრიტანული „კომეტის“ დირუბლება 250 ათას ვირინქს სტრატეჯის შეადგენდა. ექსპლუატაციის დროს თვითმფრინავს მხოლოდოს სხვადასხვა ქვეყნის 24 ავიაკომპანია იყენებდა. 80-იან წლებში ბრიტანული ავიაკომპანია „დენ-არ“-ი ერთადერთი იყო, რომელიც „კომეტა 4“-ს ჩარტერული ავიარესებისთვის იყენებდა. 1964 წელს ამ თვითმფრინავის ბაზაზე სამხედრო დანიშნულების მოდიფიკაცია შეიქმნა, — საზღვაო-სააბრულო თვითმფრინავი, რომელსაც Nimrod-ი უწოდეს.

არსებობს თვითმფრინავის ორი მოდიფიკაცია. პირველი MR.Mk 2 ცენტრალური ტაქტიკური სისტემითა და წყალქვეშა სამიზნეების მოსაძებნად განკუთვნილი რადიოლოკაციური სადგურითაა აღჭურვილი, მეორე მოდიფიკაცია კი, R.Mk 1, წყალქვეშა ნაყებთან საბრძოლველად შეიქმნა. მოქმედების რადიუსის გასაზრდელად ეს თვითმფრინავი პერმე სწევის გამართვის სისტემითაა აღჭურვილი. შეიარაღებულია AGM-84 Harpoon-ის ტიპის რაკეტებით, ტრანკვლოებითა და ხიდრული ბომბების წარმატებით. დიდი ბრიტანეთის სამხედრო-სააბრულო ძალების შეიარაღებაში Nimrod-ის ტიპის 15 თვითმფრინავია.

„კომეტის“ ბაზაზე შექმნილი სამხედრო მოდიფიკაცია Nimrod-ი

„პაერი-პაერი“ კლასის პართოვლი რაკეტები

გაგრძელება. დასაწყისი იხ
 „არსენალი“ №9

აშშ-თან შედარებით, მართალია, დავიანებით, მაგრამ გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტებზე მუშაობა საბჭოთა კავშირშიც დაიწყო. თუ დაბრუნდეთ, რაკეტა, რომელსაც K-5 ეწოდა, იმ პერიოდისთვის ფაქტობრივად ერთადერთი სერული რაკეტული გამანადგურებელი, МиГ-15-ის შესაბამისად იყო განკუთვნილი, სერამ რაკე ამ თვითმფრინავს არ გააჩნდა რადიოლოკაციური სადგური. თავად რაკეტის დამზადების სისტემის სახეობა უცნობი იყო, მოვლავნებით გაუგებრობებილი მახასიათებლებს მქონე МиГ-17 გამოწვდა, რომელსაც Изумруд-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური იყო დაეყრებული. შესაბამისად, პირველ საბჭოთა „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტას რადიოლოკაციური დამზადების სისტემს უნდა ქონოდა. შეტყვისას მზრინავი თვითმფრინავს ისე მართავდა, რომ სამიზნე მუდამ დახსივებული ყოფილიყო. შემდგომ მის ლოკატორი გაცილებს ფერმატურ რეჟიმში უნდა გადაეყვანა და სროლის დისტანციის მიღწევის შემდეგ რაკეტა გაეშვა.

1952 წელს, რაკეტის კონსტრუქციული და აეროდინამიკური ტექნიკის შერწყმის შემდეგ, უკრა მის ძალურ დახადგარებზე მიდგა. რა თქმა უნდა, ძრავა მგარსაწყევანი იყო, მაგრამ პრობლემა მისთვის ადგილის მოძებნას შეიქმნა. ევლავ მარტევი და ლეგიკური ძრავის რაკეტის კლასში განთავსება იყო, მაგრამ ამას ზღვს რაკეტის ამ ნაწილში განთავსებული დამზადების სადგურის მიღება ანტენა უნდა. ამიტომაც წვეის წარმოქმნა ზღვოდა ორი შედარებით მცირე ზომის საქმნით, რომლებიც რაკეტის გვერდებზე განადგვს.

რაკეტის სიგრძე 2,35 მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური დიამეტრი კი 0,2 მ-ს შეადგენდა. რაკეტის სასტარტო მასა 74,2 კგ-ს უტოლდებოდა, საიდანაც 11,3 კგ საბრძოლო ქობინზე მოდიოდა. რაკეტის გამოყენება 1600 კმ/ს-ის ტილი მაქსიმალური სიქქარით მფრენი სამიზნეების განსაზღვრებლად შეიძლებოდა.

1953 წლის ზაფხულში რაკეტის პირველი საცვლი გამოცდა შედგა, იმვე წლის 8 ოქტომბერს კი რაკეტა მზრინავი სამიზნის მიმართულებით იხროლეს. რაკეტას, რეალურად, 800-1000მ დისტანციიდან იყენებდნენ და

ისიც ნაკლებად მანვერობადი სამიზნის განსაზღვრებლად. საპაერი ბრძოლის დროს კი მისი გამოყენება დიდ ეფექტს ვერ მოახდენდა. თუმცა იმ დროს საბჭოთა კავშირში არცერთი არ ქონდათ — ახალი და უფრო სრულყოფილი რაკეტის შექმნასა და მის სერული წარმოებაზე შეიქმნას 5 წელი შაინე დასჭირდებოდა. მით უმეტეს, რომ აშშ-ს შეიარაღებაში უკვე ქონდა „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტები. ამიტომაც 1956 წელს შეიარაღებაში მიღეს უალტერნატიუო რაკეტა, რომელსაც PC-1Y ეწოდა. რაკეტა გამანადგურებლების — МиГ-17ПФУ-ისა და ЯК-25-ის შეიარაღებაში შეიღდა, მაგრამ რაკეტის დაბალი ეფექტურობის გამო 1954 წელს მის მოღწრინაიკაზე დაიწყო მუშაობა. თავის მხრივ, ამ საქმის კარგულიზატორი აშშ-ში სხვადასხვა დამიზნების სისტემის მქონე „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტებზე ფართობს-შტაბიანი მუშაობის დაწყება გახლდათ ამ სფეროში ჩაბრინების სალიკვიაციო ქოთ, ახალი სახის შეიარაღების შემუშავების გარდა, საჭირო იყო შეიარაღებაში არსებულის სასწრაფო მოღწრინაიკა. ასე ჩავერა საფუძველი ახალ რაკეტა K-5M-ბ. ის საბაზო ვარიანტსგან ფრთხს განზდილი გაქანოდა და შეეცლილი ფუნქცილების ცხევა ნაწილის ფორმით განსხვავდებოდა, სადაც რადიოამეფეთი იყო განთავსებული. 1956 წელს რაკეტის პირველი საცვლი გამოცდა შედგა, ერთი წლის შემდეგ კი ის, ოფიციალური ნიშნულით PC-2Y, შეიარაღებაში მიღეს, მაგრამ არც ზემოაღნიშნული მოდიფიკაციებსა და არც შემდგომ გამოშვებულ PC-2YC-ს, რომლითაც გამანადგურებლები Су-9, МиГ-21მ იყენენ შეიარაღებულნი, არანაირი ეფექტი არ გააჩნდათ. ერთი რაკეტის გამოყენების შემთხვევაში სამიზნის განადგურების ალბათობა მხოლოდ 0,5-0,6-ს შეადგენდა.

პირველი საბჭოთა „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტა PC-2YC

დღისთვის
ამერიკელი AIM-9
მსოფლიოში
ერთ-ერთი ყველაზე
გავრცელებული
„პაერი-პაერი“ კლასის
რაკეტაა

1948 წელს აშშ-ში ინფრათბილი დამზადების სისტემის მქონე „პაერი-პაერი“ კლასის ახალ რაკეტაზე დაიწეს მუშაობა. რაკეტის გამოცდა 1952-54 წლებში ჩატარდა და მისი დასრულების შემდეგ, ორ წელიწადში, რაკეტა, ნიშნული AIM-9 და სახელწოდებით Sidewinder-ი, შეიარაღებამო მიიღეს. რაკეტის პირველ სერიულ მოდიფიკაცია AIM-9B-ს პირველ სივრცეზე მუდმივი კეისის ცილინდრული კორპუსი ჰქონდა და წამში მაქსიმუმ 11 გრადუსით გადაადგილებადი სამიზნის გაყვლება შეეძლო.

ვიტრანობის ომში საბრძოლო გამოყენებისას ამ რაკეტას ბევრი ნაკლი აღმოჩნდა. ერთი რაკეტის გამოყენების შემთხვევაში სამიზნის განადგურების ალბათობა მხოლოდ 10%-ს შეადგენდა. რაკეტა მძიმე და მოუქნელი ბომბდამშენების გასანადგურებლად შეიქმნა და მანერულ საპქოთა „მიკ“-ებთან საბრძოლველად გამოუსადეგარი გამოდგა. მას შეზღუდული სამანერო შესაძლებლობები ჰქონდა და დრულებში შეერყენის შემთხვევაში სამიზნეს კარგვდა.

1955-68 წლებში ამ რაკეტით ამერიკელებმა ვიტრანში 28 „მიკ“-ი ჩამოაგდეს და ამისთვის 175 ცალი რაკეტა დახარჯეს. შესაბამისად, უპიკტურობამ 15-16% შეადგინა.

რაკეტის შემდგომი მოდიფიკაცია — AIM-9C ერთდერთია „საიდენერების“ ოჯახში, რომელსაც დამიზნების ნახევრად აქტიური რადიოლოკაციური სისტემა აქვს. რაკეტა სპეციალურად F-8 ტიპის საგემბანი გამანადგურებლისთვის შეიქმნა და დამიზნების სისტემიდან გამომდინარე, მისი გამოყენება ნებისმიერ შეტევაობრობებში იყო შესაძლებელი. შემდგომ რაკეტის ამ მოდიფიკაციის ბაზაზე მსუბუქი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა

AGM-122A შეიქმნა. მას პასიური დამიზნების სისტემა ჰქონდა. მისი მორეეება ანტისარაკეტო შეიარაღებოთ ძალზე იოლი იყო და ამბრომაც შეიარაღებამი რაკეტის ეს მოდიფიკაცია დიდხანს არ ყოფილა.

60-იანი წლების ბოლოს შეარაღებამი მოდიფიკაცია AIM-9E მიიღეს. წინამორბედებთან შედარებით მას განზრდილი მასა და 13 მ-ით განზრდილი სივრცე აქვს. რაკეტაზე უცვლელად დარჩა ძრავა და საბრძოლო ჭობინი. შეიცვალა დამიზნების სისტემაც და მისი გაყვების შეიარაღებო, ამერიკან რაკეტას წამში 16.5 გრადუსით გადაადგილებადი სამიზნის გაყვლება შეეძლო. შესაბამისად, გაიზარდა რაკეტის სამანერო შესაძლებლობები და მისი გამოყენება ახლომანერობურელ ბრძოლაში გახდა შესაძლებელი.

ტექნოლოგიების განვითარებისთან ერთად გაუმჯობესდა „საიდენერის“ ტიპის რაკეტებიც და მოდიფიკაცია AIM-9H-ის რადიოლოკაციურულ მიწევაობ-

გამანადგურებელ
F-16-დან რაკეტა
AIM-9-ს გაშვების
მომენტო

ლობებში უპიკტურიკაციური ნაოტების ნაცვლად პირველად გამოიყენეს მაროსკეშებში. ამან გაზარდა რაკეტის უცვლერიონული შიგთავისის საიმპობობის და ამცე დროს შეამცირა მისი მასა. რაკეტა ახალი შეარსაწევაიანი რაკეტულ ძრავათო აღჭურვეს. მისი ჯამეობა იმ პარლის წამში 3660 კვ-ს შეადგენდა და ის 2.2 წამის განმსელობამი მუშაობდა. ფრენის დანაწინ უბანზე რაკეტა მინიჭებული აქტარების საშეაღლებით შიფრინადა.

1971 წლიდან დღისყო მუშაობა რაკეტის შემდგომი მოდიფიკაცია AIM-9L-ზე. ახალ მოდიფიკაციაზე გაიზარდა ინფრათბილი დამიზნების თავის მარზობიარობა. რაკეტის ეს მოდიფიკაცია მსოფლიოში „პაერი-პაერი“ კლასის პირველი რაკეტა იყო, რომელსაც არაკონტაქტური ღაზერული ამფოთიკე ჰქონდა. ახალი იყო საბრძოლო ჭობინიც, მას ორ შრედ განლაგებული ფოლადის დერეოები ჰქონდა, რომლებიც აფეთქებისას კიდც უფრო წინადა ვლუ მერტებდა იმსხერეოდა.

რაკეტის ბოლო მოდიფიკაციის ვერანტია AIM-9X, რომელზეც საგემოცლო პროგრამა ამეამადაც მიმდინარეობს. ახალი რაკეტა მჭეუთოთობის ამერიკული „რამტროისთვისა“ განკუთვნილი. სამანერო შესაძლებლობების გასაზრდელად რაკეტაზე ცვლადი წევის ვექტორის მქონე ძრავა გამოიყენება.

მაღალი უწყვეტრობის წეალობით რაკეტა დღესუელ არგენტინის, აუსტრალიის, აუსტრალიის, ბოლვების, ბაპრების, ბრაზილიის, კანადის, ჩილეის, ჩეხეთის, დანის, ფეიკატის, ფინეთის, გერმანიის, ბერნეთის, უნგრეთის, ინდონეზიის, ირანის, ისრაელის, იტალიის, იპარისის, იორდანიის, ქუვეეთის, მდიაბრის, შვეიცრის მაროვის, პოლანდიის, ახალი ზელანდი-

ის, ნორვეგიის, პაკისტანის, პოლანეთის, პორტუგალიის, საუდის არაბეთის, ესპანიის, შვედეთის, შვეიცარიის, ტაივანის, ტაილანდის, თურქეთის, დიდი ბრიტანეთის, აშშ-ისა და ევროსუდის შეიარაღებაშია.

1956-57 წლებში საბჭოთა კავშირის პატრსწინააღმდეგო თვალყვის ჯარებში მისეუ ვითარება შეიქმნა. ამერიკელი შეიარაღი U-2-ები თავისუფლად არღვედნენ საბჭოთა კავშირის საჰაერო სფეროს და სურათებს უღებდნენ ქვეანის სტრატეგიულ და საიდუმლო ობიექტებს. ამიტომაც დღის წესრიგში დადგა ამ თვითმფრინავის ჩამოვლებების ამოცანა. 1958 წლის 6 თვის ტვალეუვის საკონსტრუქტორო ბიუროს ახალი გამანადგურებელ-გზავადამჭერლის შექმნა დაეკლა, რომელსაც ნაწილი Ty-128 მიიღო, მაგრამ ამ თვითმფრინავის გამანადგურებელს ვერ უწოდებდი. აქიდან გამომდინარე, რომ შეზღუდული მანუერირება ჰქონდა, არ იყო გრანტია იმისა, რომ თვითმფრინავი საჭიროების შემთხვევაში დროზე მოეხვედდა მუქინადაღმდეგის უკანა ნახევარსფეროში დროულად შესახველვად. ამიტომ შეუძლიაბის დაწვებისთანავე სარაკეტო შეიარაღების სამანუერო მახასიათე-

ხანციალურად Ty-128-ისთვის შექმნილი ინტრანითელი (ზედა ფოტო) და რადიოლოკაციური (ქვედა ფოტო) დამიზნების სისტემის მქონე P-4-ის ტიპის რაკეტები

ბლებს მკაცრი მოთხოვნები წაუყენეს. მის რადიოლოკაციურ სადგურს სამსხმე შექმნილურ 100 კმ დისტანციანე უნდა დაეფუქსირებინა, ამისათ, 5კმ-დან 23კმ-მდე ხიდალევებზე 800კმ/სთ-დან 1600კმ/სთ-მდე სიჩქარით მფრინი სამსხმევიე გაწინადგურებინა.

რაკეტისთვის შეარჩიეს აეროდიინამიკური სქემა და მუშაობა კრადიროულად ორ — რადიოლოკაციური და სიბბურე დამიზნების მოდიფიკაციებზე მიმდინარეობდა. ორივე მოდიფიკაციის რაკეტის სიგრძე 5,53 მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური დიამეტრი კი 0,34 მ-ს შეადგენდა. რადიოლოკაციური P-4P-ის შემთხვევაში რაკეტი 492 კგ-ს, სიბბური P-4T კი 480 კგ-ს შეადგენდა. ორივე მთავანზე 5,35 კგ მასის მქონე მსხერვედ-ფუგასური ტიპის საბრბოლო ქიბინი გამოეცხებოდა. ნახეკრად აქტიური რადიოლოკაციური დამიზნების სისტემის მქონე რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 16 კმ-ს შეადგენდა, ინფრარბითლისა კი — 15 კმ-ს. წარბებების გაბარტყების მიზნით ორივე რაკეტას ერთნარი მონირი და განსხვავებული ცხებრა ნაწილი ჰქონდა. ინტრური იყო (დამიზნების სისტემის გარდა) რაკეტის სახტყები.

ისევე რაკეტების პირველი საცდელი გაშევა 1961 წელს ჩატარდა. პირველი ოთხი გასროლა მწიდან, შუდგომი ოთხი კი მფრინავი ლაბორატორიიდან შესრულდა, რომლის რიცხაც იმ დროისათვის პირველი საბჭოთა სამეზავო თვითმფრინავ Ty-104-ის გადაკოშბული ვარიანტი Ty-104JK ასრულენდა. მამავალ წელს საცდელი გამშევა თავად Ty-128-ის მორტედანაც დაიწყო. თავად-პირველად სიბბური და რადიოლოკაციური დამიზნების სისტემის მქონე რაკეტებს საპარაშუტო სამსხმეებს ესრადენ, მოვკანების თ საფრბოტო ბომბ-დამმეტ Il-28-ის რადიომბოვად ვარიანტს. პირველი უკალტო Il-28 1962 წლის 27 სტებემბრს ჩამოავლეს. წლის ბოლომდე კიდევ ორი ანალოგიური სამ-

„ალკოლოზინი“ ~~ს~~ „კანსელიას“

„ალკოლოზინი“ უნიკალური პრეპარატია, მას სამედიცინო სფეროში ანალოგი არ გააჩნია, ორიგინალურია მისი მიღების წესიც. „ალკოლოზინი“ აბტიმულირებს ალკოჰოლის დამშლელი ფერმენტების, აცეტალდეჰიდადეჰიდროგენაზის და ალკოჰოლდეჰიდროგენაზის აქტივობას, რითაც ბოლომდე შლის ალკოჰოლს ორგანიზმიში.

„ალკოლოზინის“ დახმარებით თქვენ თავიდან შევიძლიათ ანიცილოთ „მახმელისის სინდრომი“, დეიკვან ლიბილი ალკოჰოლური გადაგავარებისაგან, შეამცირეთ თბობის ხარისხი.

„ალკოლოზინი“ დამზადებულია გკოლოგიურად სუფთა მცენარეუბისგან. „ალკოლოზინს“ გვერდითი მოლეკულები და უკუწვენებები არ გააჩნია.

ალკოჰოლის მიღების წინ არ დაგაკვიწვდეთ „ალკოლოზინი“, ის თქვენ ცხვრებებს უფრო სასიამოვნოს გახდის. გამოიყენება პროფილაქტიკის მიზნითაც 3 კვირის განმავლობაში.

მიზნაკითხით მისხმარებთ: თბილისი, რუსთაველის ბაზო. №28 ან მიმართით „ნოვოგროსი“ და „სი პი სის“ საბუთოთაქო მსილს, როზობოტ თბილისში, აბაშო ქუთისისსა და ბათუმში, დახმობადაშობრბოთ ნომრბაზო:

ტბლ: 99-00-14; 92-19-68; 893 66-83-18; 899 21-02-32
e-mail - promota@mail.ru; nikosanilt@mail.ge

შობლის წინ ვაკეაბი ინტრტკეაბ, გვერდითი შობლენის შესახებ დეტალური ინფორმაციის მისაღებლ მობრბოე ების

P-23P (ზედა ფოტო) და P-23T (ქვედა ფოტო) დიდი ხნის განმავლობაში სასაფლაო დისტანციაზე მოქმედ ერთადერთ საბჭოთა რაკეტებად ორგანიზირებულ

იწვევს. გაცილებით ცუდი შედეგია მოხდა ანალოგიური სამხედრო-სივრცის წინა ნაწიერადგონის სროლა. თხუთმეტი რაკეტით რვა საბჭოთა მხრივად ერთი ჩამოვარდა.

1963 წლის აგვისტოდან 1965 წლის მაისამდე რაკეტის გამოცდა მოდიან კომპლექსის შემადგენლობაში მიმდინარეობდა. წინა შემთხვევების მსგავსად, აქვე საპრობირ სამხედროების როლს თამაშობდა ილ-28-ები, რომლებსაც სიბერე და რადიოლოკაციური თვითდამახინჯებადგონის რაკეტების როლიც უნდა ახვე უკანა ნაწიერადგონისგან უსრულდნ. თავდაპირველად რაკეტები აღჭურვილი იყვნენ რადიოაღჭურვილი, ხოლო შემდგომში — ოპტიკური არაკონტაქტური აღჭურვილი.

60-იანი წლების დასაწყისში ამ-ის შეჯარაღებულ ძალებში დაიწყო ფართომასშტაბიანი პროგრამა უნიფიცირებული შეჯარაღების შესაქმნელად. მოკვანებით სწორად, ახვე უკანა ნაწიერადგონით შექმნეს გამანადგურებელი F-4 Phantom II, რომლის გამოყენებაც როგორც მსგავსად, ასევე უკანა ნაწიერადგონისგან იყო შესაძლებელი. ამჟამად დროს მას შეუძლია როგორც საპრობირ, ასევე სახმელეთო სამხედროების განადგურება. 1965 წლისთვის ეს იყო ამ-ის სახმელეთო ფლოტის და სახმელეთო-საპრობირ ძალების ერთადერთი ტექნიკური თვითმფრინავი გამანადგურებლისა და საერთო რაკეტა დამრეგულირებელი თვითმფრინავების კლასში.

ამის საბაზედ საბჭოთა კავშირში შეიქმნა გამანადგურებელი MiF-23, ხოლო სექციულად მისთვის „საერი-საერი“ კლასის მართვადი შეიარაღება — რაკეტა K-23-ები. რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 16-18 კმ უნდა ფიცილიყო, ანუ ის ამერიკული AIM-7-ის აღჭურვილ საბჭოთა ვერანტს წარმოადგენდა. შესაბამისად, MiF-23-ზე ამერიკული ნიმუშის მსგავსად ოთხი რაკეტა უნდა გამოეყენებოდა, მაგრამ საბჭოთა თვითმფრინავის კონსტრუქციული თავისებურებებიდან გამომდინარე (მის ცვალებადი სისხეურების ფრაქცია), მასზე მხოლოდ ორი ახალი რაკეტის განთავსება იყო შესაძლებელი.

ახალ რაკეტებზე მუშაობა თვითდამახინჯებად თვის ორი ტიპის — რადიოლოკაციური და კომინარებული (სიბერე-რადიოლოკაციური) გამოყენებით დაიწყო. პირველის შემთხვევაში ნახევრად ატმოსფერული რადიოლოკაციური თავი გამოიყენებოდა, ანუ რაკეტას გამანადგურებლის რადიოლოკაციური სადგურის მხარე დასხეული საბჭოთადაც არეკლავ სივრცეზე უნდა ემოქმედა, მაგრამ ამ დროისთვის საბჭოთა კავშირში სახმელეთო-სააერო კომპლექსების ფართო გამოყენების გამო NATO-ს წევრი ქვეყნების გამანადგურებელ-ბომბდამშენების შექმნას სტრატეგია და ფრეზა დაბალ სიმაღლეზე დაიწყო, რის გამოც უმეტეს შემთხვევაში სახმელეთო-სააერო კომპლექსები ვერ ახერხებდნენ მათ აღმოჩენას. ამიტომაც ახალი

თვითმფრინავისთვის წყვეტულ მთავარ მოთხოვნად მისი ფრენა საბჭოთა ადმირალის შესაძლებლობა გახდა. ამის უზრუნველყოფა უწყვეტ გამოსხეების გამოყენებით შეიძლება. ამ დროს რადიოლოკაციური სადგურის გამოსხეების ვიწროხაზოვანი სპექტრის რეალიზება იწყება, რაც უზრუნველყოფს უკანა-დამაღრუხვ სელექციის მისი უკანა ზედაპირისა და მოძრავი მფრინავი აბარტებისგან არეკლილი სხედასხეა სიხშირის სივრცეების გამოყენების საშუალებით.

რადიოლოკაციური დამახინჯების მქონე მდიდრადიის შემთხვევაში, რაკეტის სიგრძე 4,46 მ-ს, სიბერისა კი — 4,16 მ-ს შეადგენს. ამასთან, პირველი — 222 კგ-ს, მეორე კი — 215 კგ-ს იწონის. ორივე მათგანზე გამოყენებულია 25 კგ მასის მსხვრევე-ფუგატივი ტიპის საბომბო ტიპის, რომელზეც დამახინჯებული ელემენტების სახით ფიცილიან ღეროვანი გამოყენებული. პირველი მდიდრადიის რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 35 კმ-ს, მეორისა კი — 25 კმ-ს შეადგენს. ორივე ვერანტისთვის საბომბზე არსებული მინიმო 2 კმ-ზე ნაკლები არ უნდა იყოს.

რაკეტა სერიულ წარმოებაში 1973 წელს დაიწყო, ერთი წლის შემდეგ კი ის შეჯარაღებული ორიგინალური ნიმუშების P-23T (სიბერე დამახინჯების სისტემით) და P-23P (რადიოლოკაციური დამახინჯების სისტემით) შედგა. ეს უკანასკნელი საბჭოთა კავშირში „საერი-საერი“ კლასის პირველი რაკეტა იყო, რომელზეც მისი ფრენა მფრინავის საბომბის აღმოჩენა, გაცილებით და განადგურება შეეძლო. ეს რაკეტა მხოლოდ MiF-23-სა და მის მდიდრადიის კომპლექსზე გამოიყენებოდა.

შეჯარაღების მიღების შემდეგ დაიწყო მუშაობა რაკეტის შესაძლებლობების გასაუმჯობესებლად. შედეგად, რაკეტის მხარე მანქანარაოდ სამხედროების განადგურების აღძობაობა 30%-ით, უფრო მდიდრი მფრინავების რაკეტებზე მრავალ გამოყენების წყალობით კი ფრენის ხანგრძლივობა 10 წმ-ით გაიზარდა. რაკეტის ახალმა ვერანტმა ნიმუშმა P-23T მდიდრი. საბაზე ვერანტით ისე იყო, სიბერე და რადიოლოკაციური დამახინჯების მქონე სისტემების მდიდრადიისგან არსებობდა. პირველი მდიდრადიის რაკეტის სიგრძე 4,19 მ-ს, მეორის მდიდრადიისის კი 4,48 მ-ს შეადგენს. ორივე რაკეტის წინა 250 კგ-ის ტილოა, საიდანაც 30 კგ მსხვრევე-ფუგატივი ტიპის საბომბო ტიპის მდიდრადიისგან არსებობდა. პირველი რაკეტის გამოყენების წყალობით გაიზარდა რაკეტის გამოყენების დისტანცია. რადიოლოკაციური დამახინჯების სახმელეთის მქონე ვერანტისთვის ის 50 კმ-ს, სიბერისთვის კი

35 კმ-ს შეადგენს. საბაზო ვარიანტთან შედარებით მოდერნიზებული რაკეტის ორდენ მოდიფიკაციის შემთხვევაში სამიხნემულ არსებული მინიმალური დისტანცია 0,5 კმ უნდა იყოს.

50-იანი წლების დასაწყისში ამერიკელმა ადმირალმა სწორად განსაზღვრეს აშშ-ის სამხედრო საზღვაო ფლოტისთვის არსებული საფრთხე — ეს იყო შორი მოქმედების საბჭოთა ერთობანი რაკეტები. ექსპერტებმა ცხადყო, რომ ცველამდე უკვე გამაინახებლად სარაკეტო შეიარაღებისთვის წინააღმდეგობის გაწევა ძლიერი რადიოლოკაციური სადგურით აღჭურვილ სპეციალიზებულ თვითმფრინავს შეუძლია, რომლის შეიარაღებამდე იჭეზება შორი მოქმედების რადიუსის მართვადი „საჰერი-საჰერი“ კლასის რაკეტებში. ასეთ თვითმფრინავს შორი და ხანგრძლივი ფრენა უნდა შეეძლოს და ამასთან, არ არის აუცილებელი სიჩქარე ზეგავრთილი ჰქონდეს.

1973 წელს აშშ-ის სამხედრო-საპილოტებისა და სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შეიარაღებაში მიიღეს მოქმედების შორი რადიუსის მქონე „საჰერი-საჰერი“ კლასის რაკეტა — AIM-54 Phoenix-ი. რაკეტა „ფენიქსი“ აქვს დამზადების კომპლექსური რადიოლოკაციური იმპულსური-დოპლერული სისტემისაგან, რომელიც რაკეტის ფრენის სიჩქარე და შუა ტრეკტორიაზე შუამოსხმის სამიზნის რადიოლოკაციური სადგურისაგან ატყვალული სიგნალებისა და აქტიური რადიოლოკაციური იმპულსურ-დოპლერული თვითდამზინებადი სისტემის საშუალებით, რომელიც ირთება მამან, როდესაც დასრუდება რაკეტისა და სამიზნის შორის დაახლოებით 16კმ-ს შეადგენს.

რაკეტა „ფენიქსი“ შესრულებულია აეროდინამიკული სქემა „თხის“ მიხედვით. რაკეტის მზიდი თვითმფრინავის მაღალი სიჩქარით მინიმუმს პერტანს ხაზინის დროს წარმოქმნილი კინეტიკური გაზრდების თვითნა ასპექტებისაგან რაკეტის ზედაპირი დაფარულია თბოიზოლაციური მასალით, რომელიც 200°C-ს უძლებს, ხოლო რაკეტის ცხენა ნაწილი ცრამიკოსგან არის დამზადებული. რაკეტა აღჭურვილია მუარსაფრთხიანი სარაკეტო ძრავა Mk.60-ით, რომელიც წვეთის ორი რეჟიმით შუამოსხმის. თავად რაკეტის სიგრძე — 4 მ-ს, კოორდის მაქსიმალური დაშორება კი Q38 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 450-470 კგ-ია, საიდანაც 61 კგ უფრავური ტანის საბრძოლო ქიმიკატე შიდას. რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 160 კმ-ია, ფრენისას რაკეტა 4600 კმ/ს-ის ტოლ სიჩქარეს ათავსობს. თვითდამზინებადი იჭეზება, რომ რაკეტა Phoenix-ის მა-

თვითმფრინავის მიუხედავად, რაკეტა AIM-54 ძალიან ძვირი ღირდა და მისი გამოყენება მხოლოდ ერთ თვითმფრინავს შეეძლო

ტარებელი-თვითმფრინავი F-111B (ორი რაკეტა უნდა განთავსებულიყო შეიარაღების ნაკვეთრში, ხოლო ოთხი კი — ფრთაქვეშა საკალებზე) იჭეზებდა, მაგრამ ვერ კიდევ F-111B-ის გამოყენის დაწყებამდე მწვად თუ მონახებოდა ენემ, ენიც დაიჯერებდა, რომ ეს თვითმფრინავი ოდესმე გამოიყენებოდა ავიამფრინავის გეგმანებზე — ის მტრისმტეად დიდი დამსიქ იყო (მისი ნორმალური ასაფრენი წონა 31700კგ-ს შეადგენდა, როცა სამხედრო-საზღვაო ფლოტი ამ მანქნების მაქსიმუმ 22675კგ-მდე ზღუდვდა). ავიამფრინავის გეგმანზე განლაგებული არიოფინანსებები ვერ შეუძლებდნენ მის გაჩერებას, ხოლო ორთქლის კატაპულტრები კი ძლიერი გავრდითი ქარის დროს ვერ უსრუტყოფდა მის უსაფრთხო აფრენას. ამ თვითმფრინავის გამოყენებულ სპეც ანუ მივიღება, რომ არა აშშ-ის თვითმფრინავის მინისტრი რობერტ მაკანამარა, რომელიც კრიტიკით თვითმფრინავს „შეჭმის უპირველეს მნიშვნელობას ანიჭებდა. ასე რომ, პროექტის შეწყვეტაზე დაპირაკე თუ ზედმეტი იყო, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ამ პროექტს მხარს ითუთ თვითმფრინავის მინისტრი უჭერდა, 1966 წლისთვის F-111B-ზე სამოყვალად ერთხლოდანი აზრი იმის შესახებ, რომ მან სამხედროების იმედი არ გამართლდა, როგორც გამანადგურებელი, ის თითქმის ყველა მანქნების მიხედვით ჩამორჩებოდა Phantom II-ს, რომლის შესაძლებლადაც იგეგმებოდა მისი შეიარაღებას იჭეზება. 1968 წლის მაისს პენტაგონმა ოფიციალურად გამოაცხადა კონკურსი ახალ სავეჟმარი გამანადგურებელ-გზავადამქრულ VFX-ზე, რომ შეუდგებოდა. 1968 წლის დეკემბერში, F-111B-ს პროექტი ოფიციალურად დაიხურა. სწორედ ასე შეიქმნა სავეჟმარი გამანადგურებელ-გზავადამქრული F-14.

1972 წლის აპრილში დაიწყო კომპლექსი F-14/AIM-54-ის გამოყენება. იმვე წლის მაისში თვითმფრინავმა ახალი რაკეტით ჩამოაფლო პირველი სასაერო სამიხნე გამოყენების მიზნებზე გამანადგურებელი M300 მ სიმაღლეზე M=1,2-ის ტოლი სიჩქარით მფრინავდა, დისტანცია კი სამიხნემულ 65კმ-ს შეადგენდა.

1972 წლის დეკემბრის დასაწყისში პირველად გაუშვეს ერთხლოდანი ორი რაკეტა სამიხნემისკენ, რომლებიც საბჭოთა ხომალდსწინააღმდეგო რაკეტა X-22-ების იმიტაცია იყო. პირველმა რაკეტამ განადგურა სამიხნე, მაგრამ მეორე საბორტო აპარატურის მწიფობიდან გამოსვლის გამო ჩამოშორდა თავის ტრეკტორიას.

რაკეტის სახელმწიფო გამოყენება 1973 წელს დასრულდა. გამოცდის დროს მფრინავ სამიხნემს 17 რაკეტა ესროლეს. მოხედრის სიხუნე 88%-ს შეადგენდა, რამაც კომპლექსის ეფექტურობა დაადასტურა. მიუხედავად დადებითი თვისებებისა, რაკეტა Phoenix-ს ერთ დიდი ნაკლი ჰქონდა, — ეს იყო დრებულები, რომელიც დაახლოებით 477131 ამერიკულ დოლარის შეადგენდა. ამასთან, F-14 ამ რაკეტის ერთადერთი მატარებელი საშუალება იყო.

მაგრამ რაკეტა Phoenix-ის და მთლიანად კომპლექსი F-14/AIM-54-ის გამორჩენად საბჭოთა კავშირის არავითარ პრობლემა შეუქმნა. საჭირო გახდა სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შეიარაღების მოდერნიზაცია და ახალი P-700-ის ტანის ხომალდსწინააღმდეგო რაკეტების შექმნა, რაზეც საბჭოთა კავშირმა ასიათასობით რუბლი დახარჯა.

თეიმურაჯი კალაშნიკოვი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

განკეგი კორეილან სხინვალის ოჯაქაღ

ჩირნეთის პორა ოტი

გერბულა, დასწეის ოხ.
„არსკვალა“ №24-26, 2009 —
№1-9, 2010

ტანი T-62

1996 წლის 14 აგვისტოს შუიანხუბა ციკ ხლის შუქუქუქის თობაზე ძალაში შუიდა და პარეული ომიც დასრულდა, ხოლო 31 აგვისტოდან ასლან მახსადლეისა და გენერალ ალექსანდრე ლებედის ზელმარეული ხასაიურთის ხელმეურელების შესაბამისად ჩუნეთიდან ფედერალური ჯარების გაუენა დაიწყო.

ვითარუბა ჩრდილო კავკასიაში კვლავინდებურად დაძაბული იყო. 1998 წლის გაზაფხულზე დაღესტანში, ზუინაკის რაიონის სოფლებში ვარაშახსა და ჩაბანმახში ვაჰაბიტებმა დაბოკვილებელი ოსლამური რესპუბლიკა გამოაცხადეს.

შენაღრა რუსეთის ფედერაციისა და დაღესტნის რესპუბლიკის კანონების მოქმედება და სოფლის მცხოვრებნი „შარათის“ კანონებს დაემორჩილნენ. შუიარაღებულმა რახმებმა ძნელად მასადგომი ეს სოფლები გამაგრებულ რაიონებად გადააქციეს, ხოლო რუსული ხელისუფლება აქ მიმდინარე პროცესებს მოთმინებით უყურებდა.

1999 წლის 3 აგვისტოს ჩუნეთიდან დაახლოებით 1500 კაციანი შუიარაღებული რახმი მოსახლერე დაღესტნის ბოთიხისა და ცუბანდის რაიონებში შუიდა და რამდენიმე სოფელი დაიკავა.

რახმები დაღესტნელებისა და მოხალისე ჩუნებისაგან შუივებოდა, ამიტომ მომინდებოდა ჩუნეთის პრეზიდენტმა ასლან მახსადლეომა ამ მოვლენებითა ოფიციალური გროზნოს ფედერალური კავშირი უარყო.

ჩრდილო კავკასიაში დაქვებული ბრძოლების პარალელურად მოსკოვში უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური ცვლადებები მოხდა. 9 აგვისტოს პრეზიდენტმა ბორის ელცინმა თავის მემკვიდრედ და პრემიერ-მინისტრის მოვალეობის შემსრულებლად ვლადიმერ პუტინი დაასახლა, ხოლო 16 აგვისტოდან პუტინი რუსეთის პრემიერ-მინისტრია.

ჩუნეთის მეორე ომის სადავეები ხელში ახალმა პრემიერმა აიღო და დაიწყო ე.წ. კონტრტერორისტული ოპერაცია, რომელიც რუსეთის სხვადასხვა ძალეიანი უწყების ხელმძღვანელობით დაღესტლ გრძელდებოდა.

დაღესტანში რუსეთის არმიისა და შინაგანი ჯარების ქვედანაყოფებმა მოწინააღმდეგის შესაფერებელი მოქმედებები წამოიწიეს და მოულოდნელად ძლიერ წინააღმდეგობას წაქეზნენ.

4 სექტემბერს ჩამოყალიბდა ფედერალური ჯარების გაერთიანებული დაჯგუფება, სადაც მორტომარული, სატანკო და საარტილერიო ქვედანაყოფები, საარმიო და საფორსტო ავიაცია, შესახლერეები და სპეცქვედანაყოფები გაერთიანდნენ.

საარმიო სატანკო ქვედანაყოფები T-72AB, T-725B1, T-725M და T-805B, ხოლო შინაგანი ჯარები T-62, T-62M და მცირე რაოდენობით T-55 ტიპის ტანკებით იყო დაკომპლექტებული. ტანკების საერთო რაოდენობამ დაახლოებით 370 ერთეულს მიაღწია.

ჩუნეთის წინა ომში მიღებული მარე გაკვეთილების გათვალისწინებით ტანკების დიდი ნაწილი დინამიკური დაიცის ელქმენტებით იყო აღჭურვილი. მრავალეურეობი იყო მსუბუქი ჯეჰშინტექნიკის პარე: ჯეჰშინტრანსპორტიორები — БТР-70/БТР-80, ქვეითთა საბრძოლო მანქანები — БМП-1/БМП-2, მეღმარტეო საბრძოლო მანქანები — БМД-1/БМД-2 და სხვ. ფედერალების განკარგულებაში მსუბუქი ჯეჰშინტექნიკის დაახლოებით 2324 ერთეული იყო.

საარმიო არტილერია, ძირითადად, თვითმავალ საარტილერიო სისტემებს: 122 მმ-იან პარეიკა 2С1 Гвоздика-ს, 152 მმ-იან პარეიკებს Мста-С და 2Мс Акваи-ს, აგრეთვე ხალაური ცეკხლის

გროზნოსხობის ბრძოლებში აფეთქებული რუსეთის შინაგანი ჯარების T-62

რეაქტიულ სისტემებს — 220 მმ-იან Ураган-სა და 122 მმ-იან БМ-21 Град-ს იყენებდა.

მედსანტეებს საცეხლზე მხარდაჭერას 120 მმ-იანი თვითმავალი საარტილერიო სისტემა 2С9 Нона უწევდა.

ფედერაციის ჯავშანტექნიკის დანიშნულება საბრძოლო მოქმედებათა რაიონში ქვეითების გადაყვანა, ბრძოლის დროს მცროსსროლულებს შხარდაჭერა და მოწინააღმდეგის შეიარაღებული ფორმირებების განადგურება იყო.

„ზომირის სუხისა თუ თავდასხმის საფრთხის მიუხედავად, მთელი ომის განმავლობაში ქვეითთა ჯავშანტექნიკის პორტირებაში ან ქვეითთა საბრძოლო მანქანაში ყოფნის ჯავშანტექნიკაზე ზემოდას დასხდომას ამჯობინებდნენ.“
ჯარისკაცები თვლენ ჯავშანს არ ენდობოდნენ და შემთხვევითი არ იყო, რომ ქვეითთა საბრძოლო მანქანას „ქვეითთა სამშო საფლავსაც“ ეძახდნენ.

რუსეთის სახმელეთო ძალებს ჩვენებმა მხოლოდ 15-მდე ტანკი, 3 თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი, 61 БМП/БТР/БРДМ, 14 საზენიტო ავტომობილი, 10-მდე 122 მმ-იანი პოუბიცა და 120 მმ-იანი ნადმსატყორცი, 5 „კრადის“ დანი-აფრის, რამდენიმე ათეული 82 მმ-იანი ნადმსატყორცი, 40-მდე ხელთი გადასატანი საზენიტო კომპლექსი და სხვა შუბები შეიარაღება დაურიისობისთვის.

ჯავშანტექნიკის მხოლოდ მცირე ნაწილი იყო გამართული და ფედერაციის უზარმაზარი საავიაციო თუ საარტილერიო უპირატესობის პირობებში შესაძენვე გველენის მოხდენა არ ჰქვოდა.

ფედერაციის ჯავშანტექნიკასა და ცოცხალ ძალებსან საბრძოლველად ჩვენებმა ისე ძველ და ნიკად ზერხს მიმართეს, — შალალი გამველობის ავტომობილებზე სხვადასხვა სახის შეიარაღება დაყენეს.

„ჯიბისა“ და „უახის“ ტიპის ავტომობილებზე მსხვილკალიბრანი ტყვიანობეძველები КПВТ/ДШК, ზღაღური ეციზლის რეაქტიული სისტემის ილაკული სექციები, 30 მმ-იანი ავტომატური ვუშპარასატყორციები АГС-17 Пламя, 82 მმ-იანი ნადმსატყორციები და სხვა შედარებით მსხუბუქი საცეხლზე საშუალებები დამონტაჟადა.

სატვირთო „კაშაზები“ მძიმე და სწრაფმსროლელი 23 მმ-იანი საზენიტო ავტომატებით აღიჭურვა.

ომის პირველ ეტაპზე დაღესტანში, კამლოდ ადგილებსა და სოფლებში, ჩე-

რუსული ჯავშანტექნიკა ჩვენეთის მიტებში გადაადგილებისას

ნური რაზმები ფედერაციის შეიქრებას საჯარისო ბრძოლის ზერხებით შეეკადნენ, მაგრამ არაფერა გამოუვიდათ.

რუსეთის არმია ჯავშანტექნიკისა და ავიაციის დახმარებით წინასწარ მომზადებულ-გამაგრებული პოზიციები მისწასან გაასწორა.

საბრძოლო მოქმედებათა ხასიათი ჩვენეთში შეიცვალა. მასხადლოცის ფორმირებები პარტიზანულ ტაქტიკაზე გადავიდნენ, სადაც სატრანსპორტო კოლონებზე ჩასაფრებებიდან თავდასხმებს, ბლოკ-პოსტების მოუღონენ და ეხიზრდებოდა და ნადმების ბრძოლის შეთიდებს მიმართავდნენ.

თავდასხმებისათვის ჩვენებმა მცირე რიცხვანი ჯგუფები შადლი გამველობის ავტომობილებით სარგებლობდნენ. ფედერაციის, ძირითადად, ღამით ესხმოდნენ და ყუშპარასატყორციების ან ტყვიამფრეძველების რამდენიმე უთაიანი სროლის შემდეგ პოზიციებს სწრაფად იცვლიდნენ ან რაიონს ტოვებდნენ.

რუსეთის არმიის შესაჩერებელი ძალა ჩვენებმა პქონდათ და დაბლიო მორაინების დაიშობის შემდეგ მასხადლო-მა გროზნოს დაცვა სცადა, მაგრამ ვი-

თარება წინა ომთან შედარებით მშომცნელიონად შეცვლილი იყო.

ფედერაციული ჯარების ოციერები წინაფედულად მოქმედებდნენ. სატანკო ეკიპაჟებიც უკეთესად მომზადებული იყვნენ და ქვეითებთან ურიითომოქმედების ჩწყვიციც დაიშუშებული პქონდათ.

ამ დროს ჩვენები ცოცხალი ძალებისა და საბრძოლო საშუალებების ნაკლებობას განიცდიდნენ, მაგრამ მოწინააღმდეგისათვის ქალაქის იოლად დაიშობას არ აპირებდნენ.

არტილერიისა და ძირითადად ნადმსატყორციებისათვის პოზიციები შენარეულობს მოეწყო. სახლების ზედა სართულებსა და საზრავებზე სნაიპერები განლაგდნენ. იქვე საზენიტო თუ სხვა საცეხლზე საშუალებებით აღჭურვილი საცეხლზე წერტილები მომზადდა.

გზები და გზაჯვარედინები ბეტონის ფილებით გადაიკეტა, ხოლო მშომცნელიონი ობიექტების მისასელებლები დაიანღმა.

ქალაქში ჩვენთა 5-6-კაციანი ჯგუფები მოქმედებდნენ, რომლის შემადგენლობაშიც აუცილებლად შედიოდა სნაიპერი, დანარჩენები კი სხვადასხ-

ჩვენეთის ომებში რუსი ჯარისკაცები გადაადგილებას ჯავშანტექნიკაზე გარედას მსხდომნი ამჯობინებდნენ

ნელს ჩრდილო კავკასიაში რუსეთი ჯავშანბატარებლებით კურსირების აღდგენას აპირებს

ვა ხახის ზღვის ტანკანინადმფლო ვუმბარსატორცილებით (РПГ-7, РПГ-18 Myxa და სხვ.) იყენებ შუიარაღებულს.

1999 წლის 26 დეკემბერს ფედერალურმა ჯარებმა ჩეჩნეთის დედაქალაქი გროზნო აღემაში მოაქციეს და 17 იანვარს შეტევა წამოიწიეს.

ქალაქს იცავდა 3 ათასამდე მებრძოლი, რომლებსაც ფედერალების

20-ათასიანი დაჯგუფება (13700 თავდაცვის სამინისტროს, 3800 შინაგანი ჯარების, 1700 შილიციელი და შილიციის სპეცრაზმის მოსამსახურე იყო) უტედა.

ფედერალების შეტევის წინა ხაზზე სპეციალურად შექმნილ-მოშინადებული მოუმიზე რაზმები იყვნენ.

რაზმები აერთიანებდა მთავარიმეჯგუფებს, რომლებიც ტანკების, ქვეით-

თა საბრძოლო მანქანებისა და ვეჟეტის რანსპორტიორების მხარდაჭერის ქვე ქულებით უზოებით, ბაღებითა თუ მონობებით ცენტრისკენ მიიწვედნენ.

ამჯერად ქალაქში ბრძოლები-ხათის ჯგუშინტეკნიკისა და მათ შორს ტანკების გამოყენება უკეთესად დაიცემა.

ტეკნიკა თავშესაფრებში იყო თავმურელი, გამოსახვის შემდეგ შეტევის ობიექტთან 600 მეტრზე ახლოს არ მიდიოდა და ხაშინის მძიმაროლებით რამდენიმე გასროლის შემდეგ ისე თავშესაფარს უბრუნებოდა.

ტანკები და ქვეითთა საბრძოლო მანქანები შენობების ზედა სართულების წინააღმდეგ მოქმედებდნენ, ხოლო ტეკნიკის თანხლები ქვეითები ქვედა სართულებსა და სარდაფებში ჩასაფრებულ ჩეჩნებს ვუმბარსატორცილებითა და ცეცხლოტორცილებით ებრძოდნენ.

დამორება ქვეითებსა და ტანკებს შორის 50 მეტრს არ აღემატებოდა, რაც ტანკების ბორცვისა და უკანა ნაწილის დასაცავად საკმარისი იყო.

ფედერალებს დაბრკალება შეეწინა გროზნოს მწიწქეშა საკანალიზაციო თუ სხვა ხახის კომუნიკაციებმა, საი-

ყველა თაობის საყვერელი ბაზეთი 1934 წლიდან

ანკ წყნობა ხანმოკლე, მოულოდნელო დარტყმების მიყენებას ახერხებდნენ.

ერთ-ერთი თავდასხმის შემდეგ ფედერალებმა მინისქვეშა კომუნიკაციის გამოსახველს მდინარის ნაპირთან მაგნეს და ტანკი მიაციერეს.

ბრეტანისაგან შეკრული მთლი ნამწიკი აირების გამოძევებ კოლექტორსა და თერმოკვამლის აპარატურას (შუშასა და გატყუებული დეტალებიდან სპიჯის აორთქლების პრინციპის გამოყენებით) გაუკეთეს და გამონაბოლქვი არის კოლექტორში შეუშვეს. წყნე მქრობლებს ტყვე ნაბარების გარდა სხვა გსა აღარ დარჩათ.

არსებული T-72-ებისაგან განსხვავებით შინაგანი ჯარების T-62-ები დინამიკური დაცვის ელემენტებით აღჭურვილი არ იყო და ხელის ტანკსაწინააღმდეგო ფუმბარსატორც-ნათის იოლად დასაწინაგებელი გახლდათ.

კვაიკვებმა გამოსავალი მოძებნეს და ტანკები იმპროვიზებული დაცვით გააძლიერეს. სოკურაზე დაიკეთებულ მუხლუხების ელემენტები, კორპუსზე დაწოვითი ქვიშიანი ტომრები, მორცხითა და ფოტონით დაცული ბორცვები კუმეაიური ჭურვის ფუმბტ გარკვეულწილად ამცირებდა.

სქენისის მჭურე იმში ფედერალებმა სულ 15 ტანკი დაკარგეს, არმიაშიან შტაბებით შინაგანმა ჯარებმა საკლები დანაკარგი განიცადეს. მე-100 განსაკუთრებული დანიშნულების დფინების 93-ე მქმანისებულმა სატანკო პოლკმა იმში 60-მდე ტანკით დაიწყო და სპობლებს 3-4 T-62 გამოაკლდა.

2002 წლის დასაწვისში ფედერალებმა საბრძოლო მოქმედებებში პარკლად ჯეჟმანსატარებლების გამოყენება მოსინაგეს ისეთი ამოცანების შესასრულებლად, როგორიცაა საინფანტრო დახვერა (რკინიგზის ხაზზე დანადმული ადგილებების აღმოჩენა), რკინიგზის ხაზების განადმეა და საშედრო ეულონების გაცილება-დაცვა.

თავდაპირველად წდილო კეკეასის სარკინიგზო ხაზებზე რუსეთის სარკინიგზო ჯარების სამი ჯეჟმანსატარებელი „ამური“, „ბაიკალი“ და „აორგი“ კრსობდა.

სამეო ჯეჟმანსატარებელი ვაგონების შემადგენლობით შუიარალებითა და შუფრილობით ერთმანეთისგან განსხვავდება, მაგრამ შემადგენლობაში აცილებლად შედის: 1-2 პლატფორმა სპეციატო 3Y-23-2 ტაისი ატრომატკით, 1-2 პლატფორმა ჭვითთა საბრძო-

БМП-2 იმპროვიზირებულ ჯავშანმატარებელზე

ლო БМП-2-ებით და 1-2 პლატფორმა T-62 ტიპის ტანკით ამ შემთხვევაში ტანკებისა და ჭვითთა საბრძოლო მანქანების საციეხლე საშუალებები დიდ მანიღლზე საარტილერიო ზემოქმედებისათვის გამოიყენება.

სპეციალურად ხატვირითო პლატფორმაზე ჯეჟმანფერცლებსაგან დამზადებული დახურული ვაგონი ამბრანურებითა (ეგრეტატების და ტყეა-ამფრქვევების სროლისათვის) და ზემოდან დაყენებული წრიულად მრრუატი ირო სოქკითი (АГС-17-ისა და მსხვილკალიბრიანი ტყეაიმფრქვევის სროლისათვის) მონინადმდეგის ახლო მანიღლზე მოგკიების საშუალებას იძლევა.

ვათავლისწინებულთა დახურული ვაგონი სათადარიგო მასალებით, პირად შემადგენლობის 1-2 ვაგონი, ჭვითთანი ტომრების ბალასტით დატვირთული 2-3 პლატფორმა (ფუკაებისა და სხვა ფეჟქებადი საშუალებების მოქმედების ძალის შესამცირებლად) და 1-

2 პლატფორმა რადიოსადგურით აღჭურვილი ატრომობილებით შემადგენლობის გმეწვის იბრძოვლი უზრუნველყოფს.

ერთი ჯეჟმანსატარებელი „კოშმა მინი“ შინაგან საქმეთა სამინისტროს შეკვითი შინაგანი ჯარების პირადი შემადგენლობისა და მატკრიალურ საშუალებათა გადატანის მიზნით აიგო.

„კოშმა მინი“ შეიარაღებულია 3ПУ-4 (4 x 14,5 მ-იანი საწვითო ტყეა-ამფრქვეო КНВТ) ტაისი თხზვლიანი საზენიტო დანადგარითა და პლატფორმაზე დაყენებული БМП-2-ით აქვს დაჯგუნული ამბრანურებითი ვაგონი, ხაინაე ცეცხლის წარმოება შეუქლია. წყნეთის იმში ტანკმა, როგორც მოზიღურმა საციეხლე საშუალებამ, კიდე ერთხელ ცხადყო, თუ რამდენად საჭიროა ბრძოლაში, მაგრამ ვეჟქტის მიღწევა მხოლოდ სწორი დაგგვითთა და კვაიკვების მომზადებით არის შესაძლებელი.

თემურ ჩაჩანიძე

ამბრანურებიანი ჯავშანმატარებელი

პირვნები, რომელთა სახელებიც ელკოპოლის ყველაზე ცნობილ ბრანდებს სამუდამოდ დაუკავშირდა

მართალია, საქართველო დღინის სამშობლოდ არის აღიარებული, მაგრამ დედაამინის ზურგზე ზუსტად არაგინ იცის, თუ როდის იტემა პირველად კაცობრიობამ ალკოჰოლური სასმელი. ამის მიუხედავად, ის დანამდვილებით არის ცნობილი, რომ დატყვინების შემდეგ მისი ძალა და თვისებები სათანადოდ შეფასდა, ცხადია. განწყობის გაუმჯობესების, მოდუნებისა და გამხრეების ერთ-ერთი ყველაზე სასიამოვნო საშუალება ოდესმე ყველასათვის ხელმისაწვდომი «ფუფუნება» უნდა გამხდარიყო. ტაფაზეობთ იმ მამაკაცების წუსხას, რომელთაც თანამედროვე ალკოჰოლური ინდუსტრიის განვითარებაში იმდენად დიდი წვლილი შეიტანეს, რომ საკუთარი სახელიც კი უკავადვეცეს.

უილიამ გრანტი (William Grant) დაიბადა 1829 წლის 19 დეკემბერს შოტლანდიაში. უილიამი თითქმის მთელი ცხოვრება ატროვებდა ფულს ოცნების ასახდენად და აი, 1887 წელს მან ვისკის სახდელი ქარხანა Glenfiddich-ი გახსნა. მთელი მისი ოჯახი, ცხრა შვილი და მრულელ ელისაბედი ეხმარებოდნენ წარმოების განვითარებაში და თავადაც დაუღალავად შრომობდნენ.

უილიამი 1923 წელს 96 წლის ასაკში გარდაიცვალა და ქონება შვილებს გადასცა, რომელთა შთამომავლებიც 2008 წლის მონაცემებით შოტლანდიის ერთ-ერთ უმდიდრეს და ტაქლენიან ადამიანებად დაასახელებს.

1765 წელს ირლანდიელმა არისტოკრატმა **რიჩარდ ჰენესიმ (Richard Hennessy)** საფრანგეთის რეგიონ კონიაკში საექტრო კომპანია დააფუძნა, რომელმაც ბრენდის წარმოებით იყო დაკავებული. მალე ჰენესიმ ლუდოვიკო XV-ს კეთილგანწყობა მიიღო და მისი სახელი ვერსალის ყველაზე პომპეზურ წვეულებებს ამშვენებდა. ლუდოვიკოს იხე მისწონდა რიჩარდის ბრენდი, რომ სანაცვლოდ მინააშუსა, სადაც რიჩარდმა შემდეგომში ცნობილი კომპანია დააარსა. 1817 წელს რიჩარდმა Hennessy V.S.O.P. ტეორტ IV-საც დაატყვინებინა, რის შემდეგაც ბრენდი არა მხოლოდ პარიზული, არამედ ბრიტანული საღვთობების განუყოფელ ნაწილად იქცა. დღესდღეობით Hennessy & Co. დაახლოებით 50 მილიონ ბოთლს ყიდის მთელი მსოფლიოს მისტაბით.

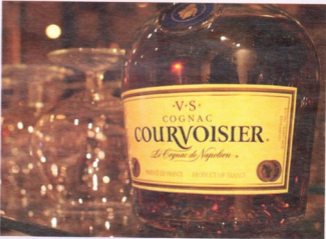

BACARDI FLAVORED RUMS

ფატუნდო ბაკარდი (Fundo Bacardi) 1814 წელს კატალონიაში დაიბადა. 1830 წელს 16 წლისა სამხსურის საძებნელად კუბაზე გაემგზავრა. რამდენიმე წელიწადში ჯერ სურსათის მდიანა გახსნა, ხოლო 1862 წელს მწვლევე ამალიასთან და ექვს შვილიან ერთად დაიარსა ქარხანა Bacardi. ჯერ კიდევ მაშინ, სანამ რომის ბოთლებზე დამუშავს ემბლემა გამოჩნდებოდა, ფატუნდო თითოეულ ბოთლს თავად აწერდა ხელს, რითაც პროდუქტის მაღალ ხარისხს ადასტურებდა.

1877 წელს ცნობილმა ესპანელმა მენარემ კომპანიის მართვა ვაუჩს მიანდო, 9 წლის შემდეგ კი გარდაიცვალა.

მე-19 საუკუნეში ფრანგმა ემანუელ კურვუაზიმ (Emmanuel Courvoisier) მებრუნადი და სარტნიორ ლუი გალუასთან ერთად (ოუთს ალლოის) პარიზის გარეუბანში ბრენდის წარმოება დაიწყო. არსებობს გადაცემა, თითქოს 1811 წელს მონაწილე ნაპოლეონ ბონაპარტის მებრუნადი იმპერატორის ბრენდი ისე მოსწონებოდა, რომ მისთვის ასობით ბოთლი Courvoisier-ის შეუკვეთა. გადამოცემა ისე გამყარდა, რომ იმპერატორის იმბოლიკა სამუდამოდ დაუკავშირდა ამ ბრენდს. აღსანიშნავია, რომ ამგვარი წარმატების მიზეზად, ემანუელს კომპანია არ დაუარსებია. ცნობილი კომპანია მისმა ვაჟმა ფელიქსმა 1835 წელს შექმნა.

1769 წელს შოტლანდიელი ალექსანდერ გორდონმა (Alexander Gordon) ლონდონში, საუტორკში ქარხანა დააარსა, სადაც Gordon-ის სახელწოდებით მშობალ ჯინს აწარმოებდა. 1786 წელს მან წარმოება კლერკენდელის რაიონში გადაიტანა, რომელიც თავისი სუფთა წყლებით იყო ცნობილი. მას შემდეგ რაც ალექსანდერმა ჯინის წარმოებას მოჰკიდა ხელი, ჯინის რეცეპტი მხოლოდ მისთვის და კიდევ 12 ადამიანისთვის იყო ცნობილი. 200 წელიწადზე მეტია ტრადიცია არ იცვლება და დღესაც საიდუმლო რეცეპტი მიველ მსოფლიოში მხოლოდ რამდენიმე ადამიანს იცის.

კორეა
PCC 772 Cheon An

ვინ ჩამირა კორეული კორვატი?

შეორე მსოფლიო ომმა კორეელი ხალხი ორ ნაწილად გაყო — ჩრდილოეთში კომუნისტი დიქტატორის, კიმ ჩენ ირის რეჟიმი მსოფლიოს ბირთვული იარაღით ამანტავეს მამის, როცა ქვეყნის მოსახლეობა შიმშილობს.

სამხრეთში კი დემოკრატიული საზოგადოების პარობებსში მსოფლიოს ერთ-ერთი მაღალტექნოლოგიური სახელმწიფო ჩამოყალიბდა.

ერთი ვრის ორ ურთიერთგაომარეკ ხაზი მსოფლმშველლობის ქვეყნებს შორის ერთი დიდი ომი უკვე იყო და დაპირისპირება ახლა შეიარაღებული ოციდენტებით გრძელდება.

ბოლო ოციდენტები სულ ცოტა ხნის წინ მოხდა, რომლის დროსაც სამხრეთ კორეის სამხედრო-სახლავო ძალების კორეეტი დაიღუპა.

26 მარტს სამხრეთკორეელთა კორეეტი PCC 772 Cheon an-ი წვეთულ ზღვაში ჩრდილო კორეისთან საზღვრის მახლობლად, კუნძულ კეინონდოს რაიონში აფეთქდა. ზომილდის კორაჟი გადატვდა და დაახლოებით 20-25 სიღრმეზე ჩაიძირა.

სამაშველო ოპერაცია შეკულმფრეების, სამაშველო ზომილდებისა და შეკინთავების შინაწილით სწრაფად დასრულა და 58 კაცის გადაარჩნა მამინე მოხერხდა.

ეკაპაის ხევა წყურების მოსაძენად მაშველების რაიონში მთელი თვემჭერი სენერები ნებაყოფლობით შეკერიდნენ.

29 მარტს შუბთხევის შესაძლო ადგილიდან 40-50 მეტრის დაშორებით მაშველებმა ზომილდის კისოს შიავეს. კიდევ იყო ომეტი, რომ კისოს ზოგაერთო ნაკუთურში შენარჩუნებულ პეერის ბალოში ხაღბი იქნებოდა, მაგრამ 3-გრაფდუსი სწავლბი ადამიანმა შეიძლება მხოლოდ 2 საათი გაძლოს.

შეკინთავებმა კისოში შეაღწიეს, მაგრამ ცოცხალი ჯერაინ იპეეს და თავად ერთი ამხანაგეც დაღუპა.

8-დღიანი სამაშველო ოპერაცია კიდევ ერთი უბედური შემთხვევის მიზეზი შეიქნა. 3 აპრილს მაშველების დახსმარებლად მიმავალი 99 ტონა წყალწვევის თვემჭერი შხუნა „კიანის 98“ შმრატეკირთმიხდს დაჯახა და ჩაიძირა. 10-კაციანი ეკაპაიდან 2 გადარჩა, 1 კაცი კი გარდაცვლილი იპეეს. 7 დღეზე უკალოდ დაკარგულად ითელუბა.

იმ ადგილებში ზღვის ხიღრმე დიდა არ არის და „ჩინანის“ ჩაძირული ნაწილების ამოღების საშველებას ოღლოდა. სამხრეთკორეულ სამხედრო მუხლავურების ომეტი კეინონდა, რომ დაკარგულების ნეშტებს შიავენგბდნენ და აფეთქების მიზეზსაც დაადგენდნენ.

15 აპრილს სამხრეთ კორეის ტელევიზიის პირდაპირ ეთერში მიღონობით ტელემაყურებლის თვალწინ მტერაჟმა აშკენ „ჩინანის“ კისო წელლიდან ამოსწია და ბარეანე მოითაჟსა.

სამხედრო-სახლავო ბაზაში 38-კაციანმა კომისიამ და მათ შორის ორი ამერიკელი სპეციალისტის შინაწილუობით კისო დაათვალიერა. ნაკუთურებში 36 მუხლავურის ნეშტი აღმოჩნდა, ხოლო ეკაპაის 6 წვერის ბეტი დღემდე გაურკვეველია.

16 აპრილს საგამომიებო ჯგუფის ხელმძღვანელის განცხადებით, ზომილდის გარსამოხის დაზიანების ხახაითიდან გამომდინარე, „ჩინანის“ შენით აფეთქება თითქმის მთლიანად გამოირიცხა. ასევე გამოირიცხა ლათონის დაღლილობისა და წყალქვეშა ობიექტით დაჯახების მიზეზებიც.

აფეთქების შესაძლო მიზეზად 1950-53 წლების ომის შუბღვე დარჩენილი ნაღს

კორეეტი „ჩინანი“ — Po Hang-ის სერვის ზომილდებს მიეკუთვნება. 1983-94 წლებში სამხრეთ კორეის ვერფებზე ამ სერვის 24 ზომილდი აიგო. საიდანაც 22 მწეობრში დგას, 1 რეზერვშია და 1 დაიღუპა.
„ჩინანი“ საკმაოდ თანამედროვე ზომილდი იყო, რომელიც საზღვაო ძალებს 1989 წლის ნოემბერში გადაეცა. წყალწვეა — 1200 ტონა, სიჩქარე — 32 კნაბი, ეკაპაი — 104 კაცი, შეიარაღება — 4 ზომილდსაწინააღდეგო რაკეტა AGM-84 Harpoon-ი, 2X2 76 მმ-იანი ქვეშები OTO Melara, 2X2 40 მმ-იანი ავტომატი Bofors-ი, 2X3 სატორპედო აპარატი;

„ლიბა“
სამკურნალო ბაპრთიანება

სამსოპათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ეველა ხახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

ან ჩრდილოკორეული წყალქვეშა ნავის გამოშვებული ტორპედო დარბა.

22 აპრილს სამხრეთ კორეის თავდაცვის სამინისტროს მადალინო-სანზე დაერწინაობით გერეკლედა ინფორმაცია, რომ კორეეტი ჩრდილო კორეის წყალქვეშა ნავმა ჩაძირა, მაგრამ ამ ვერსიაზე ოფიციალური ხეული ჯერ არაფერს ამბობს, ხოლო ჩრდილო კორეა მომხდართან კავშირს უარყოფს.

24 აპრილს მცურავმა აშშ-მ ჩაძირული „სხონანის“ ცხვირეც ამოსწია და შესასწავლად ბარეამ სამხედრო-საზღვაო ბაზაში გადაიტანა.

ჩრდილო კორეა სამხრეთ კორეის საზღვაო საზღვრებს არ ცნობს და ამის გამო საზღვრის დარღვევის მსუხუთი ორი ქვეყნის სამხედრო ზომადებსა ოუ კატარღებს შორის საზღვაო შტატკება მთებითა არ არის. ომის დამთავრების შემდგომი პერიოდის პირველ სერიოზულ საზღვაო ინციდენტს ადგილი 1999 წლის 9-15 ივნისს კუნძულ უეიან-უენგის რაიონში ჰქონდა.

რამდენიმედიანი დაპირისპირება ჩრდილოკორეულია 1 სატორპედო კატარღის ჩაძირვითა და 5 საპატრულო კატარღის დაზიანებით დასრულდა. ჩრდილოელთა ფლოტიდან 30 მუხლავური დაიღუპა და კიდევ უფრო მეტი დაიჭრა.

სამხრეთელთაგან თითო-თითო კორეეტი და საპატრულო კატარღა მსუხუქვალ დაზიანდა და რამდენიმე მუხლავური დაიჭრა.

იმვე კუნძულის რაიონში მეორე ინციდენტი 2002 წლის 29 ივნისს მოხდა. მამის ჩრდილოელთა ორ საპატრულო კატარღას სამხრეთელთა 4 საპატრულო კატარღა და 2 კორეეტი შეზბრძოლა.

34-წლიან ბრძოლამ ჩრდილოკორეულთა 1 საპატრულო კატარღა მძიმე დაზიანდა, ხოლო პირადი შეზღვევლიდან 13 მუხლავური დაიღუპა და 25 დაიჭრა.

სამხრეთელთა საპატრულო კატარღა Chamsuri №357 უკან დაბრუნების დროს ჩაიძირა, ხოლო ეკიპაჟიდან 6 მუხლავური დაიღუპა და 18 მუხლავური დაიჭრა.

ჩაძირული კატარღა სამხრეთელებმა ზღვის სიღრმეიდან ამოიტანეს და ახლა Chamsuri მემორიალად არის გადაკეთბული.

2009 წლის 10 ნოემბერს კიდევ ერთი ინციდენტი მოხდა: ჩრდილოკორეულთა საპატრულო კატარღამ სამხრეთ კორეის საზღვაო საზღვარი უკანონოდ გადაკვეთა და ტერიტორიული წყლების სიღრმეში შესვლა სცადა. სამხრეთკორეულთა საპატრულო

კორეეტი „სხონანის“ კიბოს ამონევა

ზომადებსა გამაფრთხილებელი ცეცხლი გახსნეს, მაგრამ საზღვრის დამრღვევი კატარღა არ დაემორჩილა. მამის სამხრეთელებმა დამოსხებით სროლა დაიწყეს, რასაც საპასუხო ცეცხლი მოჰყვა. ხანმოკლე საცეცხუ კონტაქტის შემდეგ ჩრდილოკორეული კატარღამ უკან გაბრუნება აძღვისინა.

ჩრდილო კორეის წყალზედა ფლოტი სამხრეთელი თინამომქების საზღვაო ძალებს შეჰარაღებითა და აღჭურვილობით ჩამოუკარგება, ამიტომ ფუნქციონირებს რესპუბლიკის წინააღმდეგ წყალქვეშა ბრძოლის სხვადასხვა საშუალებას იყენებს.

ასეთ საშუალებათა რიცხვს მიეკუთვნება მინიწყალქვეშა ნავები, ნახევრად დამხრული კატარღები (დაბალი პროფილის გამო რადარსათვის მკვლი აღმოსაქენია), ნაღმები, წყალქვეშა დივერსანტები და სხე.

ჩრდილოელები ხშირად იყენებენ Sang-O სერის მინიწყალქვეშა ნავებს, რომლებიც იუგოსლავური Hero-ის ტიპის სუბმარინების მსგავსია.

საერაულოდ, მინიწყალქვეშა ნავები შეზღვევლია 1995 წელს დაიწყო და 2006 წლისთვის უკვე 32 ერთეული იქნა აკუმული.

Sang-O: წყალქვეშა წყალწვეა — 320 ტონა, სიგრძე — 35 მეტრი, სიხქარე — 10 კენამდე, ცურვის სიშირე — 9 კენამით 2700 მილი, ეკიპაჟი — 19 კაცი, შეჰარაღება — ორი 533 მმ-იანი სატორპედო და 4 ტორპედო ან 16 ნაღმი;

1996 წელს 18 სექტემბერს ერთ-ერთი ასეთი წყალქვეშა ნავი სამხრეთ კორეის სანაპიროსთან მქენზე გაირიფა და 26-კაციანმა ეკიპაჟმა ჩრდილოეთში გადაწვეა ხქელითი სცადა.

სამხრეთ კორეის სქეცაღებთან ბრძოლებში 25 მათგანი დაიღუპა, მაგრამ ერთმა ჩრდილო კორეელმა გადასვლა მარც მიახერხა. წყალქვეშა ნავი კი სამხრეთ კორეის აღაუღლ დარბა და სამუხუროს ექსპონატის დინამსულებას ასრულებს.

თამარ ჩანანიძე

სამხრეთ კორეის სანაპიროსთან გარაყუღული Sang-O ტიპის მინიწყალქვეშა ნავი

ახალი საუკუნის რიხური „სკორპიონი“

ულტრათანამედროვე რიხურა აისოკლამ-გვირგვინი SKORPION EVO III-მ ლეგენდარული „სკორპიონი“ უნდა ჩაანახვოს

გასული საუკუნის 1970-1980 წლებში დასავლეთ ევროპაში ძალზე გააქტიურდნენ ათასი ჯურის ტერორისტული დაჯგუფებები, რომლებიც მარქსისტულ-ლენინური იდეებით ებრძოდნენ კაპიტალიზმს. თუმცა იდეებისთვის ბრძოლას იხინი იარაღითაც ამარჯობდნენ, მათ შორის წინსვლითი წარმოების პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევით „სკორპიონით“. კომუნისტურმა წინსვლითმა 1961 წელს შეიარაღებაში მიიღო SKORPION Vz.61 (დასავლეთში მას SCORPION-ად მოიხსენიებენ, ჩქები კი SKORPION-ს უწოდებენ).

თავდაპირველად „სკორპიონი“ „ბრაუნერის“ 7,65X17 მმ ტიპის შუადარებით სურს განზრახვით იყო გათვლილი. 1982 წელს წინსვლითი არმიამ პისტოლეტის ვაზნის სტანდარტად საბჭო-

თა „მაკაროვის“ 9X18 მმ ვაზნა მიიღო და „სკორპიონებსაც“ ამ კალიბრით უშვებდნენ, თუმცა დასავლეთში საექსპორტოდ 9X19 მმ „პარაბელუმის“ ვაზნებზე გათვლილი „სკორპიონებიც“ გამოდიოდა.

წინსვლითი ათწლეულების განმავლობაში „სკორპიონებს“ ყიდდა ანგოლაში, ეკვატორში, ლიბიასა და სხვა ქვეყნებში. სამოქალაქო და აუხანუთის ომების დროს მცირე რაოდენობით „სკორპიონები“ საქართველოშიც გამოჩნდა, მაგრამ საბრძოლო მოქმედ-

ებში გამოყენების ნაცვლად უფრო თვის მოსაწონებლად დაჰქონდა ზოგიერთს.

„არსენალის“ იარაღის მდარაზის რუბრიკაში ჩვენ უკვე უწრდით „სკორპიონის“ შესახებ. მაშინ ის თბილისის ერთ-ერთი იარაღის მდარაზი იყო. ცალკურადაც კი იყიდებოდა, ოღონდ გაუქმებულ ქონდა ავტომატური ჯერი სროლის მექანიზმი და პისტოლეტური ტყვით მხოლოდ ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში ისროდა.

თავდაპირველად ულტრათანამედ-

წინსვლითი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი SKORPION Vz.61

ძველი „სკორპიონის“ სროლის ტემპი ნუთში დაახლოებით 850 გასროლა იყო, რასაც სპეციალური მოწყობილობა უზრუნველყოფდა. იგი იმდენით აჩერებდა საკეტს უკანა პოზიციამდე. ახალ „სკორპიონს“ ასეთი მოწყობილობა, ჩანს, არა იქნება ამიტომაც მისი სროლის ტემპი ნუთში 1100 გასროლას აღწევს. ამიტომაც სროლის ასეთი სწრაფი ტემპის მქონე მსუბუქი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევით ავტომატური ჯერებით მიზნის დაზიანება რამდენიმე ათეულ მეტრზე ცოტა იტყვს ინვესტს.

რომე პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის შექმნა სლოვაკურმა ფირმამ 2002 წელს დაიწყო და სამ წელიწადში სადემონსტრაციოდ წარადგინა პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი Laugo. მოგვიანებით ცნობილმა ჩეხურმა საიარაღო ფირმამ „ჩეხუმ“ შეისწავდა უფლება სლოვაკური პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის კონსტრუქციასზე, დაზღვნა ის და 2009 წელს საიარაღო საზოგადოებას უკვე SKORPION EVO III-ის სახელით წარუდგინა.

ახალი „სკორპიონი“ ამპლულტურად განსხვავდება წინამორბედი სკან როგორც დიზაინით, ისე კონსტრუქციული თვისებებშიც. მასში გამოყენებული თვისებულ საკეტზე დაყუდებული ავტომატიკის პრინციპი, სროლა დახურული საკეტიდან მიმდინარეობს. იცეხლის მართვის ბერკეტი, რომელიც დამკველის როლსაც თამაშობს, იარაღის ორივე მხარეზეა განთავსებული (ცაიციებს რომ გაუფიქრებოთ იარაღის მოხმარება) და ის სამ რეჟიმში — თითო-თითო, სამი გასროლა და ავტომატური ვერა — სროლის საშუალებას იძლევა.

პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის კონსტრუქციამ ფართოდაა გამოყენებული მსხვერპი, მაგრამ გამძლე პლასტიკი,

სლოვაკური პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი Laugo

რაც იარაღს ამზობუებს და ამასთან, თანამედროვე სახეს აძლევს.

იარაღის ღელის კოლოფის თეზე, ასევე ღელის ქვეშით და გვერდებზე განთავსებულია Picatinny rail-ის ტიპის მამართლებელი, რომლებზეც ფეხლა თანამედროვე ოპტიკური სამიზნე, ფარანი თუ ლაზერის მიზანმარტყვებელი შეიძლება დამატდეს.

„სკორპიონს“ ძალიან მოზრტებული კონდახი აქვს. იგი მარჯვნივ და ამასთან, ტელესკოპურად იკეციება.

ძველი „სკორპიონის“ სიგრძე დავე-

ცილი კონდახით მხოლოდ 270 მმ იყო (რაც ტერორისტებს საშუალებას აძლევდა ქურთუკის ქვეშ დემალით). ახალი „სკორპიონის“ სიგრძე დაკვეცილი კონდახით დაახლოებით 400 მმ-ია, მიუხედავად ამისა, მისი მადლულად გადატანა ძველი არ არის.

ჩანს, ცნობილ ჩეხურ საიარაღო ფირმა „ჩეხუმს“ სურს ითვის ულტრათანამედროვე SKORPION EVO III-ით კონკრეტულია გაუწიოს არანაკლებ განთქმულ „სუკლერ ულ კაიას“ UMP-სა და MP7-ს.

ირბალი ალადაშვილი

მოდიფიცირებული ჩეხური პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი SKORPION EVO III A1-ი და მისი დეტალები მსხვილი პლანით

ჩვენი ფაქტი: SKORPION EVO III-ი 2,1 კგ-ს იწონის. მისი სიგრძე ტანული კონდახით 650 მმ-ია, დაკეცილით 400 მმ. ღელის სიგრძე 196 მმ-ს შეადგენს, სროლის ტემპი წუთში 1100 ტასროლას აღწევს. ნახევრად ტანტივრავლე მტიდში 9X19 88 Luger/Parabellum-ის 20 ან 30 ვაზნა ჩადის.
--

ISSN 1987 - 5061

9 771987 506071

SKORPION EVO III